

İ D A R E

Dahiliye Vekâletinin Aylık Mecmuası

Yıl: 13

İkinci teşrin 1939

Sayı: 140

RESMÎ KISIM

Reisicumhurun T. B. M. M. indeki nutku	1073
Sayın Vekilimizin memleket gezileri.....	1083
Tayinler	1103
Takdir edilenler	1106
Nizamnameler	1107
Vatandaşlıktan çıkarılanlar	1138
Millî Teşkilât	1139
Vekâletimiz tamimleri.....	1140
Diğer vekâletlerin tamimleri	1149
Çalışma raporları	1151
Tekaüt ve Yetim aylıkları	1155
Aramızdan ayrılanlar.....	1157

MAKALELER

Osmanlı İmparatorluğu Mülki İdaresinde Av- rupalaşma	1159
---	------

Talât Mümtaz YAMAN

Cumhuriyet Matbaası — İstanbul

1939

R e s m î K ı s ı m

Nutuklar

T. B. M. Meclisinin altıncı intihab devresinin birinci içtima senesi açılırken Reiscümhur İsmet İnönü'nün Heyeti Umumiyyede irat buyurdıkları nutuk

Büyük Millet Meclisinin Muhterem Azası!

Altıncı intihab devresinin birinci senesini açarken muhterem azayı sevgi ve saygı ile selâmlarım. Eminim ki bu anda kalplerimiz, Büyük Türk Milletinin emanet ve vazifelerini, onun hakikî menfaatine uygun olarak ifa etmek aşkile dolup taşmaktadır.

Geçirdiğimiz sene, Vatanda huzur ve emniyetin, fikirlerde ve cemiyette hakikî bir asayişin hüküm sürmesile geçmiş; Cumhuriyetin vatandaşta ve Vatanda en büyük nimeti olan haysiyet ve emniyet, tamamen hâkim olmuştur. Dahilî idaremizde hiç bir fitrat ve nifak a,zabile muz, tarib bulunmuyoruz. Bir milletin en büyük ve kuvvetli mesnedi olan dahilî beraberlik, Büyük Meclisin ulvî ve muhteşem hüviyetinden örnek alarak, Türk Vatanını insaniyet âleminde heybetli bir mevcudiyet olarak tecessüm ve temayüz ettirmiştir. Milletimizin kemâl ifade eden bu haille, hepimiz iftihar edebiliriz.

Dahilî idarenin gerek umumî ve mahallî idare kısımlarında ve gerek belediye ve köylü hayatımızda kolaylığı ve tekâmülü temin edecek yeni tedbirleri, Hükümet, mütemediyen tetkikinize arz etmek kararındadır.

Bu sene, Hatay, Ana Vatana, onun ayrılmaz bir cüz'ü

.....1074.....

olarak iltihak etmiştir. Uzun seneler bizden ayrı yaşamak elemi çekmiş olan aziz Hatay'ın, sizin kudretli ve temiz ellerinizde az zaman içinde Vatanın en şirin, en mamur bir köşesi haline geleceğine kafiyen eminiz.

Cumhuriyet Adliyesinin işleme tarzını, memnuniyetle yadedebiliriz. Adalet tevzii gibi en şerefli bir cemiyet vazifesini ifa eden hâkimlerimizin mesleklerini daha metin ve cazib bir hale koyacak tedbirleri, kanunlarımızın tatbikatında daha ziyade isabet ve sür'at temin edecek çareleri, ceza işlerinin ve müesseselerinin ıslâh ve terbiye maksatlarında daha müessir vasıtalara malikiyetini, Hükûmetin, yüksek huzurunuzda arzolan için, daima üzerinde çalıştığı mevzular olarak zikredebilirim. Her halde şurasını iftiharla ilân edebiliriz ki Vatanda adalet tevzii, ehliyetli ve emniyetli ellerdedir, ve adalet tevzii usullerimiz medeniyetin en ileri telâkkilerine uygun esaslara müsteniddir.

Muhterem Millet Vekilleri!

Son bir sene zarfındaki dünya hâdiseleri önünde Türkiyenin haricî siyaseti, Hükûmet tarafından muhtelif vesilelerle yüksek ıttılânıza arzedilip tasvibinize iktiran eden inkişaf göstermiştir. Avrupa buhranı, sulhu korumağa matuf gayretlerin zaman zaman ümit verici safhalarından .sonra büsbütün alevlenmiş ve nihayet harp faciasının patlaması bir emri vâki olmuştur.

Sizin samimî hissiyatınıza da tercüman olduğuma emin olarak bu halden derin elem ve hüzn duyduğumuzu saklıyamam. Cumhuriyet Hükûmeti, bütün bu devrelerde, sulha hizmet etmek ve kendi masuniyetini temin eylemek gayretini esaslı vazife telâkki etti. 12 Mayısta İngiltere, ve 23 Haziranda Fransa Hükûmetlerinde kararlaştırılmış olduğu müşterek beyannameler, bu gayretin mahsulüdür. 19 Teşrinievvelde imza edilen ve bu hafta içinde yüksek tasdikinize arz edilecek olan muahede de; hiç bir Devletin aleyhinde olmayarak, hiç olmazsa tesirimizin yetiştigi Sahada beynelmilel sulh ve emniyete hizmet etmek

suretile kendi emniyetimizi masun tutmak gayesine ma, tuftur. Sulhu korumak ülküsü; her memlekete, kendi hususî bünyesi, coğrafi vaziyeti ve imkânlarına göre ayrı ayrı tedbirler ilham edebilir. Türkiye için, hareket hattı, nı evvelden sarahat ve samimiyetle belli etmek, sulh yolundaki vazife tedbirlerinin en müessir olanıdır denilebilir. Biz, bu muahede ile, harp fecayii. içinde ıztırıp çeken Avrupada bir emniyet mmtakası tesisi suretile, bu facianın müstakbel ittisa ve inkişaflarına mâni olmak gayesini güdüyoruz. Muahedenin harekete geçmesi, bu meşru gayeleri çiğnemek isteyenlerin bulunmasile kaimdir. O ihtimal haricinde, bizim müttefiklerle olan bağlarımız ve hep beraber ilân etmiş olduğumuz yüksek ideal etrafındaki beraberliğimiz, diğer Devletlerle normal ve dostane münasebetlerimizi ihlâl edebilecek mahiyette değildir. De. ruhde eylemiş olduğumuz vazife ve mesuliyetleri hakkile müdrük olarak, insanlığı inleten harp faciasının bir an evvel nihayete ermesini ve yarınki nesillerin son senelerin ıztıraplarına düşmemesini, bütün kalbimizle temenni etmekteyiz. Bugün olduğu gibi yarın da Memleketimizi harp mmtakası haricinde bırakmayı, emniyet ve taahhüdlerimizi ihlâl etmemek şartile, Milletimize karşı vazife icabı olarak cidden arzu ediyoruz.

Arkadaşlar!

Malûmunuz olduğu veçhile Hariciye Vekilimiz, Sov. yet Hükümetinin misafiri olarak Moskovada üç hafta kadar temas ve müzakerede bulundu. Bu müzakerelerden, eski dostumuz Sovyet İttihadile aramızda bugünkü mes'ud münasebetlerden daha ileri bir vaziyet ifa edecek bir an, 'aşma meydana geleceğini ümit etmiştik. Neticeye varmak için iktidarımızda bulunan bütün gayreti saffetmiş ve bir an muvaffakiyetin elde edildiği anlayışına varmıştık. Buna rağmen, bizim menfaatimize olduğu kadar karşı tarafın menfaatine de muvafık olduğunu zannettiğimiz neticesinin istihsali, bu defa mümkün olamamıştır. Bununla beraber, bilirsiniz ki iki komşu Memleket arasındaki dostluk kuvvetli esaslara müstenittir. Bu devrin mu.-

.....1076.....

vakkat icaplarından doğan şartlar ve imkânsızlıklar, bu dostluğu ihlâl etmemelidir. Biz, mazide olduğu gibi âtide de Türk Sovyet münasebetlerinin dostane seyrini samimî olarak takip edeceğiz.

Muhterem Arkadaşlar!

Son hâdiseler münasebetile Türkiye hakkında yapılan neşriyat, bilhassa bitaraf memlekettekiler, Milletimizin iki yüksek vasfını kemâlile tecessüm ettirmiştir : Türkler dostluklarına vefakâr, taahüdlerine sadıktırlar. Bu vasıflar, Cumhuriyet Hükümetinin siyasetine umumi bir emniyet gösterilmesini temin etmiştir. Bize karşı vefakâr olan dostlarımız, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da, bizden ancak dürüstlük, hayırhahlık ve bunlara uygun hareketler bekleyebilirler.

Milletin Muhterem Vekilleri!

İçinde bulunduğumuz beynelmilel vaziyetin, Cumhuriyet Ordusunun ehemmiyet ve ihtiyacını gözleriniz önünde birinci derecede canlandırdığına şüphem yoktur. Bu devrede, bilhassa kendi müdafaa vasıtalarına teveccüh etmiş bulunuyor. Cumhuriyet Hükümeti, müdafaa tedbirlerini tekemmül ettirmek için hiç bir himmeti esirgememek azmindedir. Mali ve fennî noktai nazardan çok külfetli ve masraflı bir hal almış olan müdafaa vasıtalarını da ihmâl etmemek gayreti, Hükümet ve Milletçe aziz bir kaygu olursa, erlere meydan görüldüğü zamanda Vatandaşların yapılan fedakârlıkların hiç birisine acımayacak mesut neticeler elde edecekleri muhakkaktır. Büyük Meclis, Büyük Türk Milleti emin olabilir ki Cumhuriyet Orduları emir aldıkları zaman vazifelerini hakkile ifa edecek kıymettedirler. Yaptığımız ve yapacağımız fedakârlıklara Cumhuriyet Orduları lâayk olduklarını isbat etmeğe her ân hazırdırlar.

Aziz Vatandaşlarım!

Münakalât Vekâleti, müterakki bir Cemiyetin mümeyyiz vasıflarından biri olan bütün münakale ve muhabere vasıtalarının ahenk ve intizamı gayesini temin et-

mek yolunda esaslı bir tedbir olmuştur. Muhtelif nakil vasıtaları, bir mes'uliyet altında birbirini tamamlayan bir zihniyetle işletilmek sayesinde, Vatanın içtimai ve iktisadi inkişafı için en geniş feyizlerini vermek sayesinde, Vatanın İçtimai ve İktisadi inkişafı için en geniş feyizlerini vermek yolundadır. Mes'ud inkişafını takip eden Demir, yollarımızın yanında Deniz ve Hava yollarımızın da sür'atle feyiz bulmasını iltizam ediyoruz. Memleketimiz için çok verimli bir faaliyet sahası olduğuna samimi olarak kani olduğumuz deniz teşkilâtımızın gerek nakliye, gerek endüstri sahalarında sağlam esaslara müstenid olarak kurulması için Hükümetin çalışmalarına, Yüce Meclisin yakından alâka ve muavenet göstermesini temenni ederim.

Münakalât Vekâleti, vatan müdafaası meselelerinde ayrıca mümtaz olan bir ehemmiyet alacaktır. Bu bakımdan dahi memleket münakalâtının intizam, kudreti ve bol vasıta ile mücehhez olması hakkile takdirinizi celb edecek mevzulardır.

Arkadaşlar!

Memleketin sıhhi ve İçtimai muavenet işleri, içinde bulunduğumuz şartlar dahilinde, ehemmiyetlerini arttır, miş bulunuyorlar. Salgınlarla mücadele ve koruma tedbirleri, memleket müdafaasının safhaları için de daha çok kıymetli olacaktır. Sıhhi teşkilâtımızın fennen sağlam esaslara müstenit bulunmasından, ansızın çıkacak hâdiselere karşı kendimizi emniyette hissetmek istiyoruz.

Son zamanlarda Dikili ve havalisindeki zelzele afetin, den vatandaşlarımızın çektikleri ıztıraba, bütün memleket yürekten iştirak etti. Afete uğrayanlara, Büyük Millet'in huzurunda, derin teessürlerimizi ifade ederken Kızılaym ve Halkımızın gösterdiği şefkat ve yardımları şükranla yad etmek isterim.

Arkadaşlar!

Ziraat Vekâletimizin meseleleri, millî bünyemizin en ehemmiyetli mevzuları gibi takip olunmaktadır. Her çeşit mahsule feyiz veren Memleketimizin toprak meselesi, âlet

.....1078.....

ve bilgi meşeleri gibi ana ihtiyaçları temin olundukça istihsâl kudretimizin ve köylü maişetimizin yükseleceğine daima kani bulunduk. Geniş mikyasta malî vasıtalar tahsis edememekten korktuğumuz bu senelerde dahil zirai, istihsalâtımızın inkişafını alıkoymayacak himmet ve tedbirleri esirgememenizi dilerim. Orman işletmesindeki devlet teşkilâtımızın müsbet neticelerini yakın bir zamanda almağa başlayacağınızı kuvvetle ümit ediyorum.

Muhterem arkadaşlar!

Ticaret işlerimiz, hususî bir ihtimamınıza 1 ayıktır. Bir kaç seneden beri cihanda bozulmuş olan ticaret münasebetleri, bizi de muhtelif istikametler takibine sevk etmişti. Harbin zuhuru ise beynelmilel ticareti yeni zorluklarla karşılaştırmıştır.

Bu şartlar içinde her memleket, bir taraftan müdafaa endişesile mahsullerinin ihracını tahdide, diğer taraftan kredi meselelerinde mübadeleye müsait olmıyan türlü tedbirler almağa mecbur olmuştur. Beynelmilel tabii münasebetlere sıla sıkıya bağlı olan ticaret işlerimizin bütün umumî zorluklardan müteessir olması, içtinabı kabil olmıyan bir zarurettir.

Arkadaşlar!

Bütün bu güç şartlarla beraber biz, ticaret işlerinde en az sıkıntı gören milletlerden olacağız, ilk önce şurasını emniyetle söyleriz ki memleketimiz ve ordumuz, en lüzumlu iâşe maddelerinde hal ve atı için hiç bir tehdiye mâruz değildir. Hattâ ihrâç maddelerinin tahdidinde biz, en geniş davranabilecek memleketlerden biriyiz. Harb zamanında dahi mahsullerimiz, çoğu itibarile, Cihan piyasasının arayacağı maddelerden olacaktır.

Her şeyden evvel ticaret işlerimizde sâlim ve tabî bir usulü sür'atle tesis etmeliyiz. Kuvvetle kaniiz ki ticaret hayatım iyi bilen ellerle takip olunacak isabetli tedbirler, bizim ticaret vaziyetimizi yalnız durgunluğa uğratmaktan

korumakla, kalmayacak, memlekete atı için de genişlik temin edecek seyri bulacaktır.

İktisad Vekâletimiz, büyük millî davalarımızdan biri olan sanayileşme hareketine bu yıl dahi hızla ve intizam, la devam etmiştir. İçinde bulunduğumuz hâdiseler ve ufukta muhtemel görülen vaziyetler, Memleket endüstrisinin hayatı ehemmiyetini kemalde teecessüm ettirdi. Plâna göre teşebbüs edilen müesseseler ikmâl olunmakta ve hakikî olarak sağlam işlemlerini temin edecek tedbirler dikkatle alınmaktadır. Beş senelik plânın eksiklerini bir an evvel tamamlamaya, hükümet, ciddî olarak gayret sarfediyor. Karabük Demir ve çelik Fabrikalarının sene içinde işlemeye başlaması, memlekete her bakımdan büyük kuvvet vermiştir. Boru fabrikasile haddehane ve çelikhane kısımlarının yakında faaliyete geçeceğini ümit ediyoruz. Gene bu sene 26000 işli Yeni Malatya Bez ve İp İlk Fabrikası işletmeye açıldı. Birinci beş senelik plânın e. saslı akşamından olan kimya ve kendir fabrikaları kurulması takip olunduğu gibi ikinci kâğıt, Seilüloz, Sivas Çimento Fabrikalarımızın istihşalâtı, bu sene, feyizli bir surette verimli olmuştur. Hükümet elde bulunan işleri tamamen tahakkuk ve temin ettirdikten sonra vakit kaybetmeksizin yeni endüstri hareketlerine teşebbüs etmek yolundadır.

Toprak altı servetlerimizin işletilmesi için ciddî gay. retler sarf ediyoruz. Bu sene Ergani Bakır İzabehanesi ba kır istihşaline başlamıştır. Fakat kömür istihşali mevzuuna yüksek dikkatinizi bir daha celbetmek isterim. Bu memleketin medeniyet ve ümran yolunda ilerlemesi için kömürün memleket içinde en geniş miyasta istihlâki, her su. retle teşvik olunmak lâzımdır. Memleketin her yerinde bo'l ve ucuz olarak tedarik olunabilecek kömür, başlıca terakki vasıtasıdır. Bu maksada mâni olacak her türlü bahalılık unsurları dikkatle bertaraf edilmek lâzımdır. İktisad Vekâletinin Devletçe tedbirlere devam ederken, vatandaşlara geniş miyasta iş sahası bırakmak hareketi, takdir ve teşvikinize lâyıktır. Lüzumsuz tekayyütler kaldırılmalı

.....1080.....

hattâ normal çalışmalarile memleketin iktisadi inkişafına hizmet eden teşebbüslere kolaylık gösterilmelidir.

İktisat Vekâleti, iktisadi hayatın her sahasında, mü tehasıs işçilerden yüksek mühendislere kadar geniş bir ehliyet kadrosu vücuda getirmeği gaye bilecektir.

İçinde bulunduğumuz fevkalâde şartların, iktisadi ha. yatımızın nizamını muhafaza etmek için, ayrıca kanuni tedbirlere ihtiyaç göstermesi ihtimali vardır. Büyük Millet Meclisinin, memleketin iktisadi bünyesini sağlam bir surette muhafaza ve devam ettirmek için, isabetli tedbirleri daima ittihaz edeceğine Milletimiz emindir.

Gümrük ve İnhisarlar Vekâletimizin işleri, tekâmül seyrini takip ediyor. Dünya hâdiselerine uygun olarak alınacak ticaret tedbirlerde gümrük tedbirlerimizin ahenkli olarak tanzim olunması. Hükümetin göz önünde tuttuğu meselelerdendir. Bu cümleden olarak, gümrük tarife cet. vellerinde kanunî tadilât yapılması tetkiktedir. Her hal de, Devlet varidatının temini gibi ticareti güçlüğe uğrat, mamak, kaçakçılığa mâni olmak tedbirleri de kıymetli e saslardır. Kezalik, zarurî hudutta himaye lâzım olduğu kadar lüzumsuz bahalıhk ve sıkıntıya mahal vermemek bahusus gümrük himayesine sığınarak miktarda ve vasıf, ta tekemmül kaygusundan kurtulmak, gümrük siyasetimi, zinnâni olacağı mahzurlar olmak lâzımdır.

İnhisarlar, İktisadi hayatımızda yardımcı vazifesini üt dikkatle ifaya devam etmektedirler. Sert içkileri rağbet, ten düşürmek için sarfolunan gayretlere teşekkür borcumuzdur.

Milletimizin en kıymetli menfaatlerime uygun olan bu mücadele, memnuiyetin bir çok memleketlerde muvaffakiyetsizlikle tecrübe edilen katı ve kaba usullerine düş. meksizm, fenni ve tedricî tedbirlerle takip olunursa, geniş mikyasta muvaffak olacağımızdan tamamilen eminim

Muhterem Arkadaşlar;

Nafia işlerimiz, vatan imarının istediği her sahada faaliyetle ilerlemektedir. Bu sene. Erzurum demiryolu merkezinin açılması bütün memleketi candan sevindirdi.

Memleketin malî vesaiti geniş ölçüde müdafaa ihtiyacına tahsis olunduğu zamanlarda, Nafia işlerimize kâfi vasıta temin etmekte güçlük çekeceğinizi bilirim,, Bununla beraber elimizde bulunan demiryolu işlerinin devam ettirilmesini iltizam edeceğinize ve ayrıca yol işlerine hız vermediği, memleketin tabii ihtiyacı kadar müdafaa ihtiyacı addedeceğinize eminim. Su işlerimiz intizam ile ilerliyor. Bir iki sene içinde ilk müşet neticeleri aldığımız vakit, su siyasetimizin en verimli bir tedbir olduğunu gözönünde tecessüm etmiş bulacağız. Yapı işlerinin Nafia Vekâleti emrinde bulunmasının, zaman ile en feyizli neticelerini idrak edeceğiz. Hülâsa her sahada Cumhuriyet Nafası mamur vatanın bütün mesnetlerini isabetli bir suretle tahakkuk ettirmek yolundadır.

Aziz Arkadaşlarım!

Maarif işlerimizi, yeni Meclisin tarihimizde mümtaz bir farikası olarak, himmetli ellerinize almanızı beklerim. Malî ve umumî şartlarımız sıkıntıya maruz olsalar bile, Maarif işlerimizin ana istikametlerde ilerlemekte geç kalmayacağını ve her halde esaslı tedbirlerin zamanında alınacağını ümit ederim. Hükümet, ilk tahsilin amelî ve ana tedbirlerine el koymuştur. Bunları süratle tetkikinize alarak karara bağlayacağınıza kaniim. Memleket, teknik tahsilin her şubesini ciddî olarak benimsemiştir. Halka bu yolda kolaylık tedbirlerinizi genişletmenizi dilerim. Memleketin mühendis ve yüksek mühendis ordusunu yaratacak müesseseleri kurmak için acele etmemiz lâzımdır.

Bütün maarif tedbirleri, insan yetiştirmek gibi en çok zamana ihtiyaç gösteren tedbirlerdir. Onun için vaktile başlamak, maarif işlerimizde Hükümetin bilhassa dikkat edeceği bir unsur olmalıdır. Nihayet, maarif işlerimizin görgülü unsurlarımızın birbirine samimî olarak yardımları sayesinde ilerliyebileceğine kani bulunuyoruz. Onun için, bilgili çalışmalara, ilme ve tecrübeye dayanan gayretlere hususî bir kıymet veriyoruz.

Muhterem arkadaşlar!

Devlet işlerini gözünüz önünde canlandırırken Cum-

.....1082.....

huriyet mâliyesinin vazife ağırlığını tasvir etmiş oluyorum İftihar ediyoruz ki milletimiz. Cumhuriyet hâzinesinin kudretli ve muvazenedi olması için, şuur ile hiç bir fedakârlıktan çekinmemektedir. Mâliyemiz, memleket müdafaasının fevkalâde masrafları karşısında, vatan imarına ve sivil hizmetleri durdurmayacak kudreti göstermektedir Milletimizin alâka ve yardımı ile Cumhuriyet mâliyesinin halde ve âtide daima kâfi vasıtalar bulabileceğine kafiyen eminiz. Hircmetli ellerinizde kuvvetli ve sağlam bir millî bünyenin, Devlet itibarını ve hazine intizamını daima muhafaza edeceğine asla şüphemiz yoktur.

Muhterem arkadaşlar,

Türk milieti, Büyük Millet Meclisinin etrafında bölünmez, sarsılmaz bir kale gibi, dünya hâdiseleri karşısında toplu ve dimdik durmaktadır. Büyük Meclisin vifak ve ahenk içinde yapıcı ve yaratıcı çalışma ile beraber millet işlerini titiz ve temiz bir surette murakabe etmek hüviyeti, tarihimizin bir âbidesi olarak yaşayacaktır. Yüksek vazifesini hakkile ifa eden Büyük Meclisin hiç bir anarşiye müsaade etmiyen kuvvetli bir Hükümet vücude getirebileceğine. muazzam bir misal halindesiniz.

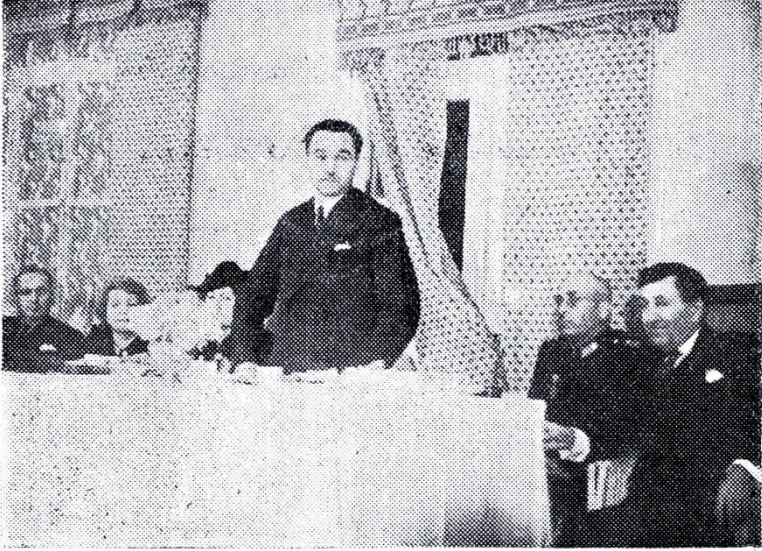
Hepimizin en büyük zevkimiz ve iftiharımız, Büyük Milletimizi memnun edecek surette hizmet edebilmektir. Altıncı Büyük Millet Meclisinin en değerli vatan hizmetlerde mümtaz olacağına samimi olarak kani olduğumu ifade etmekle bahtiyarım.

Sayın Vekilimizin memleket gezileri

Sayın Vekilimiz Fayık Öztrak, geçirdiğimiz ay, memleket içinde bir gezi yapmış, muhtelif bölgelerdeki muhtelif vilâyetlere uğrıyarak buralarda kaymakamları da davet ederek kendilerde görüşüp, onlardan kazalarının ahvali umumiyeleri hakkında ayrı ayrı malûmat almış ve kendilerine yurt ve ulus işlerine daha düzenli olarak yer verilmesini temin edici direktifler vermiştir.

Sayın Vekilimiz 3/11/939 günü gece yarısından bir saat sonra, yanlarında hususî kalem müdürü Celâl önen, Mülkiye Müfettişleri Raşit ve Şükrü Bıçakçı olduğu halde, Kayseri istikametinde Ankara'dan ayrılmışlar ve aynı gün sabahleyin Kayseri'ye muvasalat etmişler, istasyonda Vali ve Vilâyet Erkânı tarafından karşılanmışlar ve bir müddet sonra vilâyet konağında kaza kaymakamlarının da hazır buldukları bir toplantıya riyaset ederek vilâyetin İdarî işierile meşgul olmuşlar ve izahat almışlardır. Aynı gün saat 17 de halk, müesseseler, birlikler ve teşekküller mümessillerini kabul ettikten sonra Sivas'a müteveccihen seyahatlerine devam ederek 4/11/939 günü saat dokuzda Sivas'a muvasalat buyurmuşlar ve başta Vali ve Komutan olmak üzere mülkî ve askerî erkân tarafından selâmlanmışlardır. Sayın Vekilimiz, muvasalatlarını takiben Vali ve kaza kaymakamlarının iştirâkile yapılan bir toplantıda vilâyetin umumî vaziyet ve ihtiyaçlarını gözden geçirmişler, müteakiben Partiyi ziyaret eylemiş ve şehrin görülecek yerlerini gezmişlerdir.

5/11/939 tarihinde de Malatyaya gitmek üzere Sivas'tan ayrılmış ve 6/11/939 da Malatya'ya varmış ve istasyonda vali, kumandan, mülkî ve askerî erkân ile kalabalık bir

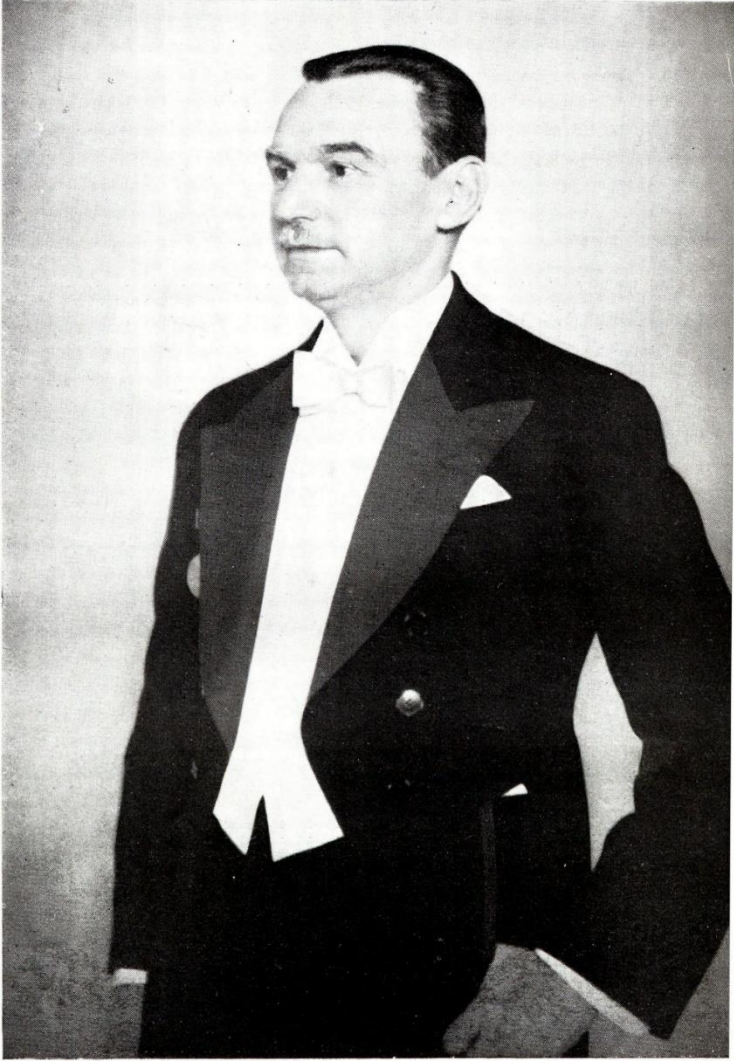
Sayın Vekilimiz Adanada muallimler çayında..

halk kütlesi tarafından karşılanmış ve bir kıta asker rasimei ihtiramı ifa eylemiştir.

Sayın Vekilimiz kısa bir istirahatten sonra hükümet konağında vilâyet daire âmirlerini, teşekküller mümessillerini kabul ederek kendileriyle umumî işler üzerinde görüşmüş, öğleden sonra da, belediyeyi, alay kumandanlığını, Partiyi ziyaret eylemiş ve mensucat fabrikası ile tütün atölyesini gezmiştir.

Akşam üzeri hükümet konağında vilâyet kaza kaymakamlarının iştirakiyle yapılan diğer bir toplantıda vilâyeti alâkadar eden meseleler tetkik olunmuştur.

Malatyadan anrılmadan önce şereflerine belediyede verilen ziyafette belediye reisi Dr. Cafer Özelçi söylediği nutukta Malatya'nın mazhar olduğu inkişaf ve terakkiden ve imar yolunda yapılan işlerden dolayı halkın Cümhuriyet Hükümetine olan minnet ve şükran hislerini ifade eylemiş, Vekilimiz verdiği cevapta Malatya'da gördüğü iyi

Sayın Dahiliye Vekilimiz Fayık Öztrak

kabulden dolayı Malatyalılara teşekkür ederek demiştir ki:

«— Dahiliye Vekâleti vazifesini aldıktan sonra Anadolu'ya ilk seyahatimin üçüncü merhalesinde buraya geldim. Bundan evvel gördüğüm vilâyetler ve burada gördüğüm manzara mesul bir adamı teşci edecek mahiyettedir. Bu seyahatimden maksat birkaç günlük fırsattan istifade ederek memleketin birkaç vilâyetini görmek, oraların ahvali hakkında malûmat almak ve benimle beraber çalışanlara izahat vermektir. Bu seyahatim kısa olmasına rağmen dönerken iyi intibalar almış olacağıma şimdiden eminim.

Cümhuriyetin yegâne mesnedi memleketi için hiç bir fedakârlıktan çekinmeyen halkın beraberliğidir. Cümhuriyet idaresinde memleketin yükselişinin temeli, nifakı gömmektir.»

Sayın Vekilimiz iç ve dışta bu kadar kuvvetli oluşumuzun tesanüt ve birlik neticesi olduğunu bunun hiç bir vesile ile ihlâlâine müsaade edilmeyeceğini ehemmiyetle tebarüz ettirdikten sonra sözlerine devamla demiştir ki:

«— Halkın huzurunu bozan sebeplerin başında şahsî garazlar gelir. Bunlardan uzak kalacağız. Millet hizmeti her şeyi milete vermektedir. Neyimiz varsa, neyimiz olaksa milletin hizmetine koyacağız.» ve sözlerini, Malatyalım hususiyetlerinin âtisi çok ümitli, feyizli ve parlak olacağını gösterdiğine, en kısa zamanda en yüksek terakkiye mazhar olması için lâzımgelen şeylerin yapılmakta olduğuna, ticaret ve ziraat itibariyle de Malatya'nın çok iyi vaziyette bulunduğuna işaret ederek bitirmiştir.

Sayın Vekilimiz 7/11/939 da seyahatine devam ederek Elâzığ'a varmış ve tetkiklerine orada da devam ederek 8/11/939 da Diyarbakır'a hareket etmişlerdir.

Umumi Müfettişlikte misafir edilen sayın Vekilimiz Diyarbakır'da da tetkiklerde bulunmuşlar, müesseseleri ziyaret etmişler ve 10/11/939 tarihinde tetkiklerini bitirerek 12/11/939 tarihinde merkeze avdet buyurmuşlardır.

.....1086.....

İkinci gezilerini Cenup vilâyetinde yapan Vekilimiz- refakatlerinde müsteşar muavini Şefik Bicioğiu ve hususî kalem müdürü Celâl Önen olduğu halde 22/11/939 da Ankara'dan hareket ederek 23/11/939 da Adana'ya muvasalat buyurmuşlardır.

Kendilerine burada Mülkiye Müfettişı Recai de iltihak etmiştir. Vekilimiz, istasyonda bir müddet istirahat ettikten sonra İskenderun'a hareket etmişlerdir. O günü İskenderun'da geçirmişler ve 24/11/939 gününde Antakya'ya varmışlardır.

Güzergâhta bulunan Seylân'da bir müddet kalarak halkın dileklerini ve ihtiyaçlarını dinliyerek yakından alâkadar olmuş ve bunların karşılanacağını vâdetmiştir.

Fayık Öztrak İskenderun'a gelir gelmez doğruca orta ve ilk okulları gezmiş ve Partide Parti idare heyeti ile görüşmüştür. Partideki görüşme akabinde kaza kaymakamlarını kabul eden Vekilimiz, umumî işler hakkında kaymakamlardan İzahat almış, vali ve müsteşar muavininin de hazır bulunduğu bu toplantı geç vakte kadar devam etmiştir.

Sayın Vekilimiz bundan sonra Orduevinde şereflerine verilen ziyafette bulunmuştur. Ziyafetin sonuna doğru İskenderun belediye reisi söylediği nutukta Vekilimizi şehir namına selâmlamış ve Millî Şefimizin selâm ve sevgilerinin İskenderun hakkında tevlit ettiği sonsuz sevinç ve heyecan hislerine tercüman olarak Değişmez Genel Başkanımız nezdinde halkın sarsılmaz bağlılık ve tâzimlerine tercüman olmasını Dahiliye Vekilinden dilemiştir.

Sayın Vekilimiz verdiği cevapta Hatay'a ayak bastığı andan itibaren kahraman hataylıların şahsında Cümhuriyet hükümetine karşı gösterdikleri eşsiz hislerle dönmekte bulunduğunu söyleyerek teşekkür etmiştir. (Nutuk kısmı mahsustadır).

Dahiliye Vekili ziyafetin akabinde samimî tezahürat arasında Adana'ya hareket etmiştir.

Hatay'ı ziyareti münasebetiyle Vekilimiz Millî Şefe aşağıdaki telgrafi çekmiştir:

Riyaseticümhur Kâtibi Umumîliğine

Dün gece İskenderun'a bu sabah Antakya'ya geldim. Gerek bu iki şehirde, gerek yol boyundaki köy ve kasabalarda halkın umumî ve coşkun tezahürleriyle karşılandım. Antakya'da aziz Şefimin selâmlarını Hataylılara tebşir ettiğim zaman halkın gösterdiği heyecan ve şükran hareketleri çok şiddetli ve samimî idi.

Tetkikatıma devam ederek gece Adana'ya hareket edeceğim.

Keyfiyetin sarsılmaz tâzim duygularım ve bağlılığımı beraber Büyük Şefime arzını rica ederim.

Dahiliye Vekili
FAYIK ÖZTRAK

Bu telgrafa Millî Şef şu cevabı vermişlerdir:
B. Fayık Öztrak

Dahiliye Vekili

Telgrafınızdan memnun oldum. Tetkiklerinizin güzel Hatay için çok faydalı olacağından eminim.

İSMET İNÖNÜ

Hatay'daki seyahati münasebetiyle Sayın Vekilimiz Fayık Öztrak ile Sayın Başvekilimiz Dr. Refik Saydam arasında da ayrıca telgraflar teati edilmiştir.

Sayın Vekilimiz 25/11/939 günü Antakya'da Defne şelâlerini, hastahaneyi, mektepleri ve müzeyi gezerek tetkikat yapmışlar ve ticaret heyetini kabul ederek Hatay'ın ticarî, İktisadî vaziyeti hakkında izahat almış ve bu heyetlerin dileklerine ittilâ kesbetmişlerdir. Öğleyin Parti Başkan vekili tarafından şerefine verilen ziyafette hazır bulunduktan sonra, saat 15 de Antakya'dan ayrılarak

İskenderun'a varmışlar ve kesif bir halk kitleleri tarafından uğurlanmışlardır.

.....1088.....

Vekilimiz 26/11/1939 günü sabahı Adanaya varmış ve vilâyet hududundan itibaren Adana valisi Faik Üstün tarafından karşılanmış ve Adana garında da belediye reisi, kumandan, Seyhan ve İçel mebusları, Parti reisi, emniyet müdürü ile bir askerî kıta, partililer, haiKevüler ve kalabalık bir halk kütlesi tarafından selâmlanmıştır. Fayık Öztrak garda kendisini karşılamış olan zevat ile bir müddet görüştüktan sonra yeni yapılmakta olan Halkevi inşaatını tetkik etmiş ve müzeyi gezmiştir.

Sayın Vekilimiz, Adana kulübünde şerefine verilen bir ziyafette bulunduktan sonra Atatürk parkına giderek Atatürk anıtına bir çelenk koymuş ve büyük sulama kanalları ve Seyhan barajı inşaatını tetkik etmiş, Adana mezbahasını ve memleket hastanesini de gezmiş ve bilâhare Halkevindeki öğretmenler ile gençliğin toplantısında bulunmuştur, Bu toplantıda Adana gençliği ve öğretmenleri ile yaptığı hasbihallerden çok mütehassis olan Vekilimiz, aynı gün de Seyhan kaza kaymakamlarının iştirak ettikleri bir toplantıya riyaset eylemiş, kendileriyle vilâyet işleri hakkında görüşmüştür.

Sayın Vekilimiz 28/11/1939 günü Adana'dan Mersine varmıştır. Vilâyet hududunda vali Bürhan Teker, parti başkanı ve jandarma alay kumandanı tarafından karşılanan Dahiliye Vekilimiz bir müddet Tarsus'da kalarak hükümeti, belediyeyi, parti ve halkevini, ilk okullarla orta okulu, Narinçiye fidanlığını gezmiş, hükümet konağında memurları kabul ederek görüşmüştür. Vekilimiz Mersin'e varışlarında istasyonda devair müdiram, belediye, parti, halkevi .reis ve azaları, adliye, maliye erkânı ile bankalar, fabrikalar, hususî müessese müdiram, başlarında maarif müdürü olduğu halde muallimler ve kesif bir halk kütlesi tarafından istikbal edilmiştir. Asker ve polis kıtaları resmi selâmı ifa eylemiş ve mektepliler namına bir kız talebe Vekilimize bir buket takdim ederek; «Sayın büyüğümüz Mersin'imizi şereflendirdiniz, çok sevindik, hoş geldiniz» demiştir.

Sayın Vekilimiz «Ben de sizi gördüğüme pek sevindim. Memnunum » diyerek mukabelede bulunmuş ve askeri teftişken sonra balkın samimî tezahüratı ve alkışları arasında hükümet konağına gitmiştir. Hükümet konağında bir müddet istirahatten sonra belediyeyi, halk partisini ve alay garnizon merkezini, memleket hastanesiyle halkevini ziyaret eylemiş ve akşam da şereflerine belediye tarafından tüccar kulübünde verilen ziyafette hazır bulunmuştur.

Vekilimiz Mersinde Devlet Demiryolları fidanlığını^ kız ve erkek orta okullarını, gümrük dairesini, umumî mağazalar tarafından inşaatı ikmâl edilen depoları, içme su tesisatını, asrî mezarlığı, bazı portakal ve mandalina bahçelerini, Ziraat Vekâleti nümune fidanlığını gezmişler ve buralarda incelemelerde bulunmuşlardır.

Öğleden sonra Mersinden ayrılmış ve istasyonda gelişlerinde olduğu gibi büyük tezahüratla uğurlanmışlardır.

Sayın Vekilimiz akşam şereflerine belediye tarafından verilen ziyafette belediye reisi tarafından söylenen nutka cevaben bir hitabede bulunmuştur.

Sayın Vekilimiz, Mersin'deki tetkiklerini bitirdikten sonra Ankara'ya hareket etmişler ve 1/12/939 gününde merkeze avdet etmişlerdir.

Sayın Vekilimiz 4/12/939 tarihinde de beraberinde Kastamonu rneb'usu Rauf Orbay ve Bingöl meb'usu Necmeddin Sahir, hususî kalem müdürü Celâl Önen ve müfettiş Seracettin olduğu halde Çankırı'ya müteveccihen hareket etmişler ve aynı gün Çankırı'ya muvasalat, geceyi orada geçirdikten sonra 5/12/939 günü otomobile beraberinde Kastamonu ve Çankırı valileri de bulunduğu halde Kastamonu'ya gitmek üzere İlgaz'a hareket etmişlerdir.

Saat 10,30 da İlgaz'a muvasalat eden sayın Vekilimiz, hükümet dairesinde bir müddet istirahat ve burada kazanın umumî vaziyeti hakkında kaymakamdan izahat almış ve saat 11,30 da Kastamonu'ya hareket etmiştir.

..... 1090

Saat 16,45 te Kastamonu'ya muvasalat eden Vekilimiz şehrin medhalinde başta muzika olduğu halde bir kıta asker ile sanat okulu, kız orta ve ilk okullardan birer grup talebe tarafından selâmlanmış ve halkın alkışları arasında doğruca ikametlerine tahsis olunan vali konağına gitmiştir.

Vali konağında bir müddet istirahat ettikten sonra beraberlerindeki zevatla hükümet konağında devair rüesasını kabul etmiş ve kendileriyle muhtelif mevzular üzerinde konuşmuştur.

Vekilimiz saat 17 de Halkevine gelerek muallimleri kabul etmiş ve kendileriyle mektep ve talebe mevzuu üzerinde görüşmüştür. Ayrıca parti idare heyeti âzaları ve muhtelif teşekküllere mensup zevatla, esnaf ve çiftçi mümessilleriyle de temasta bulunarak vilâyeti alâkadar eden muhtelif meseleler etrafında kendilerinden malûmat almıştır.

Sayın Vekilimiz ertesi gün de tetkiklerine devam etmiş ve öğleden evvel belediye, mektepler, ticaret odasını ziyaret eylemiş ve müteakiben şehre on kilometre mesafede bulunan meyvalı ağaçlar fidanlığına giderek fidanlıkta bir saat kadar tetkikatta bulunmuştur.

Vekil öğle yemeğini vali konağında yemiş ve öğleden sonra memleket hastanesini açmış ve burada bir nutuk vermiştir. (Bu nutuk kısmı mahsustadır).

Hastanenin küşad merasiminden sonra, hükümet konağına gelen Vekilimiz burada kaza kaymakamlarını kabul etmiş ve kendilerinden memleket işleri hakkında izahat almıştır.

İki gün Kastamonu de kalmış olan Vekilimiz 7/12/939 tarihinde refakatlerindeki zevatla birlikte saat dokuzda Çankırı'ya müteveccihen hareket etmişlerdir.

Vekilimiz, şehrin dışında, bir askeri kıta selâm resmini ifa ederken, bütün okullardan gelen birer grup talebe ile memurlar ve partililer tarafından teşyi olunmuştur.

(Sayın Vekilimizin Kastamonu belediyesinin şereflerine verdiği ziyafette irad buyurdukları nutuk kısmı mahsusumuzdadır.)

Sayın Vekilimiz aynı gün Çankırıya varmıştır. Vekilimizi şehir ve köylülerden mürekkep 20 kişilik bir hey'et Ayyan köyünde halk ve mektepliler de şehir dışında karşılamışlardır. Vekilimiz halkla beraber vilâyet konağına kadar yürümüşler ve yemekten sonra hastaneyi, orta mektebi gezmişlerdir. Hükümet konağında devair müdiran ve muallimlerde vilâyetin umumî ihtiyaçları üzerinde görüşerek malûmat aldıktan sonra belediyeyi ziyaret etmiş ve şehrin imar, elektrik, plân işleriyle yakından alâkadar olarak bu işler üzerinde meşgul olmuşlardır.

Şereflerine akşam 50 kişilik bir ziyafet verilmiş ve geceyi Çankırı'da geçirdikten sonra 8/12/939 gününde Çankırı'dan hareketle aynı gün merkeze avdet buyurmuşlardır.

=====
=====

Nutuklar

İskenderun Belediyesinin şereflerine verdiği ziyafette

Sayın Vekil tarafından irad buyurulan nutuk

Muhterem Belediye Reisi,

Sözlerinizden duyduğum memnuniyet çok derindir. Bana İskenderun'da zevat ile birlikte yemek yemek ve hasbihalde bulunmak imkânını vermiş olduğunuzdan dolayı size çok teşekkür ederim.

Hatay'a ayak bastığım andan itibaren Kahraman Hataylıların şahsıma ve mensub olduğum Cümhuriyet hükümetine karşı gösterdikleri alâkadan ve içten gelen tezahürattan ziyadesiyle mütehassis oldum. Güzel Hatayımızdan Hükümet merkezine çok tatlı hatıra ve hislerle dönmekteyim. Büyük Şefimin selâmlarının Hataylılarda bıraktığı emsalsiz tesiri; Millî Şefimize arzetmekle bahtiyar olacağım şüphesizdir.

Cümlenize sıhhat ve saadet dileyerek. Allahâsmarladık derim.

Vekilimizin 23/11/939 tarihinde Hatay Halkevi balkonundan halka hitaben irad ettikleri nutuk

Kahraman Hataylılar;

Sizi, her noktasında sayısız kahramanlıklarınızın hatırasını saklayan aziz yurdunuzda selâmlarken, hayatımın en büyük saadetini duymaktayım.

Size değışmez Millî Şef'imiz Büyük İnönü'nün selâmlarını getirdim, tebşir ederim.

Daima sizin rahatınızla ve saadetinizle alâkadar olan Büyük Şef beni buraya vaziyetinizi yakından tetkike me-

mur ederek yolladılar. Türk Milletini vakit vakit çetin imtihanlara tâbi tutan Tarih son zamanlarda en zalim şartlar altında bizi bir imtihana daha çekmişti.

O devrenin bütün karanlıklarına ve yalnızlıklarına rağmen Türk milleti damarlarındaki kanın necip ve yüksek kudretiyle bu imtihandan da muvaffakiyetle çıktı.

Tarihe hediye ettiği sayısız büyük kahramanlıklara bir yenisini daha ilâve etti. Yalnız bir eksikimiz kalmıştı. O da ezelden ebede kadar Türk olan Hatayla Anavatan arasındaki kara perde idi. Bunu da kaldırmak zarurî ve mukadderdi.

Sizin ve öte taraftaki milletdaşlarımızın yüksek kahramanlıkları ve her gün artan enerjileri her manii yırtarak bu perdeyi de kaldırdı ve sizinle Anavatan arasında hiç bir mani bırakmadı. Bugün artık yalnız kanınızla değil, her türlü vasıflarınızla Türk olarak yaşamak bahtiyarlığına ermiş bulunuyorsunuz.

Burada, sizleri meserretle selâmladığım zaman Türk lüğün mukaddes Hatay davasını ilk defa ortaya atan Ebedî Şef'in yüksek hatırası önünde hürmetle eğilirim.

İlk defa onun dili ile ifade edilen bu dava; onun büyük ve kudretli halefi tarafından yaşatıldı, ilerletildi ve dost devletin de hüsnü niyetiyle bugünkü mes'ut neticeye varındı.

Türk milleti; mazide büyük kahramanlıklarıyla dünyaya ün salmıştır. Belki yarın başka imtihanlar karşısında da kalabiliriz. Taşdığımız kan Türk kahramanlığının bitmez tükenmez misallerini böyle bir vaziyet karşısında kalındığı zaman da bütün dünyaya tekrar göstermeğe muktedirdir.

Aziz Hataylılar;

Çalışmak ve mes'ut olmak için önünüzde hiç bir mâni yoktur çalışınız. Bu güzel yurdu daha mamur, kendinizi daha müreffeh bir hale getiriniz. Bugün sizi idare eden

.....1094.....

ve sizden başka bir şey olmayanların hakikî ve samimî arzusu budur.
Sizi, saadetler dileği ile, saygı ve sevgi ile bir kerre daha selâmlarım.

Antakya Belediyesinin şereflerine verdiği ziyafette

Sayın Vekil tarafından irad buyurulan nutuk

Sevgili Hatayın muhterem Belediye Reisi,

Uzun zamandanberi yüreklerimizde iştiyakım duyduğumuz kıymetli Hatayı bu ziyaretim vesilesiyle, bana bütün Hatay halkının ve o arada şimdi içinde bulunmakla zevk duyduğum Antakyanın gösterdiği çok sıcak kabulden dolayı, size ve sizin şansınızda Antakya halkına, teşekkürlerimi arz etmek isterim.

Ziyaretim benim için çok faydalı oluyor ve bana çok kıymetli hatıralar almak imkânını veriyor. Bu arada Hataya da bazı hizmetler ifa etmek vesilesini verirse benim için ayrıca bir bahtiyarlık olur. Cümhuriyet hükümetinin bütün yurda matuf olan samimî ve güzel niyetleri elbette Hataya da şamildir. Bütün memleketin huzur, sükûn ve saadet içinde yaşaması başlıca dileğimizdir.

Ayrıca Hataya geçmiş zamanların ızdırabını unutturacak mesainin sarfedileceğinden asla şüphe edilmemelidir Hepimiz ayrı ayrı bu mes'ut neticeyi elde etmek için elbirliğiyle çalışacak ve elde edilecek hayırlı neticede hisselerimiz olması için elimizden gelen mesaiyi sarfedeceğiz.

Size Büyük Şef'in selâmlarını getirmiş olmakla ne kadar haz duyumsa dönüşümde de bu kıymetli iltifatlarının Hataylılarda bıraktığı emsalsiz sevinci Millî Şef'e arz etmekle bahtiyar olacağım.

Sözlerimi bitirirken size bir kere daha teşekkür eder ve Hataya saadetler dilerim.

Vekilimizin Adana belediyesinin kulübdeki ziyafetinde**irad buyurduğu nutuk**

Arkadaşlar;

Sevgili Adanada bana gösterdiğiniz çok samimi kabu den dolayı hepinize teşekkür ederim. Seyyahatim, memleketin, benim Vekâletime tevdi edilen işler noktai nazarından tetkiki maksadına müstenit idi. Beni en çok meşgul edecek yerlerden biri de şüphesiz Adanadır.

Adana tabiatın kendisine ibzal ettiği bitmez, tükenmez nimet ve mazhariyetlerle yurdun çok kudretli bir parçası olmakla kalmaz, aynı zamanda istiklâline merbutiyetinin en kuvvetli delillerini göstermiş olmak itibariyle de ayrıca alâkayı celbeder.

Yüksek mefhumlar için kahır çekmesini ve tehlikeye katlanmasını bilen insanlar, bunların kıymetini takdir eden insanlardır. Bu itibarla Adanayı kara günlerin çalışma ve fedakârlık arkadaşı olarak ayrıca takdir etmek ve sevmek borcumdur.

Demir arzettiğim gibi tabiat Adanayı müstesna feyizler ile bezemiş ve ona çok mühim inkişaf imkânları vermiştir. Fakat memlekette yakın zamana kadar devam ede gelen fena idare diğer taraftan hiç de İktisadî olmayan teklifler ve bazı millî felâketler Adananın bu yüksek kudretlerden lâyıkiyle istifadesine imkân bırakmamıştır. Bunu, burayı ziyaret ettikten sonra, daha iyi anlamış bulunuyorum.

Asayişsizlik ve gayrı İktisadî teklifler memleketin diğer akşamı gibi Adanayı da ilerlemeden men ediyordu. Müstebit idare bildiği gibi hükümrân olmak için halkı nifak ve tefrika içinde yaşamayı kendi hayatı için lâzım sayıyordu. Millî idare iş başına geldikten sonra kısa bir zamanda yurdun her tarafında emniyet ve asayiş temin edildi. Bu hal hepimiz için iftiharî mucip olmağa değer bir muvaffakiyettir. Düne kadar kapımızın dışına çıka-

.....1096.....

madığımız yurttta şimdi günün her saatinde, senenin her mevsiminde her tarafa endişesiz gitmek imkânını buluyoruz. Türkiyede artık asayiş bir hali tabiidir. Hükümet kendi kuvvetinin menbâmı vatandaşlar arasındaki nifakta değil, vifak ve ittihatla bulunuyor. Ve bu kanaatma sım sıkı bağlıdır.

Devlet tekâlifi, imkânların müsait olduğu, kadar, iktisadi şartlara uygun olarak tanzim edilmiş bulunuyor.

Bu güzel şartlar içinde, memleketin her köşesi gibi, Adana'da geniş ve süratli adımlarla lâyük olduğu refaha erecektir.

Başımızda bulunmasından daima iftihar duyduğumuz Büyük Şef her vesile ile güvenilecek en büyük kuvvetin millî vifak olduğunu söylüyor.

Ben Adanayı daha bilmeden evvel kendisinde tasavvur ettiğim güzelliklerin ziyadesiyle mevcut olduğunu bu ziyaretimde gördüm.

Adananın kahraman ve çalışkan halkının şüurlu, idraklı ve hesaplı gayretleri ümitlerimizin en kısa bir zamanda tahakkuk edeceğinin en emin zamanıdır.

Adananın feyizli istikbali için kadehimi kaldırır ve hepinizin sıhhatine içerim.

Sayın Veklimizin Adana Halkevinde muallimlerin davetinde maarif müdürünün nutkuna cevaben irad

buyurdukları nutuk

Arkadaşlar;

Bu geceki çok sıcak ve samimî toplantınızda bizi aranızda aldığınızdan dolayı size teşekkürler ederim. Beni buraya kabul ederken eski bir meslektaşımızı aranızda aldığımızı acaba içinizde bilen var mı? Ben de sizden idim; ve halâ da sizden başka bir şey değilim.

Bir zamanlar ben de sizin gibi memleket çocuklarının talim ve terbiyesiyle meşgul öldüm. O günkü çalışmamın -semeresini bu yaşta vakit vakit görüyorum. Bazan yetiş-

miş bir zabıt, bazan mesleğinde yükselen bir memur ve bazan da bir hekim (hocam) diye elimi öptüğü zaman duyduğum zevki hiç bir eserimde duymuyorum. İçinizde yaşı bu zevki duyacak kadar ilerlemiş olanınız, zannederim, yoktur. Siz de biraz daha yaşlandığımız zaman benim şimdi duyduğum zevki duyacak ve benim bugünkü sözlerimi hatırlayacaksınız. Yalnız aramızda bir fark var Bizim zamanımızda kendisine hiç de millî denemeyecek olan ve milleti bir ailenin eseri addetmek gayesini istihdaf eden fena bir idarenin etrafımızı saran, hatır ve hayale gelmedik müşkülât ve hattâ tehlikeleri içinde bir taraftan o müstebit idareden memleketi kurtarmak için başka yollardan hareket ederken diğer taraftan buna ömrümüzün yetmemesi ihtimali ile çocukları bu istipdada karşı muvaffakiyet ve mücadele için hazırlamağa çalışıyorduk. Siz tamamen millî ve hürriyetperver bir idarenin her türlü kolaylıkları içinde ve her türlü tehlikeden azade olarak çocukları yetiştiriyorsunuz. Biz adına Millî diyemeyeceğimiz kara ve müstebit bir idarenin elinden genç nesli kurtarmak için uğraşıyorduk. Siz çocuklarınızı bu güzel vatani her gün biraz daha şenlendirmeye muktedir bir hale getirmekle meşgul oluyorsunuz. Vazifeniz bizim vaktiyle üzerimize aldığımız kadar güç ve tehlikeli değil, fakat onun kadar şerefli ve zevklidir. Bu fena idare altında memleketimiz maalesef ileri memleketlere nisbetle biraz geri kalmıştı. Bizim, bu hale sebep olan fena idareyi yıkmak için sarfettiğimiz mesaiyi siz şimdi vatani şenlendirmek için sarfedeceksiniz. Evvelce bize kaybettirilen zamanların zararlarını bir an evvel telâfi etmenin zevk ve şerefi size düştü. Daima bunu hesaba katarak o şeref ve zevkin ardından şevkile koşunuz. Vazifenizde çektiğiniz ve çekeceğiniz her türlü müşkülâta; muvaffak olduğunuz zaman duyacağımız zevk mükâfat olacaktır.

İçinizde bulunduğum zaman sizin gibi mekteplerde çalıştığım gençlik zamanlarını hatırlayarak o vakit neşeyi duyuyorum. Memleketin istikbalini hazırlamak vazifesi sizindir. Bu eseri en güzel şekilde yapmağa çalışınız. Her

.....1098.....

akşam vazifenizi bitirip çıkarken büyük esere bir taş daha koyduğunuza inanmanın vereceği huzuru duyunuz. Ertesi günü vazifenize giderken ona bir taş daha koymağa gidenlere yakışan şevkile gidiniz. Bu huzur ve şevk hayatın insanlara verebileceği en büyük saadettir. Eğleniniz, eğlence size ayrıca kuvvet verecektir.

Sayın Vekilin Mersinde 28/11/1939 günü akşamı Tüccar kulübünde irat buyurdıkları nutuk

Arkadaşlar ;

Beni bu gece aranızda bulundurmakla hakkımda gösterdiğiniz iltifata teşekkür ederim.

Biraz evvel burada söz söyleyen arkadaşım dahilî ve haricî politikamızın esaslarını benden sordu.

Benim bu seyahatimin hedefi bir kaç vilâyetimizi umumî ve serî bir surette görüp kısa bir zamanda mümkün olan tetkikatı yapmak ve kendileriyle beraber çalıştığım arkadaşları tanımaktır. Bu sebeple siyasî bir nutuk söylemek için hazırlanmış değilim. Böyle olmakla beraber Vekiller seyahatleri esnasında hükümetin politikası hakkında sorulacak sualleri her zaman tamamen cevapsız bırakmaları da kabil olamaz. Onun için arkadaşımın sualini büsbütün cevapsız bırakmayacağım.

Memleketin dahilî politikasının esasları Millî Şefin nutuklarında ifade buyurdıkları veçhile cebirden ve anarşiden uzak ve bütün millet efradının mütesaviyen müstefit olacağı huzur ve sükûnu temin esasına istinat eder.

Hükümetimiz bu esası tahakkuk ettirmek için elinden gelen gayreti sarfediyor. Memleketin bugünkü mes'ut manzarası bu yolda elde edilen muvaffakiyetin derecesini gösterir. Bunu benim kadar ve benden daha ziyade siz de görüyorsunuz ve anlıyorsunuz. Türkiye baştan başa bir huzur, sükûn ve asayiş memleketidir. Halkın muhtelif tabakaları: arasında birbiriyle geçinme noktasından bugün gördüğümüz, mazide görmeğe teşne olduğumuz, mes'ut manzaradır.

Yurdun hiç bir noktasında halk arasında nifak ve şikak alâmetleri kalmadı. Bu huzur, sükûn ve asayiş münhasıran kuvvete istinat ederek elde edilmiş bir netice değildir.

Kuvvetimizi nifak ve ihtilâflardan almak kaygusunda değiliz. Biz kuvvete istinad ederek memlekette sükûn ve asayiş temin etmeğe çalışmıyoruz. Mesuliyet mevkiinde bulunuşumuz şahıslarımızın ihtiras ve menafime hizmet için değildir. Halkın hakikî huzurunu temin edecek sebepleri bulup tatbik ve onları idame etmek yolunu takip ediyoruz. Hizmet edeceğiz diye geldik, bunu yapabildiğimize kani olduğumuzdan dolayı duruyoruz. Dahilî politika için bundan başka bir şey söylemeğe lüzum görmüyorum.

Haricî politikamıza gelince; bunu izah benden daha ziyade haricî işlerin mes'uliyetini taşıyan arkadaşımın hakkıdır. O hakkı ben kullanmak istemem. Yalnız onun bu mes'uliyetinde de kendisiyle müşterek olduğum için bu husustaki suali de büsbütün cevapsız bırakmayacağım.

Mes'ûyeti üzerimize aldığımız günden itibaren memleketimizi alâkadar eden bütün siyasî meseleleri adım adım takip ve tetkik edip Partimizin gurubuna götürdük, izah ettik, tasvibini aldık. Ondan sonra da Büyük Millet Meclisine gittik. Onun da muvafakatini aldık ve sonra tatbikata giriştik. Son zamanlar İngiliz ve Fransız devletleriyle imza ettiğimiz üçlü muahede esasları safha, safha gerek gurupta gerek Büyük Millet Meclisinde aylarla müzakere, münakaşa edildi. Bütün Millet bunların üzerinde aylarla meşgul oldu ve nihayet Millet Meclisinin de Millet'in de müttefikan tasvibine iktiran ederek kabul edildi. Onun için buna hükümet siyaseti demekten ziyade Millet siyaseti demek muvafik olur.

Bunun esaslarını ve hedeflerini gerek Başvekilim ve gerek Hariciye Vekili arkadaşım Millet Meclisi kürsüsünden cihana ilân etmişlerdir. Yalnız şunu söyleyeyim ki bu muahede flân veya filân istihdaf etmez ve bilhassa hiç kimseye tecavüze matuf değildir. Bu muahede yalnız Tür-

.....1100.....

kiyenin hak ve menfaatlerinin muhafazası esasını istihdaf eder ve kim ne derse desin bu bir sulh garantisidir. Bir gün tarih bu devrin hâdiselerini tetkik ederken bu muahedeyi en kuvvetli bir sulh teminatı olarak gösterecektir. Zannedirim ki bu sözlerim sizi tatmine kâfidir. Size bir kerre daha teşekkür ederek sözlerimi bitiririm.

Sayın Vekilimizin 6/12/939 gününde Kastamonu memleket hastahanesinin küşad töreninde irad buyurdukları nutuk

Kahraman Kastamonulular;

Millî Şefimiz İsmet İnönünün devlet reisi olarak ilk ziyaretleri gününü tes'it etmek ve o gün Kastamonunun en hayırlı müesseselerinden birinin açılma törenini yapmak suretiyle gösterdiğiniz kadirşinaslığı cidden tebrike lâyük görüyorum.

O kadar çok sevdiğiniz ve bağlılık gösterdiğiniz Büyük Şefin selâmlarını, muhabbetlerini size getirmiş bulunuyorum. Ankaradan ayrılırken yüksek emirlerini telekki etmek için huzurlarına kabul buyurulduğum zaman sizlere selâm ve muhabbetlerini söylemek vazifesini de bana tevdi ettiler. Büyük Şefin selâm ve sevgilerini siz Kastamonululara arz ediyorum. Kastamonu gibi mühim ve çok eski bir vilâyet merkezimizin şimdiye kadar kendi ihtiyaçlarına cevap verecek bir hastahaneden mahrumiyeti cidden bir noksanlıktır. Cumhuriyet idaresinin memleketimizi nasıl büyük bir boşluk içinde bulduğunu hepimiz bilirsiniz. Bu boşlukların hepsini kısa bir zaman içinde doldurmak imkânı şüphesiz ki yoktur. Fakat gittikçe büyük inkişaflar gösteren vesaitimizle ve sırasıyla bu boşlukları birer birer dolduracağız.

Hükümetimiz, bütün hızı ile İmparatorluk idaresinin bıraktığı bütün noksanları gidermek için elinden geleni yapmağa çalışıyor ve yapıyor. Nihayet bu hızla yürüyüş arasında bugün memnuniyetle önünde bulunduğumuz şu müessese meydana gelmiştir. Bu müessesenin meydana gelmesi için emekleri, hizmetleri geçen arkadaşların adlarını, aziz doktorumuz birer birer zikretmek suretiyle ken-

dilerine teşekkür ettiler. Ben de kıymetli doktora iltihak ederek emekleri geçenlerin hepsine hükümet namına teşekkür ederim.

Hastahanenizin ufak tefek tesisat noksanları olsa da, bu muhteşem binanın meydana gelebilmesi için gösterilen büyük himmetler bu noksanların ikmâli için en kuvvetli bir teminat teşkil eder. Vilâyetinizin başında bulunan gayretli ve çalışkan valinizin yüksek vasıfları ve onun gayretle arkadaşlarının himmetleri, ileriye matuf olan ümitlerimizin en kısa bir zamanda tahakkuku için zımandır.

Burada sizi daha ziyade ayakta tutmamak için sözlerime son veriyorum. Vilâyetinizi ziyaret münasebetiyle 'Dizlere gösterdiğiniz muhabbetten, teveccühten dolayı teşekkürü büyük bir borç bilirim.

**Sayın Vekilimizin 6/12/939 gününde Kastamonu Halkevin-
de belediyenin verdiği ziyafette belediye reisinin nutkuna**

cevaben irad buyurdukları nutuk

Sevgili Kastamonunun değerli Parti ve Belediye reisi;

Bu gece bizi aranızda kabul etmekle, buraya ayak bastığımız andan itibaren hakkımızda tahmin üstünde olarak gösterdiğiniz hüsnü kabul ile, bize karşı ibzal ettiğiniz iltifattan dolayı değerli, kahraman Kastamonu halkına kendim ve arkadaşlarım namına teşekkür ederim. Bize karşı gösterdiğiniz âlicenabane iltifat aynı zamanda temsil ettiğimiz hükümet ve idareye karşı olan bağlılığınızın bir tezahürü olmak itibarıyla bizim için ayrıca memnuniyet ve şükranı mucip bir haldir.

Kastamonunun eski tarihinden bahsedecek kadar uzaklara gitmek istemem. Kastamonu halkının İstiklâl mücadelesindeki büyük gayretlerini ve kahramanlıklarını burada hürmetle anmak isterim. Millet'in her türlü takdirin üstündeki fedakârlıklarının makedisi olan o büyük mücadelenin reisliğini üzerine almış olan Ebedî Şef Atatürk'ün etrafından toplanan Kastamonu halkının gösterdiği hiz-

.....1102.....

metler ve kahramanlıklar millî mücadele tarihinde her zaman ehemmiyetli bir mevki tutacaktır.

Kastamonu halkının millî varlığa ve istiklâlê karşı rabitalarının kavî bir ifadesi olan o fedakârlıkları diğêr taraftan İktisadî ve İçtimai sahalardaki kabiliyetleriyle tetevvüç ediyor. Bir taraftan sizin yüksek hamasetinize, diğêr taraftan iktisat sahasındaki kudretli becerikliliğimize büyük takdir ve ümitlerle bakmaktayız.

Kastamonunun atisi, mazisinden elbet çok parlaktır. Bundan tam bir sene evvel Millî Şefimizin irat buyurdıkları büyük hitabede ifade ettikleri gibi Kastamonu hakikaten çok feyizli bir istikbalin haklı bir namzedidir. Bunun tecelliyatım yakın bir zamanda göreceğimizden ümit- varız. Sizin idareniz demek olan millî idarenin bu inkişafının bir an evvel meydana gelebilmesi için elinden geleni sarf edeceğine siz de inanabilirsiniz.

Beni bu gece memnun eden hâdiselerden birisi de Valiniz hakkında gösterdiğiniz takdir ve muhabbet histeridir. Mes'ul bir vekil için kendini temsil eden bir arkadaşının muvaffakiyetini görmek kadar memnuniyeti mucip bir hal olamaz.

Biz Cumhuriyet hizmetkârları birbirimize dayanarak, birbirimize bağlanarak ve birbirimizi tamamlayarak çalışırız; bu bizim şiarımızdır.

Sözlerimi bitirirken size bir kerre daha kendim ve arkadaşlarım namına teşekkür ederim. Size büyük Şefimin selâmlarını getirdiğim gibi dönüşümde de sizin O Aziz Şefe karşı olan hürmet ve bağlılıklarınızı arzetmekle bahtiyar olacağım.

Tayinler

KARARNAME

Sayı : 2/12359

Kars valisi Akif Eyidoğan'm Sivas valiliğine, Sivas valisi Muhtar Akman'm Giresun valiliğine, Mardin valisi Cevat Ökmenin Kars valiliğine, Tunceli vali muavini Sedat Aziz Erim'in Bitlis valiliğine, Bitlis valisi Rıfat Şahinbaşm Bilecik valiliğine tayin ve nakilleri, Dahiliye Vekilliğinin 21/11/939 tarih ve 7243 sayılı teklifi üzerine İcra Vekilleri heyetince 24/Teş.san.939 tarihinde kabul olunmuştur.

24/XI/939

KARARNAME

Sayı : 2/15418

Bilecik valisi Ali Seyfi Tülümenin açık bulunan me. murlar, Sicil ve Muamelât Umum Müdürlüğüne tayini tensip edilmiştir.
Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur. 25/XI/939

KARARNAME

Sayı : 2/15417

Giresun valisi Feyyaz Basutun Tunceli vali muavinliğine tayini tensip edilmiştir.
Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur

25/XI/939

KARARNAME

Sayı : 2/15415

1 — Seyhan İdare heyeti âzası İslâm Fert Öztürk'ürü Mardin Vali muavinliğine, Mardin vali muavini Sırrı Arasın da Seyhan İdare heyeti âzalığma tayinleri tensip edilmiştir.

2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

25/XI/939

KARARNAME

Sayı : 2/15416

1 — Nallıhan kaymakamı İhsan Yazıcının Viranşehir kaymakamlığına, Yaluvaç kaymakamı Talât Bozoğlunun Sandıklı kaymakamlığına, Sandıklı kaymakamı Arif Dün. dar Atakerin Yaluvaç kaymakamlığına, Pülümer kaymakamı Mustafa Behçet Savaşın Patnos kaymakamlığına, Bayburt kaymakamı Sabri Demirin Koyulhisar kaymakamlığına, Siirt mektupçusu Eşref Erkutun Bafra kaymakamlığına, Lice kaymakamı Fikret Oymanın Bayburt kaymakamlığına, İliç kaymakamı Halit Soy akın Demirköy kaymakam, lığına, stajını bitiren Münir Gedeleşin Lâdik kaymakam, lığına, İstanbul Emniyet şube müdürlerinden Halil Tekinin çerkeş kaymakamlığına, Yüksekova kaymakamı Fuat Aı_perin Tatvan kaymakamlığına, Oltu kaymakamı Ali Feh. mi Kayarın Sürüş kaymakamlığına, Koyulhisar kayma, kamı Fahri Ünalın İznik kaymakamlığına, Aksaray kaymakamı Namık Karayelin Babaeski kaymakamlığına, İskilip kaymakamı İYLeıduh Payzenin Datça kaymakamlığına, Datça kaymakamı Ata Aksoyun Haran kaymakamlığına, Demirköy kaymakamı Murat Nihat Armanın Dikili kay. makamlığına, Dikili kaymakamı Abdurrahman Yükselin Aksaray kaymakamlığına, Bafra kaymakamı Hulusi Aka. İmin İskilip kaymakamlığına, stajını bitiren Naci Akat'ın

Karaisalı kaymakamlığına, stajını bitiren Osman Akçalı, nm Pertek kaymakamlığına, stajını bitiren İhsan Özalpm Anamur kaymakamlığına, stajını bitiren Kemâl ettin öz, lünün Nusaybin kaymakamlığına, Eski Söğüt kaymakamı Edip Kandemirin Ovacık kaymakamlığına, İznik kaymakamı Muhsin Doğunun Akçadağ kaymakamlığına, Birin, ci Umumî Müfettişlik kalemi mahsus Müdürü Arif Daya, naçm Nallıhan kaymakamlığına ,Eski Bulancak kaymakamı Şevketin Karakoçan kaymakamlığına naklen ve yeniden tayinleri tensip edilmiştir.

2 — Bu kararnamenin icrasına Dahiliye Vekili memurdur.

25/XI/939

Takdir edilenler

Takdirname ile taltif edilen valiler

Zonguldak valisi Halit Aksoy

Vilâyet işlerinin hüsnu suretle tedviri sırasında salgın hayvan hastalıklarının söndürülmesi ve hayvan cinslerinin islâhı işlerinde gösterdiği gayret ve kıymetli alâka ve yardımlarından dolayı Ziraat Vekâletince takdirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen kaymakamlar

Borçka kaymakamı Fahrettin Başele

:

Hususî muhasebe vergilerinin tahsilinde gösterdiği gayrete binâen Çoruh Vilâyetince takdirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen mektupçular

Denizli vilâyeti mektupçusu Hilmi Türker

:

Cumhuriyetimizin on altıncı yıldönümü münasebetile Vilâyet gazetesinin fevkalâde nüshasını renkli ve resimli olarak güzel ve şayanı istifade münderecatla vatandaşlara arzitmeye muvaffak olmasından dolayı Denizli Vilâyetince takdirname ile taltif edilmiştir.

Takdirname ile taltif edilen nahiye müdürleri

Başköy nahiyesi müdürü İhsan Özer

Gerek kışla mevki'indeki jandarma karakolunun ' e gerekse Erzincan-Trabzon yollarının tamirinde göstermiş olduğı alâka ve gayretten dolayı Erzincan Vilâyetince takdirname ile taltif edilmiştir.

Nizamnameler

Fazla saatlerle çalışma nizamnamesi

Kararname No: 2/12245

Neşir tarihi : 6-11-1939

3008 sayılı tş Kanununun 37 inci maddesine göre İktisat Vekilliğince hazırlanan ve Devlet Şürasınca görülerek 26/10/1939 tarih ve 264/275/16174 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik (Fazla Saatlerle Çalışma Nizamnamesi) nin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 27/10/1939 tarihinde kabul olunmuştur.

27/10/1939

.Madde 1 — Fazla saatlerle çalışma, her hangi bir işte, memleketin ekonomik menfaatleri bakımından yahut mahiyetleri itibarile veya istihsal mikdarlarını mutad olan seviyenin yukarısına çıkarmağa ihtiyaçları doıayısıyla, İş Kanununun 35 inci maddesinin (A) fıkrası hükmünün dışında kalarak, günlük çalışma müddetlerinin, muvakkat zamanlar için, o hükümden daha fazla hadlere arttırılmasıdır.

Memleketin ekonomik menfaatleri bakımından fazla saatlerle çalışıabilmesi keyfiyeti İktisad Vekâletinin, ve işin mahiyeti icabı veya istihsal ihtiyacı doıayısıyla fazla saatlerle çalışıabilmesi ise, her bir işyerinin bulunduğu mevkie göre, o sahada İş Kanunu tatbikatını teftiş ve takibe salahiyyətli olan makamın takdir ve tasvibine bağılıdır.

Madde 2 — Birinci maddenin ikinci fıkrası mucibince salahiyyətli makamca onaylanmış olan fazla saatlerle çalışmalar, ancak bu onaylama kâğıdında açıkça yazılı şart ve tarzlara göre ilgili işyerinin bütününe teşmil edileceği gibi bu işyerinin bazı kısımlarına da hasrolunabilir.

Bundan başka, işin yürütülmesine ait icaplar dolay, sile vaki olacak talebe göre, fazla saatlerle çalışma keyfiyetinin işçiler arasından muayyen şahıslara veya muayyen

.....1108.....

gruplara mahsus olarak tatbikına dahi salahiyetli makam tarafından izin verilmesi caizdir.

Fazla saatlerle çalışma müsaadeleri istinat ettikleri se» heplerden başka hususat için kullanılamaz.

Madde 3 — Aşağıda sayılmış olan işlerde, İş Kanunu, nun 35 inci maddesinin (B) ve (C) bentleri mucibince türlü işler hakkındaki nizamnameler veya genel emirlerle tespit edilmiş günlük çalışma müddetlerinden fazla saatlerle çalışılması caiz değildir :

1- Adı geçen kanunun 36 inci maddesine göre sağlık kaideleri bakımından günde ancak 8 saat veya daha az çalışması lüzumu tesbit edilecek işlerde,

2- Aynı kanunun 43 üncü maddesinin 1 numaralı fık, fasındaki tarife göre gece addedilen gün devresinde yürütülen işlerde, (Günlük kanunî çalışma müddetinin yarısından fazlası gece devresine tesadüf ettiği takdirde, iş, «gece işi» sayılır. Şu kadar ki bu suretle gündüz işi sayılan çalışmalara ilâveten işbu nizamname mucibince tatbik edilen fazla çalışma saatlerinin kısmen veya tamamen gece devresinde cereyan etmesi tecviz edilebilir.)

3- Maden ocakları işleri, kablo döşenmesi, kanalizasyon ve tünel inşaatı gibi yer altında veya su altında çalışılacak işlerde,

Madde 4:

I - Umumî Hıfzıssıhha Kanununun 173 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile İş Kanununun 48 inci maddesi hükümlerince günde 8 saatten fazla çalıştırılmaları caiz olmıyan 16 yaşını doldurmamış kız ve erkek çocuklar hakkında, işbu kanunî çalışma müddetine ilâveten fazla saatlerle çalıştırma usulü tatbik edilemez.

II - Gerek iş mukavelesindeki şartlarla veya iş yerinin dahilî talimatnamesinde yazılı hükümlerle önceden, gerek, se sonradan, fazla saatlerle çalışmaya muvafakatleri alın» mış olan işçilerden sıhhatlerinin müsait olmadığı hekim raporu ile sabit olanlar, işbu muvafakatlerine müsteniden fazla çalışmaya icbar edilemezler.

Madde 5 — Kanunî günlük çalışma müddetine ilâveten

yapılacak fazla çalışmalar günde en çok üç saat olabilir.

Fazla saatlerin hesabında, yarım saatten az olan müddetler yarım saat, fazlası ise bir saat sayılır.

Fazla çalışma saatleri ile çalışılacak günlerin yekûnu bir takvim yılında doksan iş gününü geçemez. Muayyen bir takvim yılı içinde kullanılmak üzere istihsal edilen fazla saatlerle çalışma müsaadesi o takvim yılı içinde kullanılmazsa sukut eder.

Madde 6 — Normal çalışma müddetinin hitamından sonra fazla saatlerle çalışma başlanmazdan önce bir dinlenme fasılası verildiği takdirde bu dinlenme müddeti fazla saatlerle çalışma müddeti içinde sayılmaz.

Ancak bu fasılanın müddeti, fazla çalışmanın salahiyetli makamca onaylanması sırasında tesbit edilir.

Madde 7 — Her bir fazla saat çalışma için verilecek ücret, normal çalışma ücretinin saat başına düşen mikda. rının % 25 den % 50 ye kadar yükseltilmesi suretile ödenir. Bu nisbetin tayininde işverenlerle işçiler serbestçe anlaşırlar.

Ancak:

a) İş Kanununun 58 inci maddesinde bahsolunan nizamnamede yazılı «ağır ve tehlikeli» işlerde çalışan işçilerin;

b) Gündüz devresindeki çalışmalarına ilâveten işbu nizamname mucibince tatbik edilen fazla çalışmaların gece devresine tesadüf eden saatlerinde çalıştırılan işçilerin,

c) Ulusal Bayram, Genel tatil ve hafta tatili günlerinde, kapanmak mecburiyetinde buldukları halde işlemeye devam eden işyerlerinde o günlerde kanunî çalışma müddetine ilâveten yapılan fazla saatlerle çalışmaları yürüten işçilerin,

İşbu fazla çalışma saatlerine ait ücretleri normal ücretin saat başına isabet eden mikdarının % 50 yükseltilmesi suretile ödenir.

Şu kadar ki, 29 İlkteşrin Ulusal Bayram günündeki fazla çalışma saatleri için yapılacak olan % 50 zamlar, İş

.....1110.....

Kanununun 46 inci maddesinin II numaralı bendi mucibince o günkü normal çalışmaya ait iki misli ücretin esas, tutulması suretile hesap ve tesviye edilir.

Madde 8 — Parça başına veya yapılan iş mikdarına göre ücret ödenen işlerde, fazla saatler zarfında işçinin istihsal ettiği parça veya iş mikdarının hesabında müşkilât çekilmediği takdirde, her bir fazla saat zarfında yapılan parçaya veya iş mikdarına tekabül eden ücret esas tutularak munzam ücret hesap olunur.

Evvelki fıkrada zikredilen usulün tatbiki kolay olmayan hallerde ise fazla saatlerle çalışılan tediye devresinde vücuda getirilen parça veya iş mikdarına göre normal olarak hesap olunacak ücret yekünü, işçinin o devrede çalışmış olduğu normal ve fazla saatlerin adedine taksim olunmak suretile bir saate isabet eden normal ücret miktarı tesbit olunur. Bundan sonra fazla saatler için verilecek normal ücretlere ilâvesi lâzım gelen miktar evvelce kabul edilmiş olan yüzde nisbetine göre hesap olunarak mecmuu ayrıca tesviye edilir.

Madde 9 — Seferberliğe hazırlık veya seferberlik esnasında İcra Vekilleri Heyeti memleket müdafaasının ihti_ yaçlarını temin eden işyerlerinde fazla çalışmaya lüzum görürse işlerin cinsine ve ihtiyacın şiddetine göre günlük iş müddetini işçinin azamî çalışma kabiliyetine çıkarabilir.

Bu suretle fazla çalıştırılan işçilere, Millî Müdafaa Vekâletine bağlı işyerlerinde fazla çalıştıkları saatler için kanunî çalışma müddetine ait ücretin her saatine tekabül eden miktarı nisbetinde fazla ücret verilir. Diğer işyerlerinin deki işçilere verilecek ücret ise, işbu nizamnamenin 7 inci maddelerinin keyfiyete uygun olan hükümleri mucibince ödenir.

Madde 10 — Fazla saatlerle çalışmalara tekabül eden ücretler, işyerinin işçi ücretlerini kayda mahsus olan hesap defterlerinde ve işçerin istihkaklarını alırlarken imzaladıkları ücret bordrolarında; bu ücretlerin nis-

betlerini ve kaçar saatlik fazla çalışmaya Karşılık olduklarını tavzih edici kayıtlarla gösterileceği gibi, İş Kanununun 21 inci maddesi hükmünce her bir tediye işçiye verilmesi icap eden ücret puslalarında veya işçilerin yanında bulunan ücret defterlerinde dahi yukarıda yazılı olduğu Vechile ayrıca kayıd ve tasrih edilir.

İşçilerin, fazla saatlere ait olmak üzere, işlemiş bulunan ücretleri, normal saatlere ait ücretlerle birlikte ve İş Kanununun 19 uncu ve 20 inci maddeleri mucibince vaktinde ödenir.

Madde 11 — Fazla saatlerle çalışmağa işçilerin mu. vafakati. alınmak lâzımdır. Bu muvafakat işçilerin iş akit- lerinde veyahut işyerlerinin dahilî talimatnamelerinde esasen o işte fazla çalışma imkân ve ihtimalinin mevcut olduğu ve bu takdirde ücretlerinin ne yolda hesap ve tesviye edileceği tesbit edilmek suretile önceden temin edilmiş bulunmuyorsa, işverenler veya işveern vekilleri, munzam ücret nisbetini İş Kanununun 78 inci maddesinin birinci fıkrasında beyan olduğu üzere mümessil işçilerin aracılığı ile fazla saatlerle çalıştırılacak işçilere teklif ve bu mümessillerle anlaşarak tayin etmek suretile işbu muvafakati, fazla çalışmanın tatbiki zamanında dahi alabilirler.

Madde 12 — I ,, İşçilerini fazla saatlerle çalıştırmak is. teyen işverenler veya işveren vekilleri fazla saatler: tatbi- ka başlamadan önce ve nihayet başladıkları gün işyerinin bulunduğu mevkie göre, o sahada İş Kanunu tatbikatını teftiş ve takibe salâhiyetli olan makama müracaat etmeğe ve fazla çalışma şart ve tarzlarını onaylandırmak üzere aşağıdaki hususları bildirmeğe mecburdurlar :

A - Müsaadenin işyerinin bütününe mi yoksa muayyen kısımlarına mı veya muayyen bir işi gören işçi gruplarına mı şamil olacağı,

B - Fazla saatlerle çalışmağı icabettiren sebepler,

C - Fazla çalışmağa ne günü başlanacağı,

ç — Fazla saatlerle çalışılacak günlerin mikdarı ve

günde kaçar saat fazla çalışılacağı ve saat başına ne nis» bette munzam ücret verileceği.

D - Yukarıda yazılı şartlarla yapılacak fazla çalışma» larda işçilerin muvafakatlerinin işbu nizamnamenin II inci maddesinde yazılı tarzlardan hangisine göre alınmış oL duğu ve şayet bu muvafakat mümessil işçilerin aracılığı ile alınmış ise buna ait olan zabtın tarih ve numarası.

II - Bu nizamnamenin 2 inci maddesinin ikinci fıkr» smda yazılı olduğu üzere şayet işçiler arasında muayyen şahısların fazla saatlerle çalıştırılmaları matlûp ise, bu işçilerin isimleri, soyadları, varsa işçilik numaraları ve yaptıkları işin nevi de salâhiyetli makama bildirilmelidir.

Madde 13 — Fazla saatlerle çalışma müsaadesi 90 iş gününe şamil olarak bir defada alınabileceği gibi daha az günlere münhasır kalmak üzere muhtelif zamanlarda da alınabilir.

İşyerinin ahara devir ve temliği sureti ile iş verenin veya ticaret ünvanının değişmesi, evvelce aynı işyeri için alınmış bulunan müsaadenin iptalini veya yıllık azamî had dahilinde yeniden müsaade verilmesini icap ettirmez.

Müteaddit işyerlerinin veya iş şubelerinin birleşmesi halinde dahi hüküm aynıdır.

İşyerinin bütünü, veya bir kısmı veyahut muayyen işçi grupları için alınmış olan müsaade, oradaki işçilerden hepsi çalıştırılmasa dahi kullanılmış addolunur.

Madde 14 — Fazla saatlerin ardı ardına her gün kul. lanılması şart olmayıp fasıllarla çalışılması da caizdir. Bu takdirde, her aym hangi günlerinde fazla saatlerle çalışılacağının 12 inci madde mucibince yapacakarı müracaat sırasında işverenler veya işveren vekilleri tarafından tayini icap eder. Keyfiyetin bu suretle önceden tayinine imkân oimaması halinde, işverenler veya işveren vekilleri çalışılmadan geçecek olan günleri salâhiyetli makama en gec fazla çalışmaya fasıla verildiği gün bildirmeğe mecburdurlar. Aksi takdirde fazla saatlerle çalışma müsaadesi tekabül ettiği iş günü kadar müddet geçtikten .sonra kendiliğın, den nihayet bulur.

Madde 15 — Fazla saatlerle çalışmayı icap ettiren ihtiyaç alman müsaadedeki müddetten evvel bertaraf edildiği takdirde, işveren veya işveren vekili işba müsaadenin ta. mamen kullanılmış sayılmamasını teminen, keyfiyeti derhal salahiyyetli makama bildirmekle mükelleftir.

Madde 16 — İktisad Vekâleti, memleket ekonomisinin umumî veya mahallî icapları bakımından bütün memlekete veya bazı mmtakalara şamil bulunmak veyahut muay. yen iş sahalarına münhasır kalmak üzere işbu nizamnamenin hükümleri dairesinde fazla saatlerle çalışılmasına umumî izin verebilir.

Madde 17 — Fazla saatlerle çalışılması salahiyyetli makamca onaylanmış bulunan işyerlerinde, bu onaylanmada tasrih edilmiş olan şartlara riayet edilmediği takdirde, o iş yerindeki fazla çalışmaların devamı anılan makam tarafından menedilebilir.

Madde 18 — Fazla saatlerle çalışma müsaadesine dair dilekçelerle buna müteferri müracaat ve ihbarlar, İş Kanununun 95 inci maddesi mucibince her türlü resimden muaftır.

Madde 19 — İşbu nizamnamenin tatbikatım temin ve takibe salahiyyetli makam veya memurlar tarafından lüzumu halinde vaki olacak talep üzerine, zabıta kuvvetleri işbu makam veya memurların vazifelerini gereği gibi ifa etmeleri esbabını temin ile mükelleftirler.

Madde 20 — İşbu nizamnamenin hükümlerinden her. hangi birine muhalif harekette bulunan işveren veya işveren vekili hakkında İş Kanununun sekizinci ceza hükümleri fasımın 110 uncu maddesinin (3) numaralı bendi mucibince takibat icra olunur.

Madde 21 — 3008 numaralı İş Kanununun 37 inci maddesi mucibince hazırlanmış ve Devlet Şürasınca görülmüş olan bu nizamname hükümleri Resmî Gazetede basıldığı günün ertesinden itibaren yürümeğe başlar.

Madde 22 — Bu nizamname hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

.....1114.....

Kanun No.	Başlığı	Düster			Resmi
		Tertib	Cilü	Sahife	Gazete Sayı
3008	İş Kanunu	3	17	1146	3330
3516	İş Kanununa ek kanun	3	19	1588	3960
2/10565	İş ihtilâflarını uzlaştırma ve tahkim nizamnamesi	3	20	310	4165
2/7030	İş dairesinin 1937 bütçe yıl- ına mahsus teşkilât kadro- sile 3008 sayılı İş Kanunu- nun tatbikatını temin, ta- kip ve vazife ve salâhiyetlerine müteallik talimatna- me				3698
2/8186	İş dairesinin 1937 bütçe yılı- na mahsus teşkilâtile 3008 sayılı İş Kanunu tatbika- tını temin ve takip vazife ve salâhiyetlerine müteallik umumî talimatnameye ek talimatname				3853
1593	Umumî Hıfzıssıhha Kanunu	3	11	324	1489

Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesinin bazı maddelerini değiştiren Nizamname

Kararname No : 2/12239

Neşir tarihi : 7/11/939

Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesinin bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Dahiliye Vekilliğince teklif ve; Devlet Őurasınca görülerek 26/10/1939 tarih ve 258/ 262/16172 sayılı tezkere ile tevdi edilen ilişik nizamnamenin mer'iyete konulması İcra, Vekilleri Heyetince 27/10/ 19.39 tarihinde kabul olunmuştur.

Madde 1 — Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamname» sinin 9, 10, 12, 13, 22, 24, 52, 65, 68, 70, 73, 88, 91, 104, 108, 109, 123, 158, 182. 215 inci maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 9 — Türkiye Cumhuriyeti jandarmasının kuruluşu aşağıda gösterilmiştir :

- A - Jandarma genel komutanlığı,
- B - Jandarma müfettişlikleri.
- C - Jandarma mmtaka komutanlıkları,
- Ç - Vilâyet jandarma alay veya vilâyet jandarma müs-takil tabur komutanlıkları,
- D - Kaza jandarma bölük komutanlıkları,
- E - Jandarma takım komutanlıkları,
- F - Jandarma karakol komutanlıkları,
- G - Seyyar jandarma (tabur ve alay),
- H - Muhafız jandarma taburu.
- İ - Jandarma subay okulu,
- I - Jandarma gedikli erbaş okulu,
- j - Jandarma er okulları (tabur, alay veya tugay ha-linde),
- K - jandarma satın alma komisyonları,
- L - Jandarma muayene komisyonu,
- M - Jandarma levazım teftiş /heyeti,
- N - Jandarma konakları ve yollama.
- O - Jandarma dikim evi,
- Ö - Jandarma ilâç ambarı,
- P - Jandarma eşya ve levazım ambarı,
- R - Jandarma matbaası.
- S - Jandarma bandosu,

Madde 10 — Jandarma genel komutanlığı:

Jandarma genel komutam ve muavini ile kurmay baş-kanından ve :

- 1) Teşkilât, harekât ve talim ve terbiye,
- 2) Zat işleri,
- 3) Muhakemat, kavanin ve hukuk işleri,
- 4) Levazım isleri.

- 5) Sıhhat işleri,
- 6) Veteriner işleri,
- 7) Teknik ve teftiş işleri,
- 8) Muhabere, münakale ve esliha,
- 9) İnşaat ve bina.

Şubelerinden ve evrak müdürlüğü ile daire müdürlüğünden müteşekkildir.

Madde 12 — İki veya daha ziyade vilâyet, jandarması ile o mntakadar bulunan ve emirleri altına verilen bütün jandarma müesseseleri bir (jandarma mntakası)nı teşkil eder. Jandarma mntakaları jandarma genel komutanlığı, nm teklifi üzerine Dahiliye Vekâletince tesbit ve her mntakaya albay rütbesinde bir komutan tayin olunur.

Madde 13 — Sabit jandarma kuruluşları, mülkî teşki. lâta tâbidir. Bir vilâyet dahilinde bulunan sabit jandarmalar o vilâyetin jandarma alayını veya müstakil taburu, nu, bir kaza dahilinde bulunan sabit jandarmalar o kaza jandarma bölüğünü teşkil eder. Sabit jandarma kuvvetleri takım ve karakollara inkisam eder. Bir nahiyede dahilinde veya merkez nahiyesinde bulunan iki veya, daha ziyade karakol bir takım teşkil eder.

Kaza jandarma bölüğü adedi altı veya daha ziyade olan vilâyet jandarmasına alay, kaza jandarma bölüğü adedi beşe kadar (beş dahil) olan vilâyet jandarmasına müstakil tabur denir.

Vilâyet jandarma alaylarındaki kaza jandarma bölük, lerinden icabına göre üç veya daha ziyadesi tabur komutanı sıfat ve salâhiyetini haiz olmak üzere binbaşı rütbe, sinde vilâyet jandarma alay komutan muavinlerinin emrine verilir.

Vilâyet jandarma alaylarına albay veya yarbaylar, vilâyet jandarma müstakil taburlarına binbaşılar, bölüklere yüzbaşılar, merkez takımlarına üsteğmen veya teğmenler, nahiyede takımlarına baş gedikliler veya gedikli erbaşlar, karakollara gedikli erbaşlar komuta eder. Vilâyet jandarma

alay komutanlarına binbaşı rütbesinde lüzumu kadar muavin verilir.

Madde 22 — Jandarma müfettişlikleri ve mntaka komutanlıkları birden itibaren numara alırlar ve bulunacak, lan yerin adı ile de anılırlar.

Vilâyet jandarma alay veya müstakil tabur komutanlıkları, kaza jandarma bölük komutanları, takım komutanlıkları veya karakol komutanlıkları buldukları mevkiin adile anılırlar.

Madde 24 — Jandarma subaylarına meslekî bilgi öğretmek üzere bir «jandarma subay okulu» ve jandarma gedikli erbaş yetiştirmek üzere bir «jandarma gedikli erbaş okulu» ve jandarma namzedi yetiştirmek üzere de lüzü. mu kadar «jandarma er okuları» bulunur. Bunlar da icabına göre tabur, alay veya tugay halinde idare edilir.

Bunların komuta, idare ve talim heyetleri her sene kadrosunda tesbit olunur.

Madde 52 — Jandarma subay ve askerî memurlarile eratı askerî ceza kanununda yazılı suçlardan Askerî Muhakeme Usulü Kanununa tevfikan askerî mahkemelerde muhakeme olunurlar. Şu kadar ki bunların muhakemesinde bir jandarma subayı âza olarak bulunur.

Takip ve rüyet askerî mahkemelere ait olan suçlara mütealîk evrakı jandarma mmtaka komutanları, seyyar jandarma alay komutanları ve muadili makamlar mmta. kasında buldukları salâhiyetli en yakın askerî âmiri ad. liyc ve fezlekesinin bir suretini de Jandarma Genel Komutanlığına gönderirler.

Madde 65 — Jandarma mmtaka komutanları mmtaka. lan içinde ve emirleri altında bulunan jandarma birlik ve müesseselerine emir ve komuta ederler. Esas vazifeleri:

- A _ Disiplini temin etmek,
- B . Meslekî ve askerî talim ve terbiye ile maiyetini yetiştirerek hizmete ehil bir hale getirmek,
- C _ Subayların ve eratın zat işlerini yürütmek,
- Ç - Seferberlik hazırlıklarını yaptırmak,

.....1118.....

D - Ödev ve hizmetlerin ve bütün idari işlerin kanun, nizam ve emirlere uygun yapılıp yapılmadığını teftiş etmek ve icabında tahkikat yapmak,

E - Jandarma için lüzumlu ve faydeli gördüğü hususları jandarma Genel Komutanlığına teklif etmek.

KISIM: 4

Vilâyet jandarma alay ve müstakil tabur komutanlık, ları ile jandarma alay komutan muavinlikleri,

Madde 68 — Vilâyet Jandarma Alay Komutanları vi. lâyet jandarma alayının, vilâyet jandarma müstakil tabur komutanları vilâyet dahilindeki bütün jandarma bölüklerinden müteşekkil taburun mesul âmiri ve komutanıdır Vazifeleri :

A - Disiplini temin etmek,

B - Meslekî ve askerî talim ve terbiye ile maiyetini ye. tiştirerek hizmete ehil bir hale getirmek,

C - Vilâyet dahilinde emniyet ve asayişini temin etmek

Ç - Subayların ve eratın zat işlerini yürütmek.

D - Kaza jandarma bölüklerinin mülkî, dalî, askeri ve meslekî hizmet ve ödevlerini doğru ve tamam yapmalarını temin etmek,

E - Seferberlik hazırlıkların yapmak ve emirlerindeki birliklere yaptırmak,

F -Alayın ve müstakil taburun bütün hesap ve idare işlerini yapmak ve yaptırmak,

G - Vilâyet içinde jandarmaya düşen bütün hizmet ve muamelâtin yolunda ve zamanında yapılıp yapılmadığını: teftiş, hata ve noksanların sebeplerini izaie etmek, icabında tahkikat yapmaktır.

Madde 70 — Vilâyet jandarma alay komutanı muavinleri üç veya daha ziyade kaza jandarma bölüklerinin âmiri olup vilâyet jandarma alay komutanlığına bağlıdır. Vazifeleri :

A - Disiplini temin etmek,

B - Meslekî ve askerî talim ve terbiye ile maiyetini yetiştirmek ve hizmete ehil kılmak,

C - Subayların ve eratin zat işlerini yürütmek,

Ç _ Emrinde bulunan kaza jandarma bölüklerinin mülkî, adlî, askerî ve meslekî hizmet ve ödevlerinin doğru ve tamam yapıp yapılmadığını teftiş ve yanlışlıkların sebeplerini izale etmek ve icabında tahkikat yapmak,

D , Seferberlik hazırlıklarını yapmak ve emrindeki bö lükere yaptırmak.

Vilâyet jandarma alay komutan muavinleri emirlerindeki bölüklerin kaza dahilinde deruhte ettikleri asayiş işlerde sair mülkî ve adlî ve askerî işlerine doğrudan doğruya müdahale edemezler. Şu kadar ki bölüklerin teftişlerinde bu işlerin iyi yapılıp yapılmadığı hakkında mülkî, adlî ve askerî makamlarla temas ederek alacağı malûmat üzerine bunların maksada uygun bir surette yapılması esbabını temin ederler.

Madde 73 — Vilâyet jandarma alay komutanlarla muavinlerinin ve müstakil tabur komutanlarının dahilî kiz- met ve ödevlerini ne suretle ifa edecekleri jandarma genel komutanlığınca bir talimat ile tesbit edilir.

Madde 88 — Jandarma komutanları emirlerindeki bütün birlik ve müesseseleri devamlı bir surette bu nizamnamede yazılı salâhiyetler dairesinde kontrol ve murakabe etmekle mükelleftirler.

Madde 91 — Emniyet ve asayişî korumağa, devlet kanun ve nizamları hükümlerinin icrasını temine müteallik vazifelerinden dolayı vilâyet jandarma alay ve müstakil tabur komutanlarının âmiri ve mercii vali, kaza jandarma bölük komutanlarının kaymakam, nahije jandarma komutanının müdürüdür.

Madde 104 — Subay komutasında olmıyarak polise yardımcı jandarma eratı verilebilir. Jandarma ile polise müştereken çalışmalarına lüzum görülen hallerde müşterek kuvvetin komuta ve idaresi mahalın en büyük mülkiye me-

.....1120.....

murunun tensibine göre jandarma subayına veya emniyet makamına verilir.

Madde 108 — Jandarma zabıta makam ve memurları Cümhuriyet müddeiumumiliğinin adüyeye müteallik işlerde emirlerini yapmakla mükelleftirler. Bu emirler mühim ve müstacel hususlarda zabıta makam ve memurlarına şî. fahî ve bunlardan gayri hallerde zabıta âmirlerine yazılı olarak verilir. Şifahî emir verildiği hallerde Cümhuriyet müddeiumumisi işin acele olduğundan ve vermiş olduğu emirden zabıta âmirini de haberdar eder.

Madde 109 — Bir asliye mahkemesinin kaza dairesi dahilinde yalnız o mahkemenin bulunduğu mahallin kaza jandarma bölük komutanı zabıta âmiridir. Bu daire dahi, üdeki kaza jandarma bölüğü teşkilâtına mensup jandarma subayları ve eratı zabıta memuru addolunur. Kaza jandarma bölük komutanlığı ile nahiye jandarma takım komu. tanlıkları ve jandarma karakol komutanlıkları zabıta makamıdır.

Madde 123 — Jandarma, gelip geçmeye mahsus yolda yapılacak içtimaları, güneş doğmadan evvel ve güneş battıktan sonra yapılacak içtimaları, beyanamesi verilip ilmühaberi alınmaksızın veya usulü dairesinde zabıt varakası tanzim edilmeksizin yapılan içtimaları hükümetin em. rîle meneder. Hükümet, açık yerlerde vukubulacak içtima, lan da kanun dairesinde meneder.

Madde 158 — Jandarma, polis teşkilâtı olmıyan yerler, de Pasaport Kanununun Türkiyeye girmelerini menettiği kimselerin Türkiyeye girmelerine meydan vermemek üzere tekayyüdatta ve girmiş olanlar hakkında kanunî takibatta bulunur.

Madde 182 — Takibi şikâyete bağlı olmıyan suçlarda doğrudan doğruya hazırlık tahkikatına jandarma salahiyetli olmadığından tutulacak bir zabıt varakasile keyfiyet Cümhuriyet müddeiumumiliğine bildirilir,

Taleb vaki olursa hazırlık tahkikatı yapılır. Ancak ge. cikmesinde mazarrat düşünölen acele hallerde jandarma,

kaybolmasından korkulan delilleri toplar ve muayeneye lüzum görülürse Cümhuriyet müddeiumumiliğine müracaat eder.

Madde 215 — Meşhud suçların Muhakeme Usulü Kanununun değiştirilen birinci ve dördüncü maddelerine göre:

A - Ağır ceza mahkemesinin vazife gördüğü yerlerdeki belediye sınırları içinde ağır cezalı cürümler meşhuden işlendiği takdirde cürmün delillerini toplamak, şahitlerin ifadelerini zaptetmek ve yakalanan şahsı sorguya çekmek ve lüzum göreceği diğer tahkikatı da yapmak vazifesi münhasıran Cümhuriyet müddeiumumisine aittir.

Bu halde orada polis yoksa jandarmanın vazifesi cürmün failini yakalamak, polise ve Cümhuriyet müddeiumumisine haber vermek ve Cümhuriyet Müddeiumumisinin taleplerini yapmaktır.

B - Asliye teşkilâtı olan yerlerdeki belediye sınırları içinde veya panayırlarda işlenen ve ağır cezalı cürümler dışındaki meşhut cürümlerle Türk Ceza Kanununun 529, 534, 539, 545, 547, 548, 551, 565, 567, 568, 571, 572, 573, 574, 575 ve 576 ncı maddelerde 540 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yazılı ve meşhuden işlenen kabahatler hakkında jandarmanın vazifesi suçun failini yakalamak, suçluyu tanzim edeceği zabıt varakası ve elde edeceği maddî sübut delillerde birlikte vakit geçirmeksizin aynı günde Cümhuriyet Müddeiumumisine teslim etmektir. Her iki halde de failin suçu işlediği sırada veya pek az sonra yakalanmış bulunması şarttır.

Madde 2 — Jandarma teşkilât ve vazife nizamnamesinin 61 inci maddesi kaldırılmıştır.

Madde 3 — Jandarma teşkdât ve vazife nizamnamesinde sözü geçen (vilâyet jandarma komutanları) tâbiri (vilâyet jandarma alay veya vilâyet jandarma müstakil tabur komutanları) kaza jandarma komutanları tâbiri (kaza jandarma bölük komutanları) olarak değiştirilmiştir.

Madde 4 — Devlet Şûrasınca görülmüş olan bu nizamname hükmü Resmî Gazete ile neşri tarihinin ertesi gününden yürümeğe başlar.

Madde 5 — Bu nizamname hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

Kanun No.	Başlığı	Düştur			Resmî
		Tertib	Cild	Sahife	Gazete Sayı
2/7756	Jandarma Teşkilât ve Vazife Nizamnamesi	3	19	88	3791
	[Jandarma hakkında çıkan kanunlar için 3 üncü tertip 19 uncu cild düşturun 88 inci sahifesindeki 2/7756 sayılı kararname haşiyesine bakınız]				
	Bu Nizamnamede adı geçen kanunlar :				
1631	Askerî Muhakeme Usulü Kanunu	3	11	1023	2141
1632	Askerî Ceza Kanunu	3	17	1105	3329
3005	Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu	3	17	1105	3329
3519	Pasaport Kanunu	3	19	1594	3960

Adli evrakın Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi

vasıtasile tebliğine dair nizamname

Kararname No : 2/12306

Neşir tarihi : 25/11/1939

3560 sayılı kanunun 7 inci maddesine tevfikân Münakalât Vekilliği ile müştereken hazırlanıp Adliye Vekilliğince teklif edilen ve Devlet Şûrasınca görüldükçe 31/10/1939 tarih ve 293/308/16578 sayılı tezkere ile tevdi olunan ilişik (Adli evrakın Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi vasıtasile tebliğine dair nizamname) nin mer'iyete konulması; İcra Vekilleri Heyetince 9/11/1939 tarihinde kabul olunmuştur.

9/11/1939

BİRİNCİ BÖLÜM

Umumî Hükümler

Madde 1 — Arzuhal, lâyiha, davetiye, celpname, karar ve ilâmlarla, iddianame, icra ve ödeme emirlerinin ve mah_ kemelerle müddeiumumilik, sorgu hâkimliği ve icra dairelerine ait ve mübaşirler marifetile tebliğ edilmekte olan diğer evrakın posta, telgraf ve telefon idaresi vasıtasile ne yolda tebliğ edileceği ve bu tebliğlere müteallik muraselâtın tevdi, teslim ve iadesi hususları ve buna müteallik diğer muameleler bu nizamname ile tayin edilmiştir.

Madde 2 — Tarifede yazılı ücreti kanunlarına göre tebliğ masrafını vermesi lâzım gelen taraf peşin olarak öder.

Yukarıki fıkra dışında kalan veya müzaheretli adliyeye nail olanlara ait bulunan tebliğler hakkında resmî mürâ. selâta tatbik edilen hükümler cereyan eder.

Madde 3 — Tebliğ işlerinde kullanılacak formüller bu nizamnameye bağlı 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9 sayılı örneklerde gösterilmiştir. Bunlardan 1, 2, 3, 4 ve 5 sayılı olanları Adliye Vekillliği, diğerleri Posta Telgraf ve Telefon İdaresi Umum Müdürlüğü tarafından hazırlanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Davetiyelerin hazırlanma, postaya tevdi, kayıt ve tebliğ muameleleri

I

Davetiyelerin hazırlanması

Madde 4 — Posta vasıtasile yapılacak tebliğlerde hukuk, ticaret ve icra işlerine ait davetiye formülleri bu nizamnameye bağlı 1 ve 2 sayılı örneklere tevfiikan hazırlanır.

Tebliğ mevzuunun münhasıran davet olduğu hallerde, 1 sayılı formül, davetiye ile birlikte başka evrakın veya muamelenin de tebliği icabettiği takdirde 2 sayılı (zarflı) formül kullanılır.

.....1124.....

Madde 5 — Şekil ve renkleri bağı 1 ve 2 sayılı örneklerde gösterilen davetiyeler bunları çıkaran makama iade edilmek üzere tebliğ keyfiyetini bildiren ve teslim sırasında kolaylıkla ayrılabilir surette zımbalanmış bir tebliğ mazbatasını ihtiva eder.

Madde 6 — Davetiyelerin basılı olarak ihtiva edeceği kayıtlar kanun ve nizamnamelerle tayin edilmiş olanlardır.

Davetiye formüllerinin yüz tarafı 1 ve 2 sayılı nümune. lerde gösterildiği üzere kendisine tebliğ edilecek kimsenin sarıh adresile tebliği çıkaran makamın adını ve dosya yıl ve numarasını ihtiva eder. Bu kısmın arka tarafında dave. tiyenin metni basılı bulunur. Davetiyeyle zımba ile ilişik bulunan tebliğ mazbatasının bir yüzünde davetiyeyle çıkaran makamın adile adresi ve öte yüzünde tebliğin ne suretle yapıldığına dair olan mazbata metni basılıdır.

II

Davetiyelerin tanzim ve postaya tevdi

Madde 7 — Davetiye formülleri, bu varakaları tanzime memur olanlar tarafından kanunî hükümler dairesinde doldurulur.

Tebliğ mazbatasının mahkemeye, dosya ve muhataba ait olan kayıtları davetiyeyle çıkaran makam tarafından doldurulur. Tebliğ mazbatasının tebliğ olunan şahsın imzasına, tebliği yapanın tasdikine, tebliğin hangi zaman ve mahalde yapıldığına dair olan kısımları davetiyelerin tes_ iimi sırasında tebliği yapan tarafından tamamlanır. Posta İdaresinin tarihli damgası bunu müteakip vurulur.

Madde 8 — Usulüne tevfikane tanzim olunup Harç Tarifesi ve Damga Resmî Kanunları mucibince pulları yapıştırılmış olan davetiyeler salâhiyetli makamca imzayı müteakip alâkalı mahkeme veya daire kâtibi tarafından doldurulmuş makbuz (örnek sayı 5) ve posta, telgraf ve tele, fon idaresine mahsus zimmet defteri (tevdi listesi) ile birlikte postahaneye yollanır.

Madde 9 — Posta İdaresi memurları davetiyeleri, teb-

liği çıkararak makamın ve kendisine tebliğ edilecek kimsenin adreslerinin yazılıp yazılmadığı ve posta pullarının tarifeye göre yapıştırılıp yapıştirılmadığı ve diğer kısımların doldurulmuş olup olmadığı bakımlarından evrakı getiren şahsın huzurunda tetkik etmekle mükelleftir. Geçen fıkradaki usulüne uygun görülmeyen davetiyeler red ve iade edilerek keyfiyet usulen zimmet defterine kaydedilir.

Usulüne uygun görülen davetiyelerin kabulünü rnte. akip buna mahsus olan makbuz ve zimmet defteri posta memuru tarafından tarih damgasile damgalanır ve imza olunur ve posta, telgraf ve telefon mührü le mühürlenir.

Mahkeme veya daire ktibi bu makbuzları ait olduğu dosyaya koyar.

Madde 10 — Postaya tevdi olunan davetiyeler posta, telgraf ve telefon idaresi memurları tarafından gidif ve dnf teahht olarak kabul, kayıt ve irsal edilir.

III

Davetiyelerin mevrit merkezinde tbi olduğu muameleler

Madde 11 — Posta mevrit merkezleri aldıkları daveti, yelere, aşağıda yazılı hükümlere de tamamen riayet etmek şartile, teahht mraselt muamelesi tatbik ederler.

Madde 12 — Her Posta, Telgraf ve Telefon idaresi merkezinde, diğer merkezlerle Adliye Dairelerinden, kendi mm. takası içinde oturan veya ikametgh tayin edenlere tebliğ ve tevdi edilmek üzere gönderilmiş olan davetiyelerle adli evrakı ihtiva eden zarfların kaydına mahsus ayrı bir adli tebligat defteri tutulur. (rnek No : 9).

Madde 13 — Adli evrakı tevzile mükellef olan posta memurları bu evrakı tesellüm ederken adli tebligat defterini de imzalarlar

Madde 14 — Posta memuru davetiyenin kendisine tebliğ edilecek kimseye teslimi sırasında tebliğe müteallik kayıtları doldurduktan sonra davetiyeye merbut tebliğ mazbatasını ayırarak imza etmek üzere tebliğ edilecek kimseye verir. Tebliği yapan memur bu mazbataya, davetiyeyi ver-

diđi řahsın hūviyetini, tebliđin hangi zaman ve mahalde yapıldıđını yazarak alanın imzasını tasdik eder. Bunun altına postahänenin tarih damgalı mūhrū basılır.

Madde 15 — Davetiyeler, muhataplarına, alākalı daire tarafından yazılmıř olan adreste tebliđ olunur. Tebliđ olu. nacak varaka ūzerine adresin dođru yazılmamıř olmasın, dan mūtevellid mesuiyet varakayı dolduran memura aittir.

Kendisine tebliđ icra edilecek řahsın hūviyeti posta, telgraf ve telefon memuru tarafından malūm ise her nerede bulunursa bulunsun tebliđ zatına yapılır.

Davetiyelerin usulūne tevfikān tebliğ edilmiş sayılması iēin posta, telgraf ve telefon dairesi memurunun aşağıda yazılı hususlara riayet etmiş olması şarttır:

A . Kendisine tebliğ yapılacak şahıs tebellūđdan imtina etmediği takdirde tebliğ mazbatasının son kısmı doldu, rulmaz. Posta memuru kendisine tebliğ edilecek kimsenin imzasını tasdik ve teslimē mūteallik kısmını imza eder. Bu kısmın sonuna teslim tarihini yazı ve rakamla yazar. Ayrı., ca mahallē postahänenin tarih damgası da basılır.

B - Kendisine tebliğ yapılacak şahıs ikametgāh veya meskeninde bulunmazsa tebliğ kendisile birlikte sakin ailesi efradından veya hizmetēilerinden yetişmiş olan birine yapılır. Bunlardan biri bulunmadığı takdirde o hanede ika. met eden mucir gibi kimselere ve tebliğ olunacak şahıs otel ve hastahane gibi bir yerde ise o daireyi idare eden kimseye kabul etmesi şartile tebliğ edilir.

C . Avukatlara yazıhanelerinde tesadūf olunamazsa c mahalde bulunan kātēp veya hizmetkārlarına tebliđ yapılabilir,

ē - B bendinin birinci fıkrasında gōsterilen kimseler tebellūđdan imtina eylediđi takdirde tebliđ olunacak evrak ūnūne bırakılır ve imtina keyfiyeti tebliđ mazbatasına yazılarak altı o mahalde ikametgāhı maruf bir řahsa imza ettirilir.

B, C, ē., bendlerinde yazılı hallerde tebliği yapan posta, telgraf ve telefon memuru, tebliğ mazbatasını, tebliğin

hangi haller ve şartlar dahilinde yapıldığım beyan suretile doldurur. Bu mazbata ve (posta makbuzu), imtina vaki değilse kendisine tebliğ yapılmış olan kimseler tarafından da imzalanır.

Madde 16 — İkametgâhta tebliğ icra edilecek kimse bulunmadığı takdirde davetiyeyi teslim muvaffak olamayan posta, telgraf ve telefon memuru kendisine tebliğ edilecek kimsenin, davetiyeyi almak üzere orada hangi gün ve hangi saatte hazır bulunması lâzım geldiğini gösterir basılı bir ihbarname doldurarak evin kapısına yapıştırır. (Örnek sayı : 7) Bu müddet bir günden aşağı ve iki günden fazla olamaz. Tevzi dairesi haricindeki yerler için bu müddet 15 günü geçemez.

Posta memuru, birinci fıkrada yazılı ihbarı müteakip, tesbit edilen gün ve saatte dahi mübellüğünileyin ikametgâhında, kendisini veya davetiyeyi almağa salâhiyetli bir kimseyi bulamadığı takdirde davetiyenin aşağıya yazılı mercilerden hangisine ve kime bırakıldığını ve oradan alınabileceğini buna mahsus (Örnek sayı : 8) diğer basılı bir ihbarname doldurarak evin kapısına yapıştırır ve mübellüğünileyhe keyfiyetin ihbar olunmasını en yakın komşusuna bildirir. Aynı zamanda, tebliğ mazbatasını doldurarak evrakın tebliğ edilmemiş olması sebebi ile yukarıki ihbarnamelerin kâpiya yapıştırılmış olduğunu kayd ve imza eder.

Bundan sonra tebliğ olunacak evrak muhtara veya heyeti ihtiyariye âzasından birine veya polis komiseri veya muavinine veya jandarma (merkez bölük veya takım veyahut karakol) komutanlığına veya onun yerine kaim olan makma bırakılır. Ve tebliğ mazbatasını koparılarak posta makbuzu ile beraber tebliğ olunacak evrakı teslim alan kim. şeye imza ettirildikten sonra davetiyenin hangi mercie teslim edildiği kaydolunarak posta memuru tarafından altı tekrar imzalanır.

Gerek mazbata gerek posta makbuzu mevrit posta merkezine teslim edilir. Bunu müteakip posta merkezince mak. buz usulen hıfz, tebliğ mazbatasını da tarih damgasile dam-

.....1128.....

galanarak davetiyeyi çıkaran makama taahhütlü olarak iade olunur.

Bu muamelelerin ikmalinden sonra tebliğ usulüne uygun olarak yapılmış sayılır.

Madde 17 — Şahsa yapılması sarahatile gönderilen evrakın taahhütlü müraselâta olduğu gibi şahsa tebliği muk- tazi olup ikametgâhında bulunmadığı takdirde 16 ncı madde hükmü tatbik olunur.

Madde 18 — Davetiye, mübellâgunileyhin adını ihtiva etmekle beraber muayyen şahıslara verilemeyeceği kaydını da muhtevi bulunursa, tebliğ edilecek varaka, hiç bir halde tayin edilen şahıslara verilemez.

Mübellâgunileyh ikametgâhında bulunmadığı takdirde 16 ncı maddede yazılı muameleler ikmal olunarak tebliğ olunacak varaka evin kapısına yapıştırılan ihbarnamede yazılı mercie bırakılır.

17 inci madde ile bu maddede beyan olunan kayıtlar davetiyeyi çıkaran mahkeme veya daire kâtibi tarafından yazılır.

Madde 19 — Kendisine tebliğ yapılacak şahsın saveti. yede gösterilmiş olan ikametgâhını değiştirmiş olduğu hallerde :

A - Yeni ikametgâh posta, telgraf ve telefon memuruna ayrılan tevzi dairesi dahilinde ise tebliğ o memur tarafından yeni ikametgâha yapılır.

B .Yeni ikametgâh aynı tebliğ mın takası dahilinde olmakla beraber posta, telgraf ve telefon memurunun (A) fıkrasında yazılı tevzi dairesi haricine nakledilmiş bulunur ve adresi vazıhan bilinmiş olursa adli varaka oraya tebliğ edilmek üzere ait olduğu tevzi dairesi memuruna verilir.

Bu takdirde posta, telgraf ve telefon memuru tebliğin yeni ikametgâha yapıldığını tebliğ mazbatasına işaret eder

C . Posta memuru yeni ikametgâh hakkında vazıh malumat elde edememiş veya irae olunan ikametgâh tebliğ mıntakası haricinde bulunmuş olursa keyfiyeti gerek (pos-

ta makbuzuna) ve gerek tebliğ mazbatasına derceder. Davetiye tebliğ mazbatasile birlikte mevrit merkezi tarafın, dan davetiyeyi çıkaran mahkeme veya daireye iade olunur.

Mülkî taksimata göre kaza hududu bir tebliğ mıntakasıdır. Müteaddit merkezi bulunan şehirler nahiyeye ve köylerle birlikte bir mıntaka sayılır.

Kendisine tebliğ yapılacak şahsın muvakkaten başka bir mahale gittiği ikametgâhında bulunanlar tarafından beyan olunur ve işbu ifadenin sıhhati anlaşılırsa keyfiyet posta memuru tarafından tebliğ mazbatasına yazılarak bu mazbata evrakı çıkaran makama gönderilmek üzere iade edilir. Bunun üzerine münasip bir mehil tayin edilerek tebliğ yukarıdaki kaidelere tevfikân aynı ikametgâhta bulunanlara yapılır.

Madde 20 — Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 2606 sayılı kanunla değiştirilen 123 üncü maddesinin ma. halli tatbiki olan hallerde tebliği çıkaran mahkeme veya daire kâtibi adresin yan tarafına «yeni ikametgâhı belli de. ğilse geri yollanamaz.» kaydını ilâve eder. Bu kayıt ihtiva eden davetiyelerin tebliği sırasında posta memuru yeni ikametgâh hakkında vazıh malûmat elde edememiş olursa tebliğ olunacak varakayı belediye teşkilâtı olan yerlerde belediyeye, olmayan yerlerde muhatara verir ve aynı zaman, da davetiye üzerinde yazılı adresteki ikametgâha 8 numaralı ihbarname talik olunur.

Bu malûmatı ihbar eden tebliğ mazbatasını alâkadâr posta merkezi vasıtasile davetiyeyi çıkaran makama iade olunur.

Hukuk sulu Muhakemeleri Kanununun 123 üncü maddesinde yazılı müteakip muamelelerin ifası davetiyeyi çıkaran makamlara aittir.

Yeni ikametgâhın belli olduğu hallerde 19 uncu mad. denin (A) ve (B) fıkraları hükümleri tatbik olunur.

Madde 21 — Kara, deniz ve hava kuvvetlerine mensup erata ait tebliğler kıt'a komutanı veya müessese âmiri gibi en yakın mafevkine yapılır.

.....1130.....

Madde 22 — Hükmi şahıslara, gönderilen davetiyelerde reis veya müdür veyahut kanunî mümessili gösterilir.

Hükmi şahıslar namına kendilerine tebliğ yapılacak olanlar muayyen saatlerde muamele merkezlerinde bulunmadıkları veya evrakı bizzat kabul edemeyecek bir halde oldukları takdirde tebliğ evrakın orada hazır bulunan di., ger bir memur veya müstahdeme bırakılması suretile yapılır.

Dava ikame ve müdafaasına ehil olmıyanların kanunî mümessillerine yapılacak tebliğlerde mümessilin adile ad» resinin alâkadar makam tarafından yazılmış olması şarttır.

Mahkûm ve mevküflara yapılacak tebliğlerde ceza evi müdürü veya gardiyamı usulen tebliğin icrasını temin eder.

Muayyen bir mahalde devamlı olarak sanatını icra edenlere ait tebliğler muhatabın zatına yapılmazsa mübellâğunileyhin o mahaldeki daimî müstahdemlerinden birine yapılabilir.

Madde 23 — Davetiyelerle diğer dava evrakı posta, telgraf ve telefon memurları tarafından -resmî tatil günlerinde de tebliğ edilebilir.

Madde 24 — Kendisine bu nizamname hükümlerine göre tebliğ yapılacak kimse imzasını atacak kadar yazı bilmezse komşularından bir kişi huzurunda sol elinin baş parmağı bastırılmak suretile tebliğ yapılır.

Madde 25 — Yukarıki maddelerde yazılı hallerde mü. ballâğunileyh, davetiyeyi posta, telgraf ve telefon memurundan alırsa tebliğ mazbatasile birlikte posta makbuzunu 16 ve 20 inci maddelerde yazılı mercilerden aldığı takdirde yalnız o merciin tanzim ettiği makbuzu imzalar.

Madde 26 — Mübellâğunileyhin bulunmamasından dolayı bu nizamname hükümlerine göre kendisine tebliğ yapı, lacak kimseler, tebliğ mazbatasının arkasında buna mahsus yeri doldurarak kendi adile mübellâğunileyhin adını aralarındaki münasebet derecesini (vekil, kâtip, mümessil veya müdür, âmir, hizmetçi, baba, kardeş..... vesaire) ka-

yıd eder ve bunun altını ve posta makbuzunu imzalar. Bu kayıtlar posta, telgraf ve telefon memuru tarafından da doldurulabilir.

Mübellağunileyhin veya 15 inci maddenin B bendinin birinci fıkrasında gösterilen kimselerin imza etmekten ve., ya davetiyeyi kabulden imtinaı halinde (15) inci maddenin (Ç) fıkrasına tevfikana muamele yapılır.

Madde 27 — 16 ve 20 inci maddelerde yazılı mercilere tevdi olunan adli varakaya ait tebliğ mazbatası, kâğıdı alan tarafından imzalanır. Bu takdirde tebliğ mazbatasında tebliğ yapılmamış olmasının sebebi ile bu nizamnamenin 16 ve 20 inci maddelerinde beyan olunan hususun ifa edildiği tesbit olunur.

Tebliğ muamelelerinin ikmalini müteakip, davetiyeye merbut olan tebliğ mazbatası, teslim sırasında koparılarak, davetiyeyi çıkaran makama gönderilmek üzere postahaneye verilir.

Tebliğ mazbatası üzerine mevrit merkezinin tarih damgasının basılmış olması şarttır.

Madde 28 — 16 ıncı maddede yazılı mercilere teslim olunan davetiyeler, mübellâğunileyhleri tarafından alındığı takdirde makbuzları, bu merciler tarafından posta telgraf ve telefon memuru vasıtasile mevrit merkezine oradan da davetiyeyi çıkaran makama adiyen gönderilir.

Madde 29 — Davetiyelerin, kendisine tebliğ edilecek kimsenin yeni ikametgâhına irsali halinde yeni adresin tebliğ mazbatasına vazıhanı yazılması lâzımdır.

Madde 30 — Posta, telgraf ve telefon memurları tara, fından usulüne tevfikana doldurularak imza olunan tebliğ mazbatalarının mahreç merkezine vaktinde iadesi mecburîdir. Mevrit merkezi iadeden önce bunların usulüne uygun olarak doldurulup doldurulmadığını tetkik eder ve eksik, lerini ikmal ettirir. Bu suretle tetkikten geçirilen varaka, lar adli evrak defterine şerh ve taahhüdlü müraselat jurnalına kayıd olunduktan sonra evrakı gönderen makamın bulunduğu posta merkezine iade olunur.

Bu sonuncu merkez de evrakı, defteri mahsusundaki kaydına işaretle taahhüdü müraselâtm tâbi olduğu usule tevfikân ait olduğu makama teslim eder.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Telgrafla tebligat

Madde 31 — Tebliğin hangi hallerde telgrafla yapılabileceği alâkadarın talebi üzerine mahkeme reisi veya hâkim veya muameleyi yapan merci tarafından tensib edilir.

Telgraf masrafı, haksız çıkacak olana rücu edememek üzere bu vasıta ile tebliği isteyen taraftan posta ücretin- den ayrı olarak alınır.

Telgraflı tebliğlerden alınacak ücret buna mahsus tarifede gösterilmiştir.

Madde 32 — Telgrafla yapılan tebliğlerde tebliğ mazbatası (örnek 4) posta ile iade edilir.

Madde 33 — Telgrafla yapılacak tebliğere ait varaka, lar alâkalı makam tarafından usulüne tevfikân doldurularak altı, hâkim veya salahiyetli memur tarafından imzalandıktan sonra posta, telgraf ve telefon idaresine tevdi ve orada defteri mahsusuna kayıd olunur

Şu kadar ki tebliğ mevzuu ne olursa birinci varakamı? baş tarafına (6) sayılı formülde yazılı hususların darıcı mecburîdir.

Madde 34 — Telgrafla tebliğ varakaları ücrete müte. alik hususat hariç kalmak üzere resmî telgrafların tâbi ol. duğu muameleyi görürler. Mevrit telgraf merkezi memuru bunları 6 sayılı formüle dercederek 4 sayıda gösterilen tel grafla tebligata ait zarfa koyar.

Zarfin birinci ve ikinci sahifesindeki yerler telgraf memuru tarafından zarfin kapanmasından önce doldurularak imzalanır.

Zarfa bağı olan tebliğ mazbatası telgrafın kendisine tebliğ yapılacak kimseye tebliği sırasında ayrılarak doldurulduktan sonra altı, telgraf makbuzu ile birlikte kendisine

tebliğ yapılanı, imza ettirilir. Makbuz mevrit merkezinde saklanır.

Tebliğ mazbatası tebliği çıkaran makama teahhüdü olarak iade olunur.

Madde 35 — Telgrafla yapılacak tebliğlere ait tebliğ mazbatasında formüle göre alman telgraftaki kayıtlardan başka tebliği çıkaran makamın adı, dosya numarası ve yılı, tebliğ yapılanın isim ve hüviyeti, san'atı ve tebliğ tarihi yazılı bulunur.

Madde 36 — Telgrafla yapılan tebliğler 32, 33, 34, 35 inci maddelerde yazılı olan muamelelerin ikmalinden sonra mevrit merkezinde posta ile tebliğe ait usullere tâbidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Hukuk ve ticaret mahkemelerile icra daireleri

evrakının tebliği

Madde 37 — Davetiyeler hariç olmak üzere hukuk ve ticaret mahkemeleri ve icra dairesi vasıtasile yapılacak tebliğlerde tebliğ mazbatalı zarflar kullanılır.

Şu kadar ki icabı halinde davetiyeler de 2 sayılı örnek, te gösterilen tebliğ mazbatalı zarflarla gönderilebilir.

Madde 38 — Tebliğ olunacak evrak kanunda yazılı şekilde tanzim edilerek alâkalı kâtib tarafından 2 veya 3 sayılı örneklerde gösterilen zarflardan birme konulur. Tebliğ olunacak varaka adedile tebliğ mevzuu kısaca mazbatasına ve zarfın üzerine yazıldıktan sonra bu kısım zarfı kapayan tarafından imzalanır.

Madde 39 — Otuz yedinci maddede yazılı evrakın tebliğinde iki çeşit zarf kullanılır.

A - Tebliğ mazbatalı zarf (örnek No : 3)

B - Davetiyeyi de ihtiva eden tebliğ mazbatalı zarf (örnek No : 2)

İki numaralı örneğe gerek zarf ve gerek davetiyeye içir yalnız bir tebliğ mazbatası doldurulur.

Madde 40 — Tebliğ zarflarının posta, telgraf ve telefon idaresine tevdi ve kayıd ve kabulü mahreç ve mevrit mer-

.....1134.....

kezlerinde tâbi olduğu muamelelerle tebliğ ve iade husus., farında bu nizamnamenin ikinci bölümde yazılı hükümler tatbik olunur.

Madde 41 — Tebliğ zarfları daim kapalı olarak tevdi adilir. İkametgâhda tebliğ icra edilecek kimse bulunmadığı veya tebliğin bu nizamname hükümlerine tevfikân miibel lâğunileyhin zatına yapılmadığı veya tebellûğdan imtina olunduğu hallerde tebliğ mazbatası ikinci bölümde yazılı hükümlere göre doldurulur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Celpnamelerin ve ceza mahkemelerile, müddeiumumilik

ve sorgu hâkimliklerine ait diğçer evrakın tebliğı

Madde 42 — Celpnamelerle, ceza işlerinde yapılacak diğçer tebliğler hakkında bu nizamnamenin davetiyelere ve tebliğ zarflarına ait hükümleri tatbik olunur.

Madde 43 — Ceza işlerindeki tebliğlere ait formüller, bu husustaki kanun, nizamname ve talimatnamelerle tes- bit edilen ahkâma uygun olarak 2 ve 3 sayılı örneklere tev, fikan Adliye Vekilliğı tarafından renkli kâğıt üzerine ta- bettirilir.

Madde 44 — Ceza işlerindeki tebliğlere ait formülleri posta, telgraf ve telefon idarelerinde kayıd, tevzi, teslim, iade vesair muameleleri ikinci bölüm hükümlerine tâbidir

ALTINCI BÖLÜM

Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi memurlarının mes'uliyeti

Madde 45 — Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi mahreç ve mevrit merkezi memurları postaya tevdi olunan adil evrakın doldurulmuş olup olmadığını tetkikle mükelleftir, ler. Bu tetkik sırasında bilhassa: Mübellâğunileyhin adresinin tamamen yazılı olup olmadığı, tebliğ mazbatası üye. rinde iade edileceğı yer adresinin ve alâkalı mahkeme ve. ya daire mühürlerle hâkim veya memurun imzası bulunup bulunmadığı araştırılacaktır.

Bu şartları ihtiva etmeyen evrak usulüne tevfikân noksanları ikmal edilmek üzere derhal tevdi edene iade olunur.

Posta mahreç ve mevrit merkezinde bu işe memur edilenler davetiyelerle diğer adli evrakın tevdi ve tebliği hususlarını sıkı bir kontrole tâbi tutmakla mükelleftirler.

Madde 46 — Davetiyelerle diğer adli evrakın tebliğın, de bu nizamname hükümlerine riayet etmeyen posta, telgraf ve telefon memurları hakkında 2772 sayılı Posta, Telgraf ve Telefon Memurları Kanununda yazılı merciler ta. rafından inzibat cezası tatbik olunur.

Cezai takibat inzibatî muamelenin tatbikma mâni teşkil etmez.

Madde 47 — Posta, telgraf ve telefon müfettiş ve mu. rakıblarla merkez müdür, muavin ve şefleri tebliğ işlerini devamlı surette kontrol etmekle mükelleftirler.

Madde 48 — Tebliğın vaktinde, yapılmadığını veya. teb. lığ mazbatasının muayyen zamanda vürut etmediğini gören alâkalı makam keyfiyeti mahallî posta, telgraf ve telefon merkezine bildirir. Bu merkez şikâyet mevzuu olan evrakın ne muamele gördüğünü tetkik ve icabederse mevrit merkezinden tahkik ve takip eder.

Bunların neticesi mahallî posta, telgraf ve telefon merkezi ve icabında umum müdürlük tarafından mümkün olduğu kadar kısa bir zamanda alâkaı makama bildirilir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Müteferrik hükümler

Madde 49 — Hukuk ve Ticaret Mahkemeleri, müddeiumumilik, sorgu hâkimliği, ceza mahkemeleri ve tetkik mercileri ve icra daireleri memur ve kâtipleri posta, telgraf ve telefon idaresi vasıtasile tebliğ edilecek evrakı kanun, nizamname ve talimatnamede yazılı hükümlere uygun olarak hazırlamak ve alâkadarın ödeyecekleri harç ve buna mahsus tarifeye tevfikân tevdi mecbur oldukları posta pularını yapıştırmakla mükelleftirler. Alâkadar me.-

mur veya kâtip pui yapıştırıldığı ve tebliğin çıkarıldığı tarihi dosyasına kaydeder.

Âmme hukukuna taallük eden işlerde müddeiumumilik, sorgu hâkimliği ve sair ceza mercileri pul ilsak etmez, ler. Bu hususlarda resmî mtiraselâta müteallik hükümler tatbik olunur.

Madde 50 — Tebliğ işlerinde bu nizamname hükümlerine tevfi kan kullanılan formüller sayı sırasile aşağıda gösterilmiştir.

Formülerin basılacağı kâğıdın rengi örnek üzerinde yazılı olandır. Bu nizamnamenin tatbiki sırasında görülecek lüzuma göre formüllerde icabeden tadiller Adliye ve Münakalât Vekillerinin müşterek teklifi üzerine yapılır

Örnek sayı : 1 — Tebliğ mazbatalı davetiye,

Örnek sayı : 2 — Davetiye yi ihtiva eden tebliğ mazbatalı zarf,

Örnek sayı : 3 — Tebliğ mazbatalı zarf,

Örnek sayı : 4 — Telgrafla tebligata ait tebliğ zarfı,

Örnek sayı : 5 — Postaya teslim makbuzu,

Örnek sayı : 6 — Mevrid merkeziude üzerine telgrafın yazılacağı formül (birinci ve ikinci sahife),

Örnek sayı : 7 — Kendisine tebliğ edilecek kimsenin bulunmadığı halerde posta telgraf ve telefon memuru tarafından ikametgâhına bırakılan ihbarname.

Örnek sayı : 8 — İkametgâhında bulunmayan mübellâğunileyhin evrakı nereden alacağını gösterir ihbarname.,

Örnek sayı : 9 — Posta merkezine gelen adli evrakın kaydına mahsus defter.

Madde 51 — Adli evrakın posta, telgraf ve telefon idaresi vasitasile tebliğine dair 3560 numaralı kanuna dayanarak tanzim ve Devlet Şürasmca tetkik edilmiş olan bu nizamname hükümleri 1/1/1940 tarihinden itibaren yürümeğe başlar.

Madde 52 — Bu nizamnamenin hükümlerini Adliye, Dahiliye ve Münakalât Vekilleri yürütür.

Kanun No.	Başlığı	Düster Tertib	Cilt	Sahife	Resmî Gazete Sayı
Bu nizamname ile ilgili :					
1086	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu	3	8	1559	624 623
1324	Damga Resmi Kanunu	3	9	1027	901
2503	Adliye Harç Tarifesi	3	15	1124	2728
2606	Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bazı maddelerini değiştiren ve bazı maddelerini kaldıran kanun	3	16	501	2886
2772	Posta, Telgraf ve Telefon Memurları Kanunu	3	16	1335	3031
3560	Adli evrakın Posta, Telgraf ve Telefon İdaresi vasıtasile tebliğine dair kanun	3	20	172	4117

Vatandaşlığımızdan ıkarılanlar

Kararname No : 2/12268

Resmî izin almadan yabancı devlet tabiiyetine geçmiş olan Mardin Vilâyetinin Dara köyü nüfus kütüklerinin 76 sayılı evi üzerine 1320 doğumu ile kayıtlı bulunan kürt ırkından Mehmedoğlu Ahmed adındaki şahsın 1312 sayılı kanunun 9 uncu maddesine göre vatandaşlıktan çıkarılması; Dahiliye Vekilliğinin 31/10/1939 tarih ve 14526/ 10021 sayılı teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 4/11/ 1939 tarihinde kabul olunmuştur.

Kararname No 2/12266

Resmî izin almadan yabancı devlet tabiiyetine geçmiş olan Mardin Vilâyetinin Harapdar Köyünün 47/263 cildin 9 sayılı (evi üzerine 1327 doğumlu olarak kayıtlı bulunan Kürt ırkından Alioğlu Şükrünün 1312 sayılı kanunun 9 uncu maddesine göre vatandaşlıktan çıkarılması; Dahiliye Vekilliğinin 31/10/1939 tarih ve 14525/10020 sayılı tek. lifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 6/11/1930 tarihinde kabul olunmuştur.

6/11/1939

Mülkî teşkilât

Kaldırılan köyler :

Konya vilâyetinin Beyşehir kazasının Kireli nahiyesi» ne bağı Ebülvefa köyünün Köşk köyü ile birleştirilmesi ve devlet teşkilâtı arasından kaldırılması 30/11/939 tarihinde onanmıştır.

-----0-----

Vekâletimiz tamimleri

Emniyet Umum Müdürlüğü

Ş : 6

Vilâyetine

özü :

Mürettep yerlerinden firar edip yakalanan Doğuluların sevk masrafları H.

Sayı : 61895

1 — Vekiller heyeti karârile memleketlerinden, başka yerlere nakledilerek mecburî iskâna tâbi tutulmuş eşhastan olup mürettep yerlerini terkle firar etmiş bulunanların, yakalandıkları takdirde mürettep mahallerine şevkleri için muktazi masrafların vekâletimiz bütçesinin 440 ncü faslından tediye edilmesi tekrarrü etmiştir.

Bu itibarla, firar eden bu kabil eşhas gerek memleketlerinde ve gerekse başka mahallerde tutuldukları zaman bekletilmeyerek derhal mürettep yerlerine sevkedilebilme. leri için muktazi sevk masraflarının telgraf havalesile vekâletten istenilmesi keyfiyetinin alâkadarlara tebliğile bu hususun usul ittihaz edilmesini tamimen rica ederim.

2 — Umumî Müfettişliklere ve Vilâyetlere yazılmıştır.

7/11/939

-----o-----

Hukuk Müşavirliği

Vilâyetine

Sayı : 820

Memurin muhakematı kanununa tevfi kan ikinci derecede tetkik ve karara bağlanmak üzere Devlet Şûrasına gönderilen tahkikat evrakında ekseriyetle görülen noksan.

larla bu gibi yanlışlıklara mahal bırakılmaması için olunacak muameleler 19/2/937 tarih ve 813 numaralı tamimle bildirilmiştir.

Mezkûr tebligata rağmen bazı vilâyellerce Şûraya gön. derilen dosyalarda yine bazı noksanlıklar bulunduğu cihetle evrakın ait oldukları vilâyetlere iadesine mecburiyet ha. sil olduğu ve bu yüzden işlerin gecikmekte bulunduğu Devlet Şûrası Reisliğinden bildirilmektedir.

Kırtasi muamelelerin artmasına ve haklarında tahkikat yapılmış olan memurların işlerinin sürüncemede kalmasına sebebiyet veren bu gibi hallere nihayet verilmek üzere bu hususta alâkadarların ehemmiyetle nazarı dikkatlerinin celbini rica ederim.

2 — Bütün vilâyetlere ve Umumî Müfettişliklere yazılmıştır.

7/11/939

-----o-----

Mahallî İdareler Umum M

Belediyeler Muamelât Ş. Vilâyetine

Sayı : 63/17220

Ahvali hazıra dolayısıyla 15 Birinciteşrin 1939 tarihinden itibaren muteber olmak üzere Gaz, Benzin ve Motorin Hatlarının tesbiti hakkındaki yazıya bağlı olarak İktisat Vekâletinden alınan liste örneği bağlı olarak gönderilmiştir.

Ona göre muamele ifası rica olunur.

25/10/939

Ekinin örneği

İKTİSAT VEKÂLETİNDEN :

15 Birinciteşrin 1939 tarihinden itibaren muteber olmak üzere Gaz, Benzin ve Motorinin azamî satış fiatları.

.....1142.....

Ahvali hazıra dolayısıyla aşağıdaki şekilde tesbit olunmuştur..

1. — Ankara, İzmir, İstanbul ve Samsun fiyatları :

	Çift büyük teneke Benzin (Kuruş)	Çift büyük teneke Gaz (Kuruş)	Küçük teneke Gaz (Kuruş)
Ankara	639	600	93
İstanbul	559	495	78
İzmir	561	500	82
Samsun	564	515	82

2. — Diğer yerlerdeki azamî satış fiyatları, depo fiyatları.na nakliye ve mahallî resimlerin; ve listesi Vekâlete tevdi edilen muayyen yerlerde ise satıcı komisyonlarının ilâvesi suretile tayin ve tesbit olunur.

3. — İstanbul, İzmir ve İskenderun depo fiyatları sunlardır :

Benzin çift büyük tenekesi : 500,95 Kuruş

Gazın çift büyük tenekesi : 460,10 »

Gazın tek küçük tenekesi : 73,35 »

4. — Motorinin her yerdeki carî fiyatına.

Dökme kilo basma : 0,32 Kuruş

Çift tenekede : 12,80 Kuruş ilâve edilecektir.

5. — Dökme benzin ve gazın âzabî satış fiyatlarında aşağıda gösterildiği gibi bir değişiklik yapılmamıştır:

	Benzin (Litresi) Kuruş	Gaz (Kilosu) Kuruş
Ankara	17,70	----
İstanbul	15,20	14,75
İzmir	15,20	15,60

23/10/939

M. I. U. M.
B. M Ş. M.

Özü:

Diplomasi memurların sattıkları otomobiller H.

Sayı : 63/18731

1 — Türkiyede bulunan ecnebi sefaretlere mensup dip. lomasi memurların gümrük tarife kanununun muaddel 6 inci maddesine istinaden muafin yurdumuza ithal ettikleri otomobillerin bilâhare muafiyeti gayri haiz ellere devrin, de bazan gümrük idarelerine, gümrük muamelesinin ikmalî için müracaat edilmediği, belediyelerce de otomobili satın alan namına plâka verilerek seyrüseferine müsaade olunduğu ve bu yüzden hazine alacağının ziyaa uğratıldığı anlaşılmaktadır.

Bu vaziyetin önlenmesi için muafiyeti haiz diplomatik şahıslar tarafından muafiyeti gayri haiz kimselere satılan ve gümrük muamelesi tekemmül ettirilmemiş olan bu kabil otomobillerin seyrüsefer bürosunca kayıt ve tescil edil, meyip bunların en yakın gümrük idaresine haber verilmesi lüzumu; Gümrük ve İnhisarlar Vekâletinden iş'ar kılınmaktadır.

Münderecatına nazaran muamele ifa olunmak üzere keyfiyetin alâkadarlara tebliği rica olunur.

2 — Bütün Valiliklere ve Vekâlet dairelerine yazılmıştır.

24/11/939

.....1144.....

M. İ. U. M.

H. İ. H. Ş. M.

Vilâyetine

Özii :

Mahallî idareler müfettişlerinin tayin ve vazifeleri hakkında.

Sayı : 388/18540

Mahalli idare müfettişlerinin tayin şekillerde vazife ve salâhiyetleri hakkında olup 13/9/939 tarih ve 288/14654 No. lı tamimle tebliğ edilen talimatnamenin maddeleri dizilirken tertip hatası olarak 17 inci maddenin D fıkrasında zikredilen 1, 2, 3 üncü fıkralarını muhtevi müteferrik iş. ier sütunundan sonra 18 inci maddenin açılması lâzımgelir. ken 18 inci madde yerine 23 üncü madde yazılmış ve bu şekilde diğer maddeler yanlış olarak teselsül etmiştir.

23 üncü maddenin 18, 24 üncü maddenin 18, 25 inci maddenin 20, 26 mcı maddenin 21, 27 inci maddenin de 22 olarak tashihi tamamen tebliğ olunur.

2/11/939

-----o-----

M. İ. U. M.

H. İ. M. Ş. Md.

Valiliğine

Sayı : 213/18731

Divanı Muhasebat Reisliğinden alınan bir yazıda, Ku. yudatm şekli tanzimi ve muamelâtın sureti icra ve tatbiki hakkındaki tereddütlerin izalesi için bir çok Hususî İdare ve belediyeler muhasebe müdürlüklerinden müracaatlar olduğu, halbuki bu tereddütlerin izalesine Divanı Muhasebat

muhatap olamayacağından her hangi bir hâdisede vâki tereddüdün mensup oldukları idari şubelere müracaatla halli cihetine gidilmesi bildirilmektedir.

Gereğince muamele ifasının Hususî İdare ve Beledi, yelere tebliği tamamen rica olunur.

24/11/939

-----o-----

M. İ. U. M.

H. İ. H. Ş. M.

Vilâyetine

Özü :

Beden terbiyesi kanununu tevfiğin vilâyetler bütçelerine konulun tahsisat H.

Sayı : 288/19209

3530 sayılı beden terbiyesi kanununun 19 uncu maddesi hükmüne tevfiğin Hususî İdare ve belediye bütçelerinde yer alması lâzımgeien % 2 ve % 4 hisselerin bazı vilâyet. lerce . malî sene sonunda ödenmesi teemmül olunmak kaydile _ beden terbiyesi bölge başkanlıkları emrine veril, mediği anlaşıldığından umum müdürlüğe tahmil edilen hizmetlerin zamanında ifasını teminen en kuvvetli gelir kaynağı olan bu hisselerin Haziran, Eylül ve Kânunusani ayları zarfında ve üç müsavi taksitte olmak üzere bölgenin hesabı carisi bulunduğu bankaya teslim edilmesi beden terbiyesi direktörlüğünden alınan 9/11/939 gün ve 6851 sayılı yazıda bildirilmektedir.

Mezkûr Umum Müdürlüğe mevdu hizmetlerin senesi içinde ifasına imkân vermek ve teehhürden mütevellit ati. yen vukuu muhtemel tediyeye müşkülâtını önlemek üzere vukubulacak tahsilattan her ay gagesinde ayrılacak hisse.

.....1146.....

nin bölgenin hesabı carisi bulunduğu bankaya teslimi Ve». kâletimizce daha muvafık görülmüştür.

Ona göre muamele ifası tamamen tebliğ olunur.

29/11/939

-----o-----

M.İ.U. M.

Köy H. Ş. M.
Vilâyetine

Özü :

Köy bütçelerine konan % 5 iştirak hisseleri II.

Sayı : 438/18539

Mahallî İdareler Bankası tesis olunmak üzere 2301 numaralı kanunun 5 inci maddesinin (Ç) fıkrasına ve 15/1/ 937 gün ve 301 sayılı tamime istinaden köy idareleri tara» fından Belediyeler Bankasına gönderilmekte olan % de 5 lerin bundan sonra gönderilmemesi ve 2 incikânun başında yürütüm yerine konmak üzere hazırlanmakta bulunan 1940 yılı köy bütçelerine bu iş için tahsisat konması hususunun köy idarelerine tebliği, şimdiye kadar toplanmış olan % 5 ler hakkında olunacak muamelenin bilâhare bildirileceği tebliğ olunur.

21/11/939

-----o-----

Memurlar, Sicil ve Muamelât U. M.

Ş : 2

Vilâyetine

Özü :

Elulâ kazasının işgal tarihi H.

Sayı : 6890

1 — Müstakil Metline sancağına bağlı (Elulâ) kazasının işgal tarihinin tashihi hakkında Genelkurmay başkanlığından alman 19/10/939 gün ve Harp Tarihi Encümeni 50772 sayılı tamimden bir; nüsha bilece gönderilmiştir.

Gereğinin ifasını tamimen rica ederim.

2 — Umumî, müfettişliklere vilâyetlere ve vekâlet dairelerine yazılmıştır.
/11/939

Ekinin örneği

Sayı : 50772

1 — Genelkurmay Başkanlığı Harp tarihi Encümeninin 15/Nisan/937 tarihli tamimlerin birlikte li/Mart/939 tarih ve 23 sayılı (Harp mıntakalari; şehir ve kasabaları işgal', istirdat ve bombardıman tarihleri) adlı kitabın 56. sahifesindeki cedvelde gösterilmiş olan Müstakil Medine sancağına bağlı (Elulâ) kazasının işgal tarihinde mürettip hatası olarak 20/Eylül/332 diye yazılmıştan Bu târihin 7/2. Kânun/1335 olarak tashihini rica ederim.

2 — Genelkurmay Başkanlığının 15/Nisan/937 tarih ve 66 sayılı dağıtma listesinde yazılı makamlara tamim edilmiştir.

19/11/939

Gnk. Bşk.

Memurlar, Sicil ve Muamelât U. M.

Ş : 2

Vilâyetine

Özü

:

Mürtebit ve müşterek suçlarda olunacak muamele H.

Sayı : 7171

1 — Memurin muhakematı kanunile 1609 numaralı kanun şümülüne giren mürtebit ve müşterek suçlarda olunacak muamele bazı makamattan istifsar edilmiştir.

2 — Memurin muhakematı kanunile 1609 sayılı kanın nun şümülüne giren mürtebit ve müşterek suçlar hakkında idare heyetlerince verilen kararla beraber tahkikat evrakının salâhiyetli mahkemeye intikal etmesi tabî bulunduğuna göre bu gibi ahvalde evrak aşitlarının idare heyetine tevdiî zarurî olup 1609 numaralı kanuna temas eden suçlardan dolayı bidayeten alâkadar dairelerce icra kılınacak tetkikat ve tahkikat, müddeiumumilik makamınca bir ihbar mahiyetinde telâkki edilmesi lâzım geleceğine binaen tahkikat evrakının, bu suçları tesbit eden kısımlarına ait suretlerin müddei umumiliğe verilmesi ve idare heyetlerini alâkadar eden cihetlerin evrakın asılları üzerinde cereyan etmesi mevzuata ve tatbikat usulüne uygun görülmüştür. Ona göre gereğinin yapılmasını rica ederim.

3 — Tamimeıı U. Müfettişliklere ve vilâyetlere yazılmıştır.

23/11/939

-----o-----

Diğer Vekâletlerin tamimleri

MALİYE VEKÂLETİ :

Nakit İşleri U. Md.

Özü :

Muvakkat vazifelerle harice gidecek memurlara verilecek avansların mahsubunda zuhur edecek fazlaların serbest dövizle alınmasına dair.

20/11/939

No : 54284/1 — 16761

Muvakkat vazife ile harice giden memur ve subaylara verilmekte olan avansların mahsubunda artacak bakiyelerin Türk parasile olmayıp serbest dövizle iadesi lâzım geldiği hakkında bilûmum Vekâletlere yapılan tamimin bir örneği ilişik olarak gönderildi.

Enebi memleketlere gönderilen memur ve subaylara tahakkuk edecek harcirah ve masarifi zaruriyeleri karşılığı olarak verilmekte olan avansların mahsubunda alâkadarların istihkaklarından fazla zuhur edecek miktarda serbest dövizle istenilerek bu bapta bir güne döviz ziyama meydan bırakılmaması ehemmiyetle rica olunur.

20/11/1939

Ekinin örneği
Nakit İşleri U. Md.

Özü :

Muvakkat vazifelerle harice yollanan memurlara verilen avanslar bakiyelerinin serbest dövizle iadesine dair.

20/11/939

No : 54284/1 — 16762

Yüksek Vekâletlerinde de malûm bulunduğu üzere halen mer'î bulunan Türk parası kıymetini koruma hakkın»

.....1150.....

daki 12 numaralı kararname hükümlerine tevfikân muvakkat vazifelerle harice yollanmakta olan memur ve subayların tahakkuk eden harcirah ve zarurî masrafları, serbest dövizle tediye edilmekte ve bu suretle verilen döviz miktarının tesbitinde alâkadarların, dairelerinden aldıkları avanslar esas olarak tutulmaktadır.

Ancak mevzu bahis avansların mahsubu sırasında tahakkuk eden istihkaklardan kalan bakiyelerin dövizle iadesi icap ettiği halde bunların Türk lirasile iade edildiği cereyan eden muamelelerden anlaşılmaktadır.

Memleket bünyesinden döviz ziyanına sebebiyet veren bu şekil muamelenin badema hiçbir suretle terviç 82dimliye- ceğinin yüksek Vekâletlerde ilgili bulunan bütün daire ve müesseselere tebliği ehemmiyetle rica olunur.

-----o-----

Çalışma raporları

Nüfus İş. U. M.

Ş : 1

Yüksek Vekâlete

Özü :

Birinciteşrine ait ttş raporunun takdimine dair.

Birinciteşrin 939 ayı zarfında umum müdürlüğümüzce 2058 evrak tesellüm olunarak bunlardan (141) i birinci, (460) ı ikinci, (1087) si üçüncü, (370) i dördüncü şubelerimize tevdi olunmuştur.

A — Birinci şube : Muamelât ve İstatistik.

141 evrakdan 44 nün muamelesi yapılarak sevk olunmuş, ihsaiyata müteallik olanlarla işi sona ermiş bulunan mütebakisi dosyalarında saklanmıştır.

B — İkinci şube : Nüfus işleri

Bu ay verilen (460) Eylül ayından devrolunan (82) diğer şubelerden verilen (22) ki cem'an (564) evraktan (331) adedinin muamelesi yapılarak sevk olunmuş, muamelesi hitam bulan (101) i hıfz edilmiş, Teşrinisani ayma da (113) evrak devredilmiştir. Bunlardan başka resen (10) ve diğer şubelere de (19) evrak gönderilmiştir.

1 — Bu ay içinde ihtida muamelâtı hakkındaki 20/10/ 929 tarihli ve 1347 sayılı tamimi tavzihanı Umumî Müfet- tişliklerle Vilâyetlere bir tamim gönderilmiştir.

C— Üçüncü şube : Tabiiyet işleri.

Çıkan aydan devrolunan (390) bu ay verilen (1087) ki >(1477) evraktan (1028) i şevkolunmuş, (311) adedi karar

.....1152.....

için Baş Vekâlete arz olunarak (137) sı İkinciteşrin ayma devrolunmuştur.

I — Birinciteşrin ayı zarfında (8162) yabancı Vatan daşlığa alınmış :

II — (547) kişi vatandaşlıktan çıkarılmış :

III — (18) kişinin de tabiiyet durumları tetkik edilerek haklarında icap eden kararlar ittihaz olunmuştur.

D — Dördüncü Şube : Kültürel işer.

Geçen aydan devredilen (40) bu ay verilen (370) diğer Şubelerden gönderilen (36) ki cem'an (446) evraka mukabil resen yazılanlarla beraber (423) evrak sevk olunmuş (39) adedi de İkinciteşrin ayma devredilmiştir.

1 — Bu ay içinde Garbı Tarakyahılarla 3657 sayılı kanunun birinci maddesine tevfiikan serbest göçmen suretile gelmek istiyenler hakkında tesbit edilen esaslar ve nakledilenlerden (8) nüfuslu bir ailenin iskân yerinin değiştirilmesine dair olan kararnamelerin tatbikile iştigal olmuştur.

Arz olunur.

-----o-----

Nüfus İş. U. M.

Ő : 1

Yüksek Vekâlete

Özü :

Eylül 939 ayına mahsus iş raporu

H:

939 senesi Eylül ayı içinde umum müdürlüğümüzce 2038 evrak tesellüm edilerek bunlardan (106) sı birinci, (386) sı ikinci, (1169) u üçüncü, (377) sı dördüncü Şubelerimize verilmiştir.

A — Birinci şube : Muamelât ve İstatistik.

106 evraktan 63 nün muamelesi yapılarak sevk edilmiş İhsaiyata müteallik olanlarla muameleden müstağni bulunan kırk üçü dosyalarında saklanmıştır.

B — İkinci şube : Nüfus işleri.

Bu ay alınan 386, Ağustos ayından devrolunan (80) ve diğer şubelerden verilen (33) ki cem'an (499) evraktan (338) adedinin muamelesi yapılarak sevk edilmiş, işi sona eren (79) evrak hıfzolanmış ve (82) danesi de Birinciteşrin ayına devredilmiştir.

1 — Yine Eylül ayı içinde 939 - 940 seneleri ihtiyacı için nüfus işlerine müteallik vukuat defterlerde ilmühaberlerinin tabı işi (560) lira karşılığında İstanbul'daki Osman Bey matbaasına ihale olunmuştur.

2 — Yetimlerden reşitlik çağına girenlerin bankadaki paralarının iadesi sırasında her hangi bir yanlışlık muameleye meydan verilmemek üzere Emlâk ve Eytam Bankaları tarafından nüfus idarelerinden istenilecek kütük kayıt örneklerine alâkadarların soy adlarından başka mevcut ise eski lakaplarının ve büyük baba adlarının da yazılması hususunun usul ittihaz edilmesinin temini Umumî Müfettişliklerle Vilâyetlere tamimen tebliğ olunmuştur.

C — Üçüncü şube : Tabiiyet işleri.

Geçen aydan devrolunan 195 bu ay verilen 1169 evraktan 974 adedinin muamelesi yapılarak sevk olunmuş ve (190) evrak birinciteşrin ayına devredilmiştir.

1 — Eylül ayı içinde (2603) yabancı vatandaşlığa alınmış, (172) kişi de vatandaşlıktan çıkarılmıştır.

2 — Yine bu ay içinde altı kişinin tabiiyet durumları tetkik olunarak haklarında icap eden kararlar verilmiştir.

D — Dördüncü şube : Kültürel işleri.

Bu ay verilen 377, diğer şubelerden alınan (31) geçen aydan devredilen (103) ki cem'an (511) evraktan (447) adedinin muamelesi yapılarak sevk edilmiş, işi sona eren (24)

.....1154.....

evrak da dosyalarında saklanmış ve birinciteşrin ayma (40) evrak devrolunmuştur.

1 — Eylül ayı zarfında üç kişi hakkında mevcut nakil kararlarının ref'i, Tunçeli memnu mmtakasmdan (1500) kişinin nakil işleri ve Hatay vilâyetinin bir numaralı mm- takadan addedilmesine dair olan kararnamelerin tatbiki ile iştigal olunmuştur.

Arz olunur.

17/11/939

-----o-----

Tekaüt ve yetim muamelesi bitenler

Dahûliye Vekâletince 1/11/939 dan 1/12/939 za kadar işi biten emekli ve

öksüzler maaşı tahsis listesi

Memuriyeti ve İsmi	Nev'i tahsis
Soğukpınar nahiyesi müdürü Müslihittin Avanoglu.	Yetim
İstanbul B. Hesap İ. M. tahakkuk ve tah- sil M. Kâtibi Bedri	»
İstanbul B. Yazı X. M. Tahrir kısımâmirli- ğinden E. Cevdet	Tekaüt
İstanbul B. Hukuk işleri Müd. Kenan Güney	Yetim
İstanbul B. Hesap i. M. muvazene Ş. Mü- meyyizi Akif Alatan	»
Ankara İskân ve Muhacirin memuru Meh- met Emin	»
İstanbul B. Hesap İ. M. emlak Ş. kâtibi H. Hüsnü Söğüt	»
Aksaray Nüfus Müdürü Tanır Gürsoy	»
Tomarza nahiyesi müdürü Cemal Yurday	Tekaüt
Edremit nüfus memuru Nuri Eryılmaz	»
Muğla eski nüfus kâtibi Fahri Ayaydın	»
Giresun Hususî muhasebe müdürü Salih Selâmi Saymer	Yetim
Hilvan Nüfus memuru Tevfik	»
Beyobası nahiyesi müdürü Hayri Pamucak	Tekaüt
Sürmene tahrirat kâtib refiki Ahmet Ha- mi Tığlı	»
Soma kaymakamı Mehmet Tahsin Konkur	Yetim
Sarıyer B. Ş. tahsildarı Celâlettin Ergunlu	»
Silivri kazası tahrirat kâtibi Ahmet Faik Aksel	»

.....1156.....

Gaziantep Meclisi İ. eski başkâtibi Rasim Tekin

»

Kastamonu hususî muhasebe ikinci mü-
meyyizi A. Kemal Koral

Tekaüt.

Gönen hususî muhasebe memuru Hakkı

Yetim

Satırlı

İzmir eski mektubi kalemi müvezzii Ferit

Baysak

»

Gilindire nahiyesi müdürü Rifat Cücel

Tekaüt

Aramızdan ayrılanlar

Lâdik Kaymakamı

Mehmet Neşet Orhonlu

1308 tarihinde İstanbulda doğmuştur. İlk tahsilini Edirne Darülrıian rüştiye mektebinde, orta tahsilini Edirne mülkî idadisinde yaptıktan sonra İstanbul Hukuk Fakültesinde yüksek tahsilini ikmâl eden merhum, ilk devlet hizmetine 19/Kânunusani/327 tarihinde İstanbul İstinaf Müddeiumumiliği müiâzimliği ile girmiş ve müteakiben sırasile aynı müddeiumumilik dördüncü sınıf kâtipliğinde, Söke kazası kaymakam vekilliğinde, İstanbul polis umum, müdürlüğü ikinci şube mümeyyiz evvelliğinde, İstanbul birinci sınıf merkez memurluğunda, Ankara Emniyet müfettişliği baş memurluğunda bulunduktan sonra 26/6/930 tarihinde kaymakamlık sınıfına naklolunarak sırasile Hopa, Cöyniik, Ovacık, Karapınar ve Lâdik kaymakamlığında bulunmuş ve bu vazifede iken vefat etmiştir.

.....1158.....

Kastamonu Mektupçusu

İsmail Hakkı Tunceli

1304 Tırnovada doğmuştur. Galatasaray mektebi sultanisinin beşinci sınıfına kadar okuduktan sonra 15./Teş. rinisani/1325 tarihinde Bursa mektubu kalemi mütercimliği ile devlet hizmetine girmiş ve sırasile Bursa Ticaret ve Sanayi Odası baş kitabesinde, Bursa muhacirin idaresi kâtipliğinde, Adapazarı muhacirin odası memurluğunda, İz. mit muhacirin idaresi sevk memurluğunda, Kütahya muha. cirin memurluğunda bulundktan sonra 24/Kâmmuevvel/ 338 tarihinde kaymakamlığa terfi ederek Nazimiye, Aziziye, Dinar, Mesudiye kaymakamlıkarmda bulunmuş ve- 13/2/939 da mektupçuluğa nakledilerek Malatya ve Bur. durda vazife görmüş ve son memuriyetine 1/9/939 tarihinde nakledilmiştir.

29-30/11/939 akşamı kalp scektesinden vefat etmiştir.

-----0-----

OSMANLI İMPARATORLUĞU MÜLKİ İDARESİNDE

AVRUPALILAŐMA

(Geçen sayıdan devam)

Talat Mümtaz Yaman

Timar ve ziamet kanununun yenilenmesi :

Selim III. ün mülkî idarede yapmak istediği İslâhat arasında, uzun zamandanberi ilk nizamı bozulmuş olan timar ve ziamet işlerinin İslahını arzu ettiğini ve bu usulün ihyasına çalıştığını görüyoruz.

Gerçi daha evvel Abdülhamit I. in ilk zamanlamıda” da, ziamet ve timar için bir kanunname kaleme alınmış, fakat kanun hükümleri tatbik edilmemiş ve ziamet, timar ahvali eskisinden de fena bir hale gelmişti- Hattâ 11S2 H. 1768 M. Rus seferi esnasında İsmail kalesinin muhafazasına memur olan Anadolu eyaleti zaîmleri ve timar erbabından bir kısmı, alay beyisine bir şeyler vererek ve lüzumsuz bahaneler uydurarak kendisinden izin aiup memleketine giderek, bir kısmı da doğrudan doğruya firar ederek? kalenin muhafazası imkânsız bir hale gelmiş ve hattâ kale muhafızının şikâyetine «Anadolu eyaleti gibi büyük -bir eyalet, kendi maiyetindedir, bu kadar büyük bir askerî kuvvetle kaleyi muhafaza edemeyip feryat etmek vehminden başka birşey değildir.» diye cevap verilmişti. Bu sırada kalenin sukutu ve içinde bulunan askerin bir çoğu şehit ve bir çoğu da esir edildiği haberi İstanbulla gidince, şehit ve esirlerin miktarının bilinmesi için, musalâha zamanına kadar, Anadolu eklâmmdan timar ve ziamet alınmasın diye emir verilmişti. Musalâhadan sonra timar sahiplerinin hepsinin hayatta ve memleketlerinde istirahatte oldukları anlaşıldığından, üzerlerinden timarları zaptolunarak ziamet ve timar kanununun ihyasına karar verilerek bir kanunname kaleme alındı- Bu sefer de namevcut kaydolunmuş ne kadar ziamet ve timar varsa, yeni kanunla cümlesi sahiplerinin üzerinden alındı ve daimî sancağında oturmak şartile sair istihkak sahiplerine verildi. Ziamet ve timarlar için yoklama usulü konuldu. Ayrıca valilerin maiyetlerine memur olan eyalet askerlerine verilecek iznin devlet tarafın-

.....1160.....

dan verilmesi ve fermanla izin gelmedikçe vali buyruklarile ve başka suretle avdet etmemeleri, müsamaha gösteren, rüşvet alan valilerin cezalandırılması esası vazolundu (1).

Nizamı devlet ve mülkî İslâhat hakkında lâyhalar:

Selim III. her şeyden evvel askerî İslâhata lüzum görmüştü; ilk yapılacak işin talimli asker tertip ve tanzimi olması lâzım geldiğini düşünüyordu. Bilhassa son senelerde devletin içinde bulunduğu harp de bu zarureti açıkça ortaya çıkarmıştı- Fakat devletin mülkî ahvalinin de perişan bir halde olduğu malûmdur. Bozuk olan bir mülkî heyetin, intizam ve nizam altına alınacak olan askerî heyeti idare edemeyeceği aşikârdır. Bu sebeple asker tanzimi ile birlikte mülkî umurun da islâh ve tanzimi zarurî görülüyordu. 'Çünkü memleketi idare edenlerin nazarında, devlet umuru, saat çarhı gibi birbirine bağlı telâkki ediliyor ve bu çarhm intizamla dönmesi, her şubenin nizam altına alınması ve bütün idarede bir beraberlik temin edilmesine vabeste görülerek her dairenin esaslı bir surette islâha muhtaç olduğu hiss olunuyordu (2).

(1) Cevdet tarhi, C. 5, S. 289.

(2) Selim III. ün tahta çıktığı zamana ait olan şu fıkra, memlekette mülkî idarenin ne derece islâha muhtaç bir vaziyette olduğunu açık olarak göstermesi itibarile şayanı dikkattir: «Sefer münasebetile kâffe eşyanın pahası artıp ve mekûlât ve meşrubata nedret gelip herkes duçarî müzayaka olmaktan naşi halkın ezhanı yekdiğerini al datmak ve bazı suveri na meşrua ile para kazanmak efkârına sapmış olup hengâmı seferde ise vüzeia ve mirimiran orduya giderek mansıplarında birer mütesellim bulunur ve onlar dahi daiyei irtikâp ve irtişa ile sık sık azl ve nasbolunır idi. Hattâ orduyu hümayunun hurucun dan bu ana gelince Kütahya eyaletine yedi sekiz mütesellim gelip gittiği ve her birinin mezalim ve teadiyatile memleket harap olmuş idüğü şöhret bulmuştu. Sahtekâran ve müzevirana dahi bundan alâ ihdası tezvîr ve desise edecek bir mevsim olamaz deyu Dersaadet sekenesinden bir sefihi hadisussin kendü gibi bir oğlanı kendüye uydurup keenne kethüda makamına vaz ve tayin ve daire hakkı deyu biraz sufehâyı dahi başına cemederek çend kita sahte evamir ve senedat ile Kütahyaya bilvurut emirleri kiraat ettirdikte eslâfınm sık sık azl ve tebdillerine

Askerî İslâhat yapmağa ve nizamiye askeri ihdasına kat'î olarak karar vermiş olan Selim III- etrafında bulunan kimselerin, bu hususta fikrini almağı muvafık bulmuş ve bu arada mülkî ahvalin de ne şekilde islâh edilmesi icap edeceğini onlardan sormuştu. Gerçi her şeyden evvel askerî İslâhat yapmak istiyordise de bu vesile ile mülkî İslâhat üzerinde de durulmasını faydalı görmüş ve memleketin münevver sayılan kimselerinden bu hususta bir lâyiha kaleme almalarını istemişti.

Kendilerinden lâyiha istenen kimseler, zamanın meşhur adamları idi. Bunların verdikleri lâyihaların hepsinde, İmparatorlukta mevcut askerî teşkilâtın bozukluğu kaydediliyor ve bunun garp devletlerinde olduğu gibi nizam altına alınması, Avrupadan mütehassıslar celbi, eserler tercümesi gibi tedbirler ittihazının lüzumlu ve zarurî bulunduğu ileri sürülüyordu. Hemen aşağı yukarı bütün lâyihacılar bu fikirde bulunuyorlardı: Avrupalılaşmak (1).

kıyasen bunun dahi mütesellimliğini akıllar tecviz ve kıyas ederse de vahir ve seneclatın siyakusebakından ve kendisinin etvarı nabecasm- dan sahte bir şey olduğu anlaşılabilir muhiz ve ilâm Deraliyeye ifa- oluunmakla mübaşiri mahsusı tayin ve irsal olunarak Dersaadete celbe tertibi cezasına iptidar olunmuştur. Garabet bundadır ki Dersaadete geldiğinde dahi Kütahya mütesellimliğinin kendüye orduyu hümayunda tevcih ve hattâ huzuru serdarı ekremide hilât ilbas olunmuş idüğünden bahsile ricali devleti dahi aldatmak kaydına düşmüştü.» «Cevdet tarihi, C. 4, S. 150. 1203 senesi vakayii»

(1) Şerif efendi (defterdar, muahharan vezir Şerif Paşa), lâyihasının piyade ve süvari askeri hakkındaki mütaleasmda: «..... Me- küllât ve melbusatlarma, harekât ve sekenatlarına düveli efreniejede olduğu gibi rabita verip hazır âmade olalar.....» Cevdet tarihi, C. 5, S. 25.

Reisülküttap Abdullah efendi, «..... Neferatı merkunienin ter tibi aynile düşmanlarımızın tertibi gibi olması, sureti aharda aslr olmak gerektir. Zira taifei cfrenç birkaç yüz senedenberi katî çok. tecrübe ile bu sureti intihap etmişler. Talim hususu beher hal Prus- yadan vesair devletlerden üstad ofçıyaller celbine mütevakkıftır.....» Cevdet tarihi, C. 6, S. 28.

Mustafa Reşit efendi (Kethüdayı sadriâli): «..... Eğer mevcut olan askerden terbiye olunup da tiz hasıl olması irade olunur ise mevcut

Bu meşhur adamların hepsi de yüzlerini garbe çevirmişlerdi- Devlet tamamiie askerî esasat üzerine kurulmuş bir teşekkül olduğundan, hâkim olan fikir? her şeyden evvel girilecek harplerde zaferler kazanmak endişesi idi. Gerek teknik bakımdan ve gerek teşkilât karnımdan mükemmel ordulara sahip olmağa başlamış olan garbi devletlerin, İmparatorluğun basımlarının haklarından gelinebilmesi için, her şeyden evvel askerî teşkilâta bir yenilik yapılması İsteniliyordu.

Selim III. ün bu teklifi karşısında., memlekete candan bağlı bulunan rical, fırsatı kaçırmıyorlar, tetkikler yapıyorlardı (1).

Filhakika gerek bu lâyhalar ve gerek Selim III. İin daha evvel hususî olarak Avrupa ve İstanbulda yaptırmış

olan asakirin dairei itaata idhali bir veçhile tasavvur olunmayıp binaenaleyh mutabassır âdem Avrupaya gönderilerek askerî hususta de kayıkı üzerine vakit olmağa muhtaçtır.» Cevdet tarihi, C. 6, S. 29

Rasilı efendi (sabık rikâbi hümayun kethüdası, Moskovaya büyük elçi olarak giden): <..... Piyade ve süvari asakiri tahtı zabıtaya idhal olunduktan sonra, fûnırnu harbiyeden düveli efrençiyenin tertip ve tedvin eyledikleri kitapları tercüme ve efrençden fûnunu har- biyede mahir üstadlar celp ile bizim asakirimize sanayii harbiye talim...» Cevdet tarhi C. 6. S. 32.

Veli efendi zade (Suduru izamdan): «Taifei efrenç levazımı harbiye ve eslâhai seferiyelerinde masarıftan kaçmıyarak askerinin ta- yiuat ve melbusat vesair levazimatlarında kemali dikkat ile ihtiza* ederler...» Cevdet tarihi C. (i, S. 32.

Tatarcık Abdullah efendi: « Evvel be evvel berrî ve bahri asakiri mualleme tedariki ehem ve elzem olmasile hemen masarıfını bakılmayıp düveli nassarâmn hurubu berriye ve bahriyeye dair mü- ellefatı cedideleri ve sanayii hendesiyeleri tedarik ve berveçhi istical tercüme ettirildikten sonra kapudanan vesair zabıtanı tersaneye v; bilcümle neferatı bahriyeye sanayii mezbureyi talim ve tefhim için İngiliz ve Fransız iistadam fenni bahrileri keزالik itma ve isticalrt ile celp...» Tatarcık Abdullah efendi lâyhısı, Tarihi Osmani enetmeni mecmuası, sene 7, S. 337.

(1) «Sadrı sabık Koca Yusuf Paşa, Avrupa harbi sanayiine vakf birkaç muallim tedarik ederek ordu ile beraber istanbula getirmiş \e meclisi meşverette talimli piyade askerî tertip olunmak üzere kara verilmiş idi.» Cevdet tarihi. C. 6, S. 70.

oduğu tetkikler neticesinde, İmparatorluğun Avrupa ile olan teması fazlalaştı ; memleket askerî sahada bazı yenilik, lere kavuştu. Gerçi Selim III. ün İslâhata başladığı zaman lai'da, Fransada ihtilâl olmuş, ve bu hareket Avrupa politikasında esaslı değişiklikler vücuda getirdiği gibi, Osmanlı devletinin işlerine de tesir ederek, Babîâlîde umuru ecnebiye meşguliyeti fevkalâde artmuştı (1).

Avrupadaki bu işlerden fütur getirmemiş olan Selim III. dahilî ve haricî müşküllere göğüs gererek, Avrupa usulüne tevfikân, kara ve deniz kuvvetlerini .ikmale, Avrupada ihtira olunan fûnun ve sanayiin celp ve istihsaline gayrel ediyor ve devletini asrın açmış olduğu yeni medeniyet yoluna sokmağa çalışıyordu. Bu sebeple Fransa ve İŖveçden mühendisler celbederek Fransız tersanesinde kullanılan Şekil ve biçimde gemiler inşasına ve daha evvel Hamit I. zamanında memlekete gelmiş olan (Baron dö Tot) tarafından tesis olunmuş olan mektebi bahriyenin yeniden tanzimine çalışıyordu-

Hattâ yeni usulde kışlalar inşa edilmiş, tüfek endaz, topçu, humbaracı bölüklerinin Avrupa usulü üzere talim görmelerini temine çalışmış ve bu arada tophanenin dökümhanesini Fransız zabitlerinin nezaretine ve humbara- eları İngiliz mühendisinin kumandasına vermişti (2).

Askerî islâhat işinde Avrupanın taklit edilmesini isti- yen ricalin, lâyhalarının mülkiye ahvalinden bâhis kısım, larının tetkikinde, memleketin içinde bulunduğu fena vaziyetleri tebarüz ettirmeğe çalıştıklarını ve sadece devletin

(1) Osmanlı devletinde Avrupada ilk daimî sefirlik ikamesi, Selim III zamanında olmuştur. Gerçi o zamana kadar devlet herhangi bir iş zımında bazı devletlere fevkalâde büyük elçi gönderiyordise de diğer devletler nezdinde daimî surette ikamet eden elçiler yoktu. Devlet, Avrupa havadisini, divanı hümâyun tercümanları vasıtasile, istanbuldaki Avrupa devletleri elçilerinden veyahut Eflak ve Buğdan beyleri vasıtasile alırdı, ilk gönderilen sefir Agâh efendidir ve 1207 H - 1793 M. senesinde Londraya gönderilmiştir.

(2) Cevdet tarihi, C. 6. S. 133-143.

eski nizamının bozduğunu ortaya koyarak yalnız eski vaziyetlerine ırcı hususunu kayıt ve işaret ettiklerini ve memleketin içinde bulunduğu hakikî vaziyeti en doğru bir şekilde tasvir eden meşhur lâyiha sahibi Tatarcık Abdullah efendinin de, lâyihasında, memleket varidatından devletin ne şekilde istifade etmesi lâzım geleceği hakkında mütalea serdederken, devletin diğer devletlerde olduğu gibi araziye tahrir etmesini ileri sürdüğünü (1) ve bu yapıldığı takdirde, halkın zulümden kurtarılacağını ifade etmekte olduğunu görüyoruz. Bir kısım lâyiha sahipleri, bu arada Şerif Mehmet efendi de mülkî İslâhatın askeri İslâhatla birlikte yapılması üzerinde duruyordu (2).

(1) «..... Sefer bertaraf olunduktan sonra dahi o makule zaleme meluf oldukları mezalim ve teaddiyattan vazgeçemediklerine mebni kasabat ve kura ahali bir acınacak hale gelmiş olmalarıle taşraların ıslâhı hvali ehemmi umurdan olup kaldı ki fethi hakani-den beru vakit vakit kasabat ve kura ve bunca arazii vesia muharrirler tayinile tahrir olunarak defatiri defterhanei âmirede mahfuz ise de en sonraki tecrübecenberi hayli zamanlar geçmiş ve müruru asar ve tebeddülü etvar hasebile yeniden varidat tekessür ederek nice menafii zaide ve iradı cedide zuhur etmiş olduğu halde bu makule zait fevaidi ayan ve derebeyleri ahz ve ihfa edip de devleti aliye zararüt çekmek na reva olduğundan düveli sairede dahi âdet olduğu üzere müceddeden kâffeî büldan ve emsar ve nevahî ve ammei kurs ve arazi tahrir ile ahvali mülke gereği gibi kesbi ittıla olunması hem teksiri varidata badi ve hem de refi mezalime medarı külli olacağı...» Lâyiha, Tarihi Osmani encümeni mecmuası, sene 7.

(2) «..... Talimin muştâ askeri peyda etmenin tariki şöyle ha tıra gelür ki, vüzerayı ızâm ve mirimiram kiram mansıplarında müstekar olup veçhen minelvücu azlulunmiya maazallahutaslâ tertibi cezasını mucip olacak cürümü galizi zuhur eder ise olduğu mahalde kaydı görülüp bir dalâlete ve ithama miriden taarruz olunmayıp yerine nasbolunacak hei' kim ise ana ihsan buyrula. Halef olan aderr bir kurulu dolap içine girip çevirmiyi başlıya ve anın dahi kazandığı üzerine munzam olarak günden güne dairesine ve haline kuvvet gelip sefer ve hazerde işe yaraya. Böyle olıcak her bir vezir ve paşş hal ve mikdarmca piyade ve süvari asker talim edip sayf ve şita ça cırlarda, demliklerde dolup...Lâyiha, tarihi Osmani encümeni mecmuası, sene 7, S. 80

Ayrıca (1205 H - 1791 M) tarihinde Osmanlı devleti ile Prusya arasında münakit olan hüsnü ittifakın teyidi maksadile, Prusyaya gönderilen Ahmet Azmi efendi de, memuriyetine ait olarak kaleme aldığı seyahatnamesinin sonuna ilâve eylediği (ahvali nizamı belde, ahvali menzil- hane, ahvali hazine, ahvali reaya) haklarında şayani dikkat malûmat vererek, Osmanlı hükümetinde cari olan muamelâta tamamen zıd bir idare usulünün bu memleketin terakkisine ne derece mühim bir âmil olduğunu tebarüz ettirmekte ve hükümetin bu iyi idare şekline nazarı dikkatini celbeylemektedir (1).

(1) Bu sefaretnamede hulâsatan şunlar kayıtlı bulunmaktadır:

«..... Ministir namında sadakatle ve istikametle mavsuf ve küçük yaşlardanberi devlet içinde terbiye edilip uhdelerine verilen için iyilik veya kötülüğünü ayırt etmiye muktedir, işlerinde müstakil on iki nefer âdemleri ve onların dahi maiyetlerinde yetecek kadar kâtipleri olup senevi herkesin hal, şan ve mansıbına göre hâzineden maaşı olmakla kimesneden rüşvet ve ubudiyet namı altında ve başka: suretle bir akçe alamazlar ve umuru mâliyyeye memur olanların her biri senesi hitamında kendüye mefuz olan hizmetin muhasebe ve dahi ve harcını zikrolunan kâtipler marifetile rüyet ve bilâvasıta Krala arzederler. Bu nazırlar devletleri nizamına münafî bir kusur işlemedikçe azledilemezler ve şayet azline zaruret hasıl olursa, ileride yine şahsından istifade edilir düşüncesile rütbesi üzerinden alınmaz Kral tarafından kendisine bir maaş tahsis olunarak evinde oturmasına müsaade edilir. Yerine onun madununda bulunan liyakat erbabından birisi getirilir.

«Elbise ve hademe hususunda mümkün olduğu kadar aza kanaat edilir, gerek Kralları, gerek ricali ötedenberi alışıkları elbiseyi giyerek fazla süs ve ziynete temayül etmezler. Başvekillerinin, hariç ve dahilde 15 nefer hademesi, diğer ricalin hallerine göre üçer beşer aylıklı ve yıllıkli adamları vardır. Fazla adam kullanmazlar. Hademeler de aldıkları aylıklarıle yevmi masraflarını idare ve yi lliklar ile kabaca çuhadan elbise kestirip giyerler kürk ve diğer arzu ettikleri şeyleri giymelerine müsaade olunmaz. Aldıkları akça masraf ve elbiselerine kâfi gelmekle vazife ile taşraya gidip reaya ve berayaya eziyet, hükkâmı taciz etmek gibi âdetleri olmadığından başka devlet hademesinden iş ile memur olanlara ayrılacakları günler için yiyecek ve binecekleri için hâzineden bir mikdar şey verilme âdetlerinden olmakla memur olanlar dahi bir iki nihayet üç âdemle gidip işini

.....1166.....

Ricalin verdiği lâyihalara yakından alâka gösteren Selim III. askerî teşkilâtta Avrupalılaştırmağı kabul eder ve bu uğurda icap eden mesaiyi sarfederken bir taraftan da mülkî teşkilâtta bir takım İslâhat hareketlerine başladı. Bu hususta en ziyade şikâyet edilen ve üzerinde icap eden mesele, halkın zulümden kurtarılması, tebanın huzur ve istirahata kavuşması ve memleketin imarına ehemmiyet atfedilmesi idi. İzzet Mehmet Paşayı sadrazam yaptığı zaman, kendisine gönderdiği hattında: «... Her maslahatta erbabını istihdam eyliyerek nizamı devlet ve ref'î mezalim ile istirahati rayet ve imârî memleket hususlarına dikkat eyliyesin..diye yazıyordu (1).

Mora eyaleti hakkında nizamname:

Ecnebi devletlerin müdahalelerine yol açan Mora eyaletinin idaresi hakkında 1207 H - 1793 M. tarihinde doğrudan doğruya bir nizamname tanzim olundu.

O zamana kadar Moranm cizye evrakı Mora muhassı-

gördükten sonra hizmeti mübaşiriye veya başka bir suretle fukaradan bir akçe ve habbe almazlar.

Kimse reyaya cevri ve teaddi etmediğinden gerek Nemçe ve gerek Prusya halkı asude bir vakit geçirirler ve her saat başında mamur üçer beşer köyleri bulunur....»

Muharrir ayrıca, sefaretnamesinin altına şu mütaleaları ilâve etmektedir: «Bu izahattan maksadım, devletin harabiyetine sebep olan ihtişam ve irtişa maddesinin külliyen men'i ve halkın esbabı refah ve rahatının temine başlanılması, her tarihi tenkih ve icalim bilintihap mevcut olan menasıba hasr ile herkesin hal, şan ve şerefine, rütbesine göre maaşının tayin edilmesi; mülk nizamına halel iras etmiyen ricalin azlolanmamasına dikkat edilmesi; bir alay na ehlin rica ve şefaathle yüksek makamlara çıkarılmaması; büyüklere taklide cesaret eden sefih kimselerin tedibi, devletin ruhu mesabesinde olan askertin hususan topçu ve deniz işlerine vakıf ve aşma kalyoncu ne- feratmm muallim ve munakkah olarak yaz ve kış emre âmade bir halde bulundurulmasının temini hususlarıdır ki bunlar olduğu takdirde devletimiz müttefiklerinin kuvvet ve gayret ve muhaliflerinin kesri ve hezimetini fazlalaşarak aynı hakla cemi zamanda düşmanlarına galip geleceği, gün gibi aşıkârdır.» Cevdet tarihi. C. 5, S. 363-369.

(1) Cevdet tarihi, C. 6. S. 372.

lı bulunan valilerin uhdesinde kayıtlı bulunmakta ve bu da mezkûr valiler tarafından cibayet ve tahsil olunmakta idi. Bu iş valilerin gayri müslim teba üzerinde bir hayli zulüm ve teaddide bulunmalarına sebep oluyordu. Bir aralık valilere maaş olmak üzere her cizye kâğıdına bir kuruş zammedilmesi ve başka suretle varidat teminine çalışılmaması hususuna nizam verilmek istenilmiş, fakat bu da valilerin fazla tahsilatta bulunmalarına mani olamamıştı- Valiler yine cizyeye bir miktar zamlar yaparak evvel emirde kendilerinin ilâvelerini tahsil etmekte ve hakikî cizyeyi bakaya diye göstererek, haleften halefe devretmekte idiler. Bakayanın tahsili için devletin gönderdiği mübaşirlerin, mübaşirlik hizmetleri de bir kaç misli olarak buna zammedil- mekte ve memleket masrafı namile bu da yine halka tahmil edilerek yeniden bir çok zulüm ve teaddilere yol açmakta idi. 1201 H - 1787 M. senesinde Mora halkının cizyeleri, istidaları üzerine mukataata raptolunmuş ve valiler cizye maaşına ve zulmiyelerine bedel olmak üzere dairelerini idare için doksan bin iki yüz dört kuruş hazariye tertip ve tahsis kılınmış idi. Fakat Mora valilerinden caize, boğçe baha ve ubudiyet olarak bir hayli para tahsil edildiğinden, valiler, kendilerine verilen hazariyeye kanaat etmiyerek vilâyetin masraf defterlerine istedikleri kadar para ilâve ederek zorla halktan tahsile devam etmekte ve akla gelmedik zulümlerde bulunmakta ve ayrıca da voyvoda ve memurlar da fazla olarak halkı bir hayli üzüntüye sokmakta devam ediyorlardı. Bu işler göz önünde bulundurularak, bu eyalet işlerinin bir nizam altına alınması üzumu hissedilmiş, bu. nun da yeniden tahrir yapılmak suretile temin edileceği anlaşılmıştı. Fakat yeni tahrir yapılmıcaya kadar 1201 H - 1787 M. senesinde verilen nizama riayet edilmesi, mezkûr eyalete bildirilmiş, vali vesair voyvoda ve memurların alacakları âdat, tayin ve tahdit edilerek fazla birşey tahsil etmemeleri tenbih ve tekit olunmuştur.

Kazaların masraf defterlerinin kontrolü :

Daha yukarıda da izah edilmiş olduğu veçhile, Selim III. zamanında, mülkî idaredeki İslâhattan istihdaf olunan maksat, halkın zulümden kurtarılması, refah ve saadet içinde vakit geçirmesini temindi. Devlet ricalinin takdim ettikleri lâyihalarda bu cihetler sarahatla tebarüz ettirilmişti.

Mülkî İslâhat isinde, halli icap eden meselelerden birisi de memleket masraflarının devlet tarafından sıkı bir surette kontrolü meselesi idi. Gerçi Tatarcık Abdullah e- fendinin lâyihasında bildirdiği, (yeniden tahrir) işi, devlet için ehemmiyetli bir mesele olarak telâkki ediliyor idise de? zamanın darlığı dolayısıyla, derhal bunun yapılması mümkün görünmüyordu. Her şeyden evvel zulmün kaldırılması işi üzerinde duruldu: Bundan böyle her kazanın altı ayda bir vukubulan memleket masrafları; gelip geçen memurların menzil ücretleri, diğer masraflar; vali, mütesellim, voyvoda ve köy muhtarlarının masrafları, mirî binalar, köprüler, su yolları inşaat ve tamiratına yapılan sarfiyat için Hızırilyas ve Kasımda olmak üzere senede iki defa halka para tevzii ve defterinin tanzimi, bu zamanlar haricinde başkaca tevziatta bulunulmaması, adı, yeri belirsiz masrafların hiç bir suretle kazalara tevzi olunmaması, hakikî masrafların müfredatını gösterir defter muhteviyatının ve tevziat miktarının mahallî mahkemeler tarafından tasdikli bir suretinin önce Babıâliye gönderilmesi bu defterlerin Babıâlide memurlar huzurunda tetkiki, defterlerde fahiş maddeler bulunduğu takdirde, bunların evvel emirde o defteri imza eden hâkimden, tevzi eden âyan ve iş erlerinden tahsilde halka geri verilmesi, ayrıca hâkimin vazifesine de nihayet verilmesi, meslekten çıkarılması ve hattâ ebedî nefy cezasına çarptırılması, diğer âyan ve iş erlerinin de ay. rica tecziyeleri kararlaştırıldı. Keyfiyet bütün eyaletlere de tamim edildi.

İstanbulda bu defterlerin tetkiki için memurlar tayin

olundu. Anadolu defterlerinin kontrolü nezareti, lâyiha sahiplerinden sabık defterdar Mehmet Şerif efendiye, Rumeli defterleri de Yenişehirli Mustafa Beye verildi- Mora defterlerine de tersane emini Osman efendiye baktırıldı.

Vezaret kanunnamesi:

Selim III. e lâyiha verenlerin üzerinde ehemmiyetle durdukları işlerden birisi de vezirlerin nizam ve ahvalinin bozulması ve bunları eski nizamlarına irca keyfiyeti idi. İşte İslâhat sıralarında bu meseleye de el atıldı. Vezirlik şartlarının nelerden ibaret bulunduğunu mübeyyin bir vezaret kanunnamesi tanzim olundu.

Bu kanuna göre : (1) Vüzera ve mirimirandanı yeni bir vazifeye tayin edileceklerden veya vazifelerinde ipka olunacaklardan, hattı hümayunla teşrifata kaydettirilen yeni nizamnameye göre alınması icap eden muayyen caizeden fazla bir caize ve ubudiyet, buhça baha vesaire talep edil- miyecektir. Teşrifat defterine kaydettirilen bu muayyen caize de tevcih ve ipka zamanlarında ancak senede bir defa alınacak, senesi hitama ermeden zarurî olark azledilecek olanlardan, kendisine bilâhare başka bir memuriyet verildiği takdirde, yenisi için ikinci bir caize alınmıyarak, evvelce verdiği miktar yenisine mahsup edilecektir.

Vüzera ve mirimiran, mansıplarından en az üç ve nihayet beş seneden evvel, kabahatleri olmadan azledilmeyecekler ve beş sene bir yerde kalan validen halk memnun olursa, tavri hareketi de devletin arzusuna muvafık bulunur ve aynı vazifede ipkalarında bir mahzur mevcut bulunmazsa, ikametinin beş seneyi tecavüz etmesi bahane edilerek nakli mevzuubahs olmayacaktır. Diğer vüzera ve mirimiranm buldukları yerden başka bir yere nakilleri halinde, uzak yerlerdeki eyalet ve sancaklara değil, mümkün olduğu kadar civar eyalet ve sancaklara tayin olunacaklardır. Se-

(1) Cevdet tarihi, C. 6, S. 363

.....1170.....

fer vukubulmadıkça veyahut mülkî zaruret hasıl olmadıkça Anadolu tarafında bulunanlar Rumeliye; Rumelide bulunanlar Anadolu tarafına gönderilmeyeceklerdir. Kandiye, Hanya, Resmu ve Cidde gibi çok hayvan götürülmesi mümkün olmıyan yerler, binek hayvanı az olan vüzeraya verilecektir. Bu gibi yerlerden infisal eden ve kendilerine Anadolu ve Rumeli taraflarında vazife verilenleri, hayvan tedariki külfetinden vareste kılmak üzere, sahillerdeki mansıplardan münasıpleri verilecektir,

Mirimirana dahi bu şekilde mansıplar tevcih olunacak ve yalnız valilerin otoritelerini temin ve tezyit için, her eyalet dahilinde bulunan sancakların, bu kanuna göre tevcih veya ipkası zamanı gelince, bunlar, onların inhaları ile yapılacaktır. Boşta olan ve harekâtı devletçe malûm o'mı- yan mirimiranlar, vüzera maiyetine tayin edilebilmeleri için, önce İstanbulla celbolunacaklar, kendileri devletçe tanındıktan sonra münasip olan vezirlerin maiyetlerine gönderileceklerdir. Bu cins mirimiranlar, eyalet merkezinde valilerin yanlarında kalacaklar ve valiler eyalet içindeki sancaklarda 3-5 sene oturanları değiştiren, münavebe ile ve liyakatlarma göre buralara bu mirimiranların tayini, ni inha edeceklerdir. Mansıpsız olarak valiler maiyetlerinde Basra, Şehrizor (1) Halep, Karaman, Raka (2) Diyarbekir, Adana, Sayda, Musul, Anadolu (3) Trabzon, Erzurum, Çıldır, Van, Kars, Maraş, Sivas, Cidde, Trablüşam, Girit,

(1) Fırat sahilinde bir vilâyettir. O zamanları Urban aşiretlerinin cevleğâhı idi; intizam ve emniyetten mahrum bulunuyordu. Zor, daha evveleri Halebe bağı bir sancaktı, muahharan müstakil mutasarrıflık haline konulmuştur.

(2) Merkezi Urfa olan eyalet.

(2) Merkezi Kütahya olan eyalete bu ad veriliirdi.

Rumeli (1) Slistre, Mora ve Cezayirden ibaret olan 28 eyaletten Kars, Maraş ve Anadolu her birinin başka başka vazirlere verilmiye tahammülü olmadığından ve Musul ile Trablusşam dahi ekseriya beylerbeyilere veridiğinden bu eyalet mansıpları yirmi üçe indirilmiştir.

Vüzeradan birisinin vefatı halinde, yerine tayin edilecek ve kendisine vezaret tevcih olunan kimsenin mirimi- randan ve devletin kendisini tecrübe ettiği, asıl ve nesli malûm diğer kimselerden olması ve taşralarda icrayı ahkâm ve işleri tesviyeye kadir, hak ve batılı tefrike muktedir bir âkil, dindar, emektar, munsıf, mutedil, sadık, müstakim bulunması icap edecek ve devleti bilmez naehil, derebeyi ve delibaşı makulelerine ve ahvalleri meçhul kimselere hiç bir suretle vezaret tevcih kılınmayacaktır.

Padişah tarafından birine vezaret tevcihi emredilir ve o şahıs da zikredilen şartların hilâfına ehliyetsiz kimselerden ise, keyfiyet padişaha bildirilecektir. Lüzumu halinde veziriazam tarafından bilmüzakere yerine vezaret tevcihi tasvip olduğu zaman kanunî şartlara uygun sadrazam tarafından padişaha arz edilecek ve padişah tarafından da kanuna uygun olduğu tahakkuk ederse, tevcihi, padişahın reyine bırakılacaktır.

Yeniden bir zata mirimiranlık tevcihi icap ettiği zaman da «Mirimiranlıktır» denilerek müsamaha ve iğmazı ayn edilmiyecek ve vezir tayininde olduğu gibi, bunlarda da kanun şartlarına uygun olarak hareket olunacaktır

Tebanın işlerini kolaylaştırmak maksadile vüzerâ ve mirimiran tarafından kazalara gönderilecek mübaşir meselesine âzamî dikkat edilecek, sebepsiz yere her hangi bir mahalle hiç bir suretle mübaşir gönderilmeyecektir. Masnu ve meçhul maddeler için, bitmiş gitmiş ve bir kaç defa şerle rüyet olunmuş veyahut istimal memnu eski hususat

(1) Merkezi Manastır olan eyalete bu ad verilirdi.

için, iftira ve tezvirattan başka bir şey olmıyan işler için, mübaşir göndermekten, buyrultu vermekten ve bu suretle memleket halkının izrarından sureti katiyede içtinap olunacaktır. Her hangi bir iş için arzuhal alındığı zaman; evvel emirde tahkikat yapılacak ve sonra mübaşir gönderilecektir. Bilhassa maiyetlerinde bulunan kimseleri kayırmak bahanesile, sureti katiyede mübaşir gönderilmeyecektir. Şayet bir tarafa mübaşir gönderilmesi icap ederse dahi, mübaşir gönderilmesi icap eden o mesele bir köy veya bir kaza, kasaba ve şehre müteallik ise, iş bitince mübaşirlik hizmeti, uzaklık ve yakınlığa göre verilecek ve köye ait iş için kazaya; şehirle kasabaya ait iş için köye mübaşirlik ücreti tevzi olunmayacak ve mübaşirlerin gittiği yerde oturduğu müddetçe ve iş bitinceye kadar, yiyeceği, iktiza eden taraftan verilecek ve başkaları bu masrafa iştirak ettirilmiye- cektir. Ve eğer madde bir kimsenin şahsına ait ise, mübaşirlik ücreti o şahıs tarafından ödenecek ve kasaba ile köylere bundan hisse ayrılmıyacaktır. Eğer müddei mütemeu rit ise, şartları icabı, mübaşiriye müddeiden zorla tahsil olunacak ve müddeialehy muannid ise, mübaşirlik ondan tahsil olunacaktır.

Vüzera ve mirimiran dairelerinde bulunan iç ağası, delil, tüfenkçi ve diğer müstahdimin buldukları dairelerde namuskârane hizmetlerde bulunacaklar ve hotbehot ayrılmıyacaklardır. İçlerinde cezaya müstahak olanlarını, mahdumları tedip edecekler ve bundan mütenebbih olmaları bulunursa, red ve tardedilecekler ve başka bir yere kabul olunmamaları için ellerine izin buyrultusu verilmiyecektir. elinde izin buyrultusu olmıyan kimseler hiç bir daireye kabul olunmayacaklar ve böylelerden serseri bir surette dolaşanlar bulunursa, hâkimler ve zabıtlar tarafından tutularak cezalandırılacaklardır. Şayet bir vezirin dairesi kalabalık olup gideceği yerin bu kadar çok hademeye tahammülü bulunmazsa, lüzumu olmıyanlar, kaç kişi ise ellerine eyalet mühürile memhur izin buyrultusu verilecektir.

Vüzera ve mirimiranların kapı kethudalıkları, bundan sonra hademi devletten mutemet, sadık, sahibi iktidar zevata tahsis kılınacak ve ahavalleri malûm olmiyan kimseler, kapı kethudalıklarına yanaştırılmıyacaktır. Bundan böyle vüzera kapı kethudalığı altı kişiden fazla olmiyacak ve mirimiranların işleri de bu altı kişi tarafından görülecek ve bunlara hariçten kimsenin müdahalesi tecviz olunmiyacaktır. Eyalet ve liva mansıplarının hasılatına göre kapı kethüdarına birer miktar şey tayin ve teşrifata kaydolunarak ondan fazla birşey talep etmiyeceklerdir- Kapı kethüdarları ancak mahdumlarının tahriratile mansup umuru, nu ve vilâyetlerin işlerini rüyet edecekler ve gelen tahrirat] Babîâliye vererek aralık aralık sual ve ihtar ile maddeyi imutturmıyıp cevabını alacaklar ve mahdumlarına göndereceklerdir.

Selim III. ün İslâhat işinde karşılaştığı zorluklar:

Selim III .ün bu kanunnameyi tanzim etmiş ve iyi bir şekilde tatbiki için âzami derecede itina göstermiş olmasına rağmen, imparatorluğun iç idaresi cidden perişan bir halde idi. Yer yer ayanların, valilerin devlete karşı almış oldukları tavır, tâbiyyet ve metbuiyet mefhumlarıle katiyen kabili telif olmiyacak bir halde idi. Hemen bir çok valiler, bilhassa merkezden uzak eyaletlerin valileri, adeta istiklâllerini ilân etmiş vaziyette bulunuyorlardı. Yapılan kanunların buralara tesiri olmuyordu. Merkezî Anadoludaki, Rumelideki eyalet valileri, eyaletleri dahilindeki âyanlarla başa çıkmaktan âcz getirmişler ve eşkıyayı tenkile muktedir olamamışlardı. Bu mıntakalarda yaşıyan halk da, devletin başa çıkamadığı kimselere, kendilerini tabiatile müdafaa edemiyorlar, mecburiyet altında^ onlara iltihak etmek zaruretinde kalıyorlar ve bu suretle eşkıyaların taraf, farları çoğalıyordu. Yapılmak istenilen ciddi takibat da tabiatile semeresiz kalıyordu. Hattâ Pasaban oğlu Osman ağa gibi, buldukları vilâyetin valisini dahi mağlûp ederek ve eyaleti ele geçirerek müstakillen icarayı hüKûmete başlıyan

mütegallibeler türüyordu. Arabistan ahvali de memle^ett için büyük bir dert halinde idi. Ve memleketin başına hiç yoktan bir (Vehabî) gaillesi çıkmıştı. Mehmet Ali M sırdsa devletin başına başka bir gaille açmakla meşgul bulunuyordu

Dahilî idarenin kuvvetlenmesi, memleket müdafaası!» nın kolaylıkla temini maksadile, askerî İslâhat işi üzerinde ciddi mesai sarf eden ve (nizamı cedit) namile yeni bir sınıf askerî teşkilât vücuda getirmeğe muvaffak olan Selim IIE, memleket içinde büyük zorluklarla karşılaşuyordu: Etrafın da bulunan devlet ricalinin hemen pek çoğu eşkıya ve âyan hakkında korkaklık gösteriyor ve onlara adeta müsamahamda bulunuyorlardı. Halk, asker, yeni hayata intibak edemi yordu .Senelerin, asırların sürükleyip getirdiği fenalıkları, kötü itiyatları, bir kılınc veya kalem darbesile söküp atmak imkânsızdı. Ekser vükelâ, sudur, ülema da, devlet nizamında yapılmak istenilen İslâhatı ve askerî teşkilâtta başlau mlan yeniliği, Avrupalaştırımayı hazmedecek seviyede değillerdi. Yeni fikirlere sahip ve Selim III e yardım edecek kimselerin miktarı da azdı. Yeni askerin Avrupa usulü talim görmesi, ekseriyetn, Selim III. ün harekâtını tekfire sebep oluyordu. Efkârı umumiye, değil henüz kâfi derecede, hattâ hiç hazırlanmamıştı.

Selim III e bağlı bir kısım devlet ricalinin, bu hâdiseler karşısında gösterdikleri ürkeklik ve hattâ takip ettikleri iki yüzlülük siyaseti, icraattan memnun olmayanların ve hattâ ona muhalefet edenlerin cüretini arttırıyor, eşkıyalar ve devlet otoritesini saymıyan kimseler hakkında gevşeklik gösterilmesi de, onların azgınlıklarının artmasına sebep oluyordu.

Hükümet merkezinde, padişahın etrafında bulman bir çok kimseler de, bu arada başka bir âleme dalmışlardı. İstanbulda o zamana kadar görülmedik bir lüks ve sefahat hayatı başladı. Ekâbirin her biri büyük ve müzeyyen sahil-haneler inşa ettirdiler; zevk ve safaya başladılar. Kâğıthanede, nerede ise, yeni bir Lâle devri başlayacaktı, Geceleri

mehtapta kayıklarla, hanende ve sazendelerle işü nuş âlemleri, ekâbiri en ziyade meşgûl eden bir eğlence oldu- Devlet umuru, Babıâlîde değil, evlerde, konaklarda görülür oldu. Selim III. etrafında bulunan kimselere pek ziyade itimat ettiğinden, kurenâsı, nizamı cedit meselesin kendilerine servet ve mal teminine vesile ittihaz ettiler. Bir taraftan kendileri küplerini doldururken, diğer taraftan yakınları da bu vaziyetten istifade ettiler.

Taşrada yeniden ihdas olunan vergiler halka ağır geldiği gibi, tahsilinde yapılan suiistimaller de türlü zulüm ve teaddilere sebebiyet veriyordu. Halk bu vaziyetlerden müşteki idi. Fakat nizamı cedide ait olan şikâyetler mesmu olmadığından, dertlerini kimseye dinletemez oldular- Vükelâdan her biri padişahın etrafında bulunan kimselerden birine mensup olduğundan ve padişaha duyurulacak meseleler de bu adamların müsaadesi olmadan duyurulmadığından, halkın uğradığı haksızlıklardan Selim III. ün haberi olamıyor ve memleket ahvali, etrafında bulunan kimseler tarafından, kendisine mükemmel bir vaziyette gösteriliyordu.

Hülâsa askerî ve bilhassa mülkî sahada atılmak istenilen adımdan esaslı bir netice elde etmek imkânı hasıl o- îamıyordu. Nihayet malûm vak'a zuhur etti ve Selim III tahtan indirildi. Nizamı cedit lâğvolundu; mülkî İslâhat semeresiz kaldı. Zaten 20 seneye yakın olan hükümdarlığı esnasında, bu talihsiz padişah, bütün ömrünü memleketin iç idaresinde zuhur eden karışıklığı tanzim ve dışarıdan yapılan hücumları defle uğraşmıştı. Fakat arzu ve düşüncesinin tam olarak tahakkukuna imkân hasıl olmadı- Tahttan indirildiği zaman mülkî idareye verilmek istenilen nizamdan hiç bir eser görülmedi ve eskisinden fazla bir anar-şi zuhur etti.

Mustafa IV. devrinde mülkî idarenin bozukluğu:

Selim III. ün yerine tahta çıkan Mustafa IV., devlet idaresinden âciz bir hükümdardı. Selim III. ün hal'ini mü-

.....1176.....

teakip Rumeli ve Anadolu tarafları,, adeta tevaifi hükümet hükmüne girmiş olan derebeylerinin ellerine düşmüştü; taşralarda İstanbulun hükmü yürümez oldu- Eyalet re sancakların merkeze bağılıkları kalmadı. Mustafa IV. im, değil yalnız eyaletlerde, merkez de bile hükmü geçmez oldu. Zaten Selim III. ün son zamanlarında memleket dahili, bir hayli karışık vaziyette idi. Fakat Mustafa IV. zamanında bütün bütün fenalaştı-

Mısırdaki Mehmet Ali Paşa Kölemenleri mağlûp etmiş ve Mısırı istediği gibi idareye başlamıştı. Halepte emirler ile Yeniçeriler, Maraş taraflarında Dulkadir oğulları, Ba. yezittiler geçinemiyorlar dolayısıyla ahali de yekdiğerierile uğraşüyor ve devlet milletin işine yaramaz bir halde bulunuyorlardı. Bağdatta bir zamandan beri kölemenler zuhur etmiş ve valinin vefatında, kendi aralarından birisini Layın etmiye başlamış olduklarından, burada da devletin nüfuzu geçmemeğe başlamıştı. Erzurum valisi aynı zamanla şark seraskeri olduğundan ve oralar serhad bulunduğundan, valilerin kuvveti sadece mevkiin muhafazasına inhisar ediyordu.

Anadolunun diğer tarafları adeta üç hanedan arasında taksim edilmiş ve devlet elinden çıkmış gibi idi;. Trabzon, Canikli Ali paşa hanedanı elinde, orta kısım, Amasya ve Ankara tarafları Cebbar zadelere, garp kısmı da, Ak- denize kadar, Kara Osman oğullarında idi. Bu sebeple Ka. raman ve Anadolu valilerinin hükümet sahaları pek dar bir sahaya sıkışmış kalmıştı.

Rumeli de başlıca dört hükümete taksim edilmiş gibi idi: Tuna boyu Alemdar Mustafa Paşanın, Makedonya Se- rezli İsmail Beyin, Arnavutluğun Toskalık kısma, Tepede* lenli Ali Paşanın; Kıgalık kısmı İşkodra mutasarrifi İbrahim paşanın elinde idi. Mora ve Adalardaki Rutmar önce Rusyaya, sonra Fransaya teveccüh etmişlerdi. Bosna ise, yerli beyler ve kaptanlar elinde kalmıştı. Valilerin emri, buralarda hiçten ibaret kalıyordu.

Hülâsa vali ve mutasarrıfların çoğut istiklâli peşinde

koşuyorlardı. Pek az bir kısmın ise, sadece bir nam ve Unvan sahibi olmaktan başka, fazla bir kuvvet ve kudretleri yoktu. Devletin mülkî umuru, büyük bir karışıklık içinde bulunuyordu- Bu vaziyet malî ve askerî işlerdeki karışıklığı da fazlaştırıyor ve İstanbulun hükmü sadece civar kazalara câri oluyordu (1).

Mustafa IV. ün, 14 ay süren hükümdarlığı zamanında, mülkî idarede küçük bir İslâhat görülmek şöyle dursun, bilâkis İslâhat ve teceddüt namına ne varsa, hepsi ortadan^ kaldırıldı; eski usuller, merasimelr iade ve ipka edildi. Bu suretle gerek askerî ve gerek sivil idarede de atılmış olan adımlardan hiç bir eser kalmadı.

— Devam edecek —

(1) Cevdet tarihi, C. 8, S. 271: İemali ahvali hazıra.